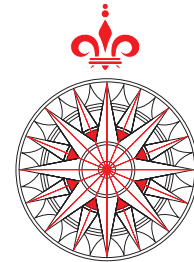

აფხაზეთის სიმბოლიკისათვის	03
Аҟсны асимвалика азы	31
Symbols of Abkhazia	59
Символика Абхазии	87

მამუკა გონგაძე

აფხაზეთის სიმბოლიკისათვის

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლოების პროექტი

ჰერალდიკის სახელმწიფო საბჭო

თბილისი 2016

პროექტის ავტორი: მამუკა გონგაძე

მამუკა გონგაძე - მხატვარი, ჰერალდიკის სპეციალისტი. საქართველოს სახელმწიფო გერბის, საქართველოს საქალაქო და მუნიციპალური სიმბოლოების, სამხედრო-საბრძოლო დროშების, საქართველოს პრეზიდენტის შტანდარტის, უმაღლესი სახელმწიფო ჯილდოების („ეროვნული გმირის ორდენი“, „წმინდა გიორგის ორდენი“, „ოქროს სანშისის ორდენი“, „მედალი სამოქალაქო თავდადებისათვის“), უწყებრივი სიმბოლოებისა და ჯილდოების, სამახსოვრო და საცირკულაციო მონეტების ავტორი.

რედაქტორი: დავით ჩხეიძე

აფხაზური თარგმანი: ირმა ოსია

ინგლისური თარგმანი: ვიქტორია სარჯველაძე

რუსული თარგმანი: ვიქტორია სარჯველაძე

ყდის დიზაინი: მამუკა გონგაძე

დაიბეჭდა და აიკინდა შპს „სეზანში“, 2016.

ISBN 978-9941-0-8810-0

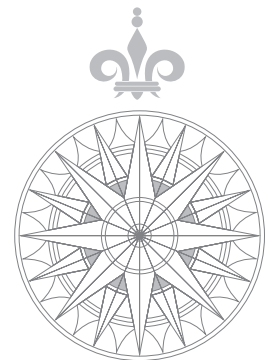
© საავტორო უფლებები დაცულია.

წინასიტყვაობა

საქართველოს სახელმწიფოსთვის, ისევე როგორც თანამედროვე მსოფლიოს ქვეყნების უმრავლესობისთვის, სიმბოლიკისა და ემბლემატიკის საკითხი საკმაოდ მნიშვნელოვანია. ამ მხრივ საყურადღებოა არა მხოლოდ საქართველოს სახელმწიფო სიმბოლოები (გერბი, დროშა და ჰიმნი), არამედ ტერიტორიული, უწყებრივი, სამხედრო თუ სხვა სახის სიმბოლოები.

განსაკუთრებულ დამოკიდებულებას იმსახურებს საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მოქმედი სიმბოლიკა – რა სიმბოლოებით არის წარმოდგენილი ეს ტერიტორიები დღეს და როგორი უნდა იყოს მომავალში. საქართველოში ამ საკითხის განხილვა საკმაოდ მტკივნეულია, თუმცა გადავწყვიტეთ, დავარღვიოთ დემილი და გულახდილად ვიმსჯელოთ საქართველოს ძირძველი კუთხის, აფხაზეთის სიმბოლიკის შესახებ. განვიხილავთ როგორც დე-ფაქტო მთავრობის მიერ აღიარებულ სიმბოლოებს, ისე სიმბოლიკის იმ პროექტს, რომელიც საქართველოს პარლამენტთან არსებულმა ჰერალდიკის სახელმწიფო საბჭომ შეიმუშავა.

უნდა აღინიშნოს, რომ აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსის გარანტიას საქართველოს კონსტიტუცია, რომლის მესამე მუხლის მეოთხე ნაწილში წერია: „აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსი განისაზღვრება საქართველოს კონსტიტუციური კანონით „აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სტატუსის შესახებ“. ასევე საგულისხმოა აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის კონსტიტუციის მეშვიდე მუხლი, სადაც ვკითხულობთ: „აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლოები დადგენილია კანონით“. ყველასთვის ცნობილი მიზეზების გამო, აღნიშნული კანონი დღემდე არ არის მიღებული და შესაბამისად, არ არსებობს აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლიკა, რომელიც საქართველოს ხელისუფლების მიერ იქნებოდა აღიარებული.

საკითხის შესწავლისას გასათვალისწინებელია ერთ-ერთი უმთავრესი გარემოება: კონკრეტულ ტერიტორიაზე მოქმედი სიმბოლიკა ყოველთვის ასახავს კონკრეტული დროისთვის არსებულ პოლიტიკურ, სოციალურ და კულტურულ მდგომარეობას. ამ კომპონენტების ნებისმიერი ცვლილება იწვევს ცვლილებას სიმბოლიკაშიც. ამის არაერთი შემთხვევა არსებობს და წინამდებარე სტატიაშიც მოვიყვანთ შესაბამის მაგალითებს.

2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ აფხაზეთის ტერიტორია სრულად არის ოკუპირებული რუსეთის ფედერაციის მიერ. ომის დასრულებიდან მალევე, რუსეთის ფედერაციამ აფხაზეთი და ე. წ. სამხრეთ ოსეთი დამოუკიდებელ სახელმწიფოებად აღიარა.

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ტერიტორია მოიცავს საკუთრივ ისტორიულ აფხაზეთს და სამეგრელოს ტერიტორიის გარკვეულ ნაწილს; მდებარეობს ქვეყნის ჩრდილო-დასავლეთ ნაწილში, შავი ზღვის სანაპიროზე. ჩრდილოეთიდან ესაზღვრება კავკასიონის მთავარი ქედი, სამხრეთით და სამხრეთ-დასავლეთით შავი ზღვა აკრავს, ჩრდილო-დასავლეთით – მდინარე ფსოუ, რომელიც რუსეთ-საქართველოს სახელმწიფო საზღვარია, ხოლო აღმოსავლეთით – სვანეთ-აფხაზეთის ქედი და მდინარე ენგური, სადაც გადის დღევანდელი ადმინისტრაციული საზღვარი აფხაზეთსა და სამეგრელო-ზემო სვანეთის მხარეს შორის. მისი ტერიტორია 8 660 კვადრატული კილომეტრია, ავტონომიური რესპუბლიკის დედაქალაქია სოხუმი.

ისტორიის სხვადასხვა მონაკვეთში საზღვრები იცვლებოდა და აფხაზეთის ტერიტორიის სხვადასხვა ნაწილი მოიხსენიებოდა, როგორც: აბაზგეთი, აფშილეთი, ჯიქეთი, ოდიში, სამეგრელო, საბედიანო. აფხაზეთის ტერიტორია მუდმივად იზიდავდა მოგზაურებსა და ვაჭრებს, რამაც თავისი კვალი დააჩნია მის ისტორიას.

ძვ. წ. VIII-VI საუკუნეებში, ბერძნებმა აქტიურად დაიწყეს შავი ზღვისპირეთის კოლონიზაცია, ძვ. წ. VI საუკუნიდან აფხაზეთის სანაპირო ზოლზე დაარსდა სამი მნიშვნელოვანი ბერძნული ახალშენი: პიტიუნტი (ბიჭვინთა), დიოსკურია (სოხუმი) და გიენოსი (ოჩამჩირე). შემდგომ საუკუნეებში აქ გენუის სავაჭრო ფაქტორიები და კოლონიები წარმოიქმნა.

ჩვენი სტატიის მიზანი არ არის აფხაზეთის ისტორიის სადავო საკითხების განხილვა. ამოცანა გაცილებით მოკრძალებულია: გვსურს, აფხაზეთის (ავტონომიური რესპუბლიკის) ტერიტორიისთვის შევიმუ-

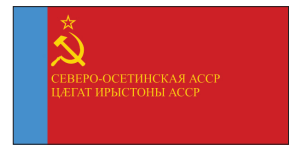
შაოთ სიმბოლოების პროექტი, რომელიც, ჰერალდიკის პრინციპებიდან გამომდინარე, მხოლოდ ისტორიული მემკვიდრეობის გათვალისწინებით არის შესაძლებელი.

აქვე შევნიშნავთ, რომ დღეს აფხაზეთის ტერიტორიაზე მოქმედი სიმბოლიკა ნაწილობრივ ეფუძნება მემკვიდრეობითობასა და ისტორიულ წყაროებს, რაც უთუოდ მისასაღმებელია – ეს არის ერთიანი სახელმწიფოებრივი ისტორიის პატივისცემის ნიშანი. ამ საკითხს დაწვრილებით განვიხილავთ.

დავინწყით უახლესი ისტორიით. 1917 წლის რევოლუციამდე რუსეთის იმპერიაში არსებობდა მდიდარი ჰერალდიკური ტრადიცია, რომელიც გარკვეულწილად განსხვავდებოდა ევროპულისგან, მაგრამ ძირითადი არსით მაინც იყო კლასიკური ევროპული ჰერალდიკის ნაწილი. ასეთივე ტრადიციები, რა თქმა უნდა, არსებობდა საქართველოშიც. თუმცა რევოლუციის შემდეგ რუსეთში და 1921 წლის ოკუპაციის შემდეგ საქართველოშიც ნელ-ნელა მკვიდრდებოდა ე. წ. საბჭოთა ჰერალდიკური ტრადიცია. ბოლშევიკებმა მთლიანად შეცვალეს მანამდე არსებული მიდგომა და შექმნეს საკუთარი ჰერალდიკური იერარქია. არსებობდა ე. წ. მთავარი „მუშურ-გლეხური“ სიმბოლოები: ხუთქიმიანი ვარსკვლავი, გადაჯვარედინებული ოქროს ნამგალი და ურო, ალისფერი ველი (წითელი – საერთაშორისო მუშათა მოძრაობის ფერი), რომელიც საბჭოთა კავშირის ყველა სუბიექტის (მათ შორის საქართველოს სსრ) სიმბოლიკის აუცილებელ დეტალს წარმოადგენდა.

მოკავშირე რესპუბლიკების სიმბოლიკა სრულ შესაბამისობაში უნდა ყოფილიყო საერთო-საკავშირო სიმბოლოებთან; ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლოები კი შესაბამისობაში უნდა ყოფილიყო იმ მოკავშირე რესპუბლიკის სიმბოლიკასთან, რომლის შემადგენლობაშიც შედიოდა ეს ავტონომიური რესპუბლიკა. როგორც წესი, ავტონომიების გერბსა და დროშაზე გვხვდებოდა ადგილობრივ ენებზე შესრულებული წარწერები და ავტონომიური რესპუბლიკების სახელწოდება. ავტონომიურ ოლქებს სიმბოლიკა არ გააჩნდათ. ასეთი სისტემა სიმბოლიკაში საბჭოური ეროვნული (ეროვნებათა) პოლიტიკის იერარქიულობისა და სუბორდინაციის გამოხატულება იყო.

ტერიტორიული სიმბოლიკის ასეთი მკაცრი იერარქია ეწინააღმდეგებოდა ევროპულ მიდგომას, როცა ყველა ქალაქსა და მუნიციპალიტეტს, ზოგიერთ შემთხვევაში კი – თემს და სოფელსაც კი, აქვს საკუთა-

საბჭოთა ჰერალდიკური იერარქია საბჭოთა რუსეთის ფედერაციული სოციალისტური რესპუბლიკების მაგალითზე

რი გერბი და დროშა. ანალოგიური ტრადიციები იყო საქართველოშიც: სადროშოებსა თუ სამთავრო-სათავადოებს ჰქონდათ თავიანთი სიმბოლიკა. ამაზე მეტყველებს ვახუშტი ბაგრატიონის „ატლასში“ გამოსახული სიმბოლოები. თანამედროვე საქართველოში ეს პროცესი განვითარების სტადიაშია და ჩვენი ტერიტორიული ერთეულების სიმბოლიკა ნელ-ნელა იხვეწება.

თუმცა საქმე სხვაგვარად იყო 90-იანი წლების დასაწყისში, როდესაც საბჭოური იერარქიული სიმბოლიკა სუბორდინაცია და პრივილეგიას ეფუძნებოდა. ასეთი დამოკიდებულებისა და სახელმწიფოებრიობის ხანგრძლივი წყვეტის შედეგად, ჩვენი ქვეყნის დამოუკიდებლობის პირველივე წლებიდან სამწუხარო რეალობის წინაშე აღმოვჩნდით. სახელმწიფოებრიობის არარსებობის პირობებში შეწყდა სიმბოლიკის განვითარების ბუნებრივი პროცესი და საზოგადოებრივ აზროვნებაში ფესვი გაიდგა საბჭოთა მიდგომამ. დამოუკიდებლობის პირველსავე წელს აფხაზური ეროვნული მოძრაობის, „აიდგილარას“ მიერ აფრიალებული დროშა ქართულმა საზოგადოებამ თავიდანვე მიიღო როგორც მოსკოვის ახალი პროვოკაცია, მიმართული საქართველოს დამოუკიდებლობისა და ტერიტორიული მთლიანობის წინააღმდეგ. მიუხედავად იმისა, რომ ეროვნული მოძრაობის დროს თბილისში, საბჭოთა სიმბოლიკის ნაცვლად, უკვე მრავლად აფრიალებდა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის, ხუთჯვრიანი და სხვა დროშები, ქართული საზოგადოებისთვის მიუღებელი აღმოჩნდა განსხვავებული რეგიონული სიმბოლიკა. სამწუხაროდ, იმ პერიოდში არავინ დაინტერესებულა ე. წ. აფხაზური დროშის წარმომავლობის კვლევითა და მისი ისტორიის შესწავლით. არადა, თუ ჩავუღრმავდებით ჩვენსავე ისტორიას, აღმოვაჩინებთ, რომ აფხაზეთის დე-ფაქტო რეჟიმის მიერ აღიარებული დროშა საქართველოს ისტორიული მემკვიდრეობის ნაწილია. ჩვენ კი, გამოუცდელივითა თუ უყურადღებობით, არათუ უარი ვთქვით მასზე, არამედ სრულიად ნეგატიური დატვირთვა შევიძინეთ. დღესდღეობითაც კი, საზოგადოების დიდ ნაწილში გამჯდარია „არგუმენტები“, რომ მწვანე ფერი ისლამის გამომხატველია, აფხაზეთის მოქმედი დროშაც ისლამისტურია და თანაც, ყოველივე ეს „დადასტურებული ფაქტია“. მსგავსი მოსაზრებები მართალია, საფუძველშივე მცდარია, მაგრამ მათი რევიზია, როგორც ჩანს, დიდ ძალისხმევასთან იქნება დაკავშირებული. ჩვენი აზრით, ამის მიზეზია შესაბამისი ცოდნისა და ინფორმაციის ნაკლებობა.

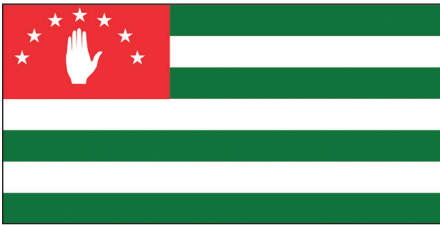
დროშის მიმართ უარყოფითი დამოკიდებულება კიდევ უფრო გააძლიერა აფხაზეთის ტერიტორიაზე 1992-1993 წლებში მიმდინარე სამხედრო მოქმედებებმა. დროშა სეპარატისტული ძალების გამარჯვების სიმბოლოდ იქცა. 1999 წლის 12 ოქტომბერს სეპარატისტულმა ძალებმა მიიღეს აქტი სახელმწიფო დამოუკიდებლობის შესახებ, რომელსაც რეტროაქტიული ძალა ჰქონდა და დამოუკიდებლობად ცნობდა აგრეთვე პერიოდს ომის დასრულებიდან აქტის მიღებამდე. 2008 წლის 26 აგვისტოს აფხაზეთმა პირველი აღიარება მიიღო რუსეთის ფედერაციისგან, რასაც მოჰყვა სამი ქვეყნის (ნიკარაგუას, ვენესუელას, ნაურუს) მიერ მისი დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ ცნობა. ამით შეიქმნა „იურიდიული“ საფუძველი იმისა, რომ სეპარატისტული რეჟიმის დროშა ამ ქვეყნებში ოფიციალურად ყოფილიყო გამოყენებული. 2008 წლიდან მოყოლებული არაერთი შემთხვევა დაფიქსირდა, როდესაც კრემლში, ოფიციალურ მიღებებზე, აფხაზეთის დე-ფაქტო რესპუბლიკის დროშა რუსული დროშის გვერდით გამოიფინა.

აღნიშნული ფაქტი ქართული საზოგადოებისთვის კიდევ უფრო მიუღებელს ხდის აფხაზეთის ტერიტორიაზე მოქმედ სიმბოლიკას. ფართოდ გავრცელებული აზრის საწინააღმდეგოდ, აუცილებლად მიგვაჩნია შევისწავლოთ ეს სიმბოლიკა, გავანალიზოთ და გავიაზროთ მისი მნიშვნელობა ქართული სახელმწიფოსთვის. ვფიქრობთ, საკითხის ღრმა შესწავლის შედეგად შესაძლებელი გახდება, დღეს არაკანონიერად მოქმედი სიმბოლიკის გარკვეული დეტალები იქცეს ქართული სახელმწიფო სიმბოლიკის ნაწილად, როგორც ეს ხდება მუნიციპალური, საქალაქო და ავტონომიური წარმონაქმნის სიმბოლიკების შემთხვევაში.

საჭიროა განვიხილოთ აფხაზეთის ტერიტორიაზე არალეგიტიმურად მოქმედი სიმბოლიკისა და ატრიბუტიკის შექმნისა და მოქმედების საფუძვლები, კანონმდებლობა, მათი შინაარსი და აღწერილობები, რომ შევძლოთ შესაბამისი დასკვნების გამოტანა და ჩვენი პროექტისთვის სათანადო საფუძვლების მომზადება.

სანამ უშუალოდ აფხაზეთის ჰერალდიკური და ვექსილოლოგიური მემკვიდრეობის განხილვაზე გადავალთ, მიმოვიხილოთ აფხაზეთის ტერიტორიაზე არსებული სიმბოლიკის შექმნისა და ფართო საზოგადოების წინაშე გამოჩენის ისტორია.

აფხაზეთის ტერიტორიაზე დღეს მოქმედი სიმბოლოები

აფხაზეთის ტერიტორიაზე დღეს მოქმედი „სახელმწიფო დროშა“

აღწერა – დროშის ზომები: სიგრძისა და სიგანის თანაფარდობა 2:1. სიგრძეზე მონაცვლეობით განლაგებულია სიგანით თანაბარი მწვანე და თეთრი შვიდი სარტყელი. მათგან ოთხი მწვანეა, სამი – თეთრი. ზედა რიგიდან პირველი სარტყელი მწვანეა. ზედა მარცხენა კუთხეში (დროშის ტარისკენ) განთავსებულია დროშის სიგრძის 0,38 და სიგანით სამი სარტყელის ტოლი წითელი ფერის მართკუთხედი. მართკუთხედის ცენტრში ვერტიკალურად გამოსახულია მარჯვენა ხელის თეთრი მტევანი, რომლის ზემოთ ნახევარწრეზე განლაგებულია ასევე თეთრი ფერის შვიდი ხუთქიმიანი ვარსკვლავი.

აფხაზეთის ტერიტორიაზე დღეს მოქმედი „სახელმწიფო გერბი“

აღწერა – გერბი წარმოადგენს თეთრი და მწვანე ფერებით ვერტიკალურად თანაბრად გაყოფილ ფარს. გერბის კონტური და სიუჟეტური კომპოზიცია ოქროსფერია. გერბის ქვედა ნაწილში მოთავსებულია რვაქიმიანი ვარსკვლავი. გერბის ზედა ნაწილში თეთრ და მწვანე ფონზე სიმეტრიულად განლაგებულია ორი ოქროსფერი რვაქიმიანი ვარსკვლავი. გერბის ცენტრში მოთავსებულია მხედრის ფიგურა ჯადოსნურ მფრინავ რაშზე (არაშა), რომელიც ვარსკვლავებს ისარს სტყორცნის. გერბის სიუჟეტი უკავშირდება ნართების ეპოსს. გერბის მწვანე ფერი აღნიშნავს სიცოცხლესა და ახალგაზრდობას, თეთრი – სულიერებას. დიდი რვაქიმიანი ოქროსფერი ვარსკვლავი მზის (სოლარული) ნიშანია. პატარა რვაქიმიანი ვარსკვლავები აღნიშნავენ ორი კულტურული სამყაროს – აღმოსავლეთისა და დასავლეთის ერთობლიობას.

„ქალაქ სოხუმის გერბი“

„აფხაზეთის რესპუბლიკის
საპრეზიდენტო შტანდარტი“

„აფხაზეთის რესპუბლიკის
სამხედრო დროშა“

გერბისა და დროშის ავტორია მხატვარი ვალერი გამგია (1998 წელს აფხაზურმა ფოსტამ გამოსცა მარკა ვ. გამგიას გამოსახულებით), რომელმაც საკმაოდ მნიშვნელოვანი სამუშაო გასწია – მის მიერ შემუშავებული დროშის მოდელი გარკვეულწილად შეესაბამება აფხაზეთის ტერიტორიის ისტორიულ მემკვიდრეობას, სიმბოლიკის კონცეფციას საფუძვლად უდევს კონკრეტული წყაროები, რომელთაც ამავე სტატიამ გაგაცნობთ.

აფხაზეთის ტერიტორიაზე მოქმედი სიმბოლიკის საუკეთესო ნიმუში „სოხუმის გერბია“. ჰერალდიკის კანონების თვალსაზრისით, გერბი კარგად არის შესრულებული, თუმცა მემკვიდრეობითობის პრინციპი ერთ-ერთ ნაწილში დარღვეულია (შემოტანილ უცხო სიმბოლოებს შევსებით აფხაზეთში მოქმედი გერბის განხილვისას).

ასევე სწორი პრინციპებით არის აგებული „აფხაზეთის საპრეზიდენტო შტანდარტიც“, რომელიც წარმოადგენს დროშაზე განთავსებული გერბის გამოსახულებას. შტანდარტის შედგენისას მსგავსი მიდგომა ტრადიციულია.

აფხაზეთში დღეისთვის სამხედრო დროშაც არსებობს. ის წარმოადგენს წითელი ფერის ქსოვილს, რომელზეც გერბია დატანილი. დროშას აფხაზურ და რუსულ ენებზე აქვს წარწერა: „ჩვენი მამულისათვის“. აფხაზეთის ე. წ. დამოუკიდებელი რესპუბლიკის სამხედრო დროშაზე რუსული წარწერის არსებობა რუსეთზე აშკარა და მკაფიო დამოკიდებულებაზე მიანიშნებს, თუმცა არ არის გამორიცხული, დე-ფაქტო რესპუბლიკის მრავალეროვანი მოსახლეობის გაერთიანების სურვილითაც იყოს ნაკარნახევი. კიდევ ერთხელ განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა სიმბოლოს დღევანდელი სამართლებრივი სტატუსი სრულიად მიუღებელია ქართული სახელმწიფოსთვის.

აფხაზეთის ტერიტორიის ჰერალდიკური მემკვიდრეობა

„აფხაზთა ღერბი“.
ვახუშტი ბაგრატიონი.
1735 წ.

ტერიტორიის სიმბოლიკის შემუშავებისთვის საჭიროა ამ ტერიტორიასთან დაკავშირებული ისტორიული მემკვიდრეობის განხილვა. უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ აფხაზეთის ჰერალდიკური მემკვიდრეობა მეტად მწირია და ამ დრომდე მხოლოდ რამდენიმე ისტორიული წყაროთი შემოიფარგლება. მნიშვნელოვანი წყაროა ბატონიშვილ ვახუშტი ბაგრატიონის მიერ 1735 წელს შედგენილი „კავკასიის ატლასი“ და მასზე გამოსახული საქართველოსა და მთლიანად კავკასიის მხარეთა გერბების კრებული, მათ შორის ერთ-ერთია აფხაზეთის გერბი:

მწვანე/ზურმუხტოვან ველზე გამოსახულია თეთრი/ვერცხლის ვაცი, მის ზევით – სამი ნახევარმთვარისებრი ყვითელი/ოქროს ნიშანი.

აღსანიშნავია, რომ აფხაზეთის ახალი გერბის შექმნისას ვახუშტისეული წყარო საერთოდ არ გამოუყენებიათ. როგორც ჩანს, ის მისი ქართული წარმომავლობის გამო უგულვებელყვეს. განსხვავებულად მოიქცნენ ჩრდილოეთ ოსეთის – ალანიას წარმომადგენლები. ვახუშტის მიერ „ოვსეთის“ გერბად მიჩნეული გამოსახულება იქცა ძირითად წყაროდ ჩრდილოეთ ოსეთის ავტონომიური რესპუბლიკის გერბისთვის. საინტერესო კანონზომიერებას ავლენს ე. წ. სამხრეთ ოსეთის გერბი, რომელიც 1992 წელს შეიქმნა და მოგვიანებით, 1999 წელს შეიცვალა ჩრდილოეთ ოსეთის გერბით, რაც პოლიტიკური პროცესების საუკეთესო სიმბოლურ გამოხატულებად შეიძლება მივიჩნიოთ; კერძოდ, თუ რამდენად ხელოვნურად გავრცელდა ისტორიულად ჩრდილოეთში მდებარე „ოვსეთის“ სიმბოლო – მთის ჯიქი – სამხრეთით, საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიაზე. ეს საკითხი ცალკე განხილვისა და ცალკე სტატიის საგანია. მას მომავალში აუცილებლად დავუბრუნდებით.

საგულისხმოა, რომ ხუნძების (დალესტანი) ეროვნული სიმბოლოც ვახუშტისეულ მემკვიდრეობაზეა დაფუძნებული.

„ოვსეთის ღერბი“.
ვახუშტი ბაგრატიონი.
1735 წ.

ჩრდილოეთ ოსეთის
გერბი. მურატ ჭიკავავი.
1994 წ.

„სამხრეთ ოსეთის გერბი“.
1992 წ.

„სამხრეთ ოსეთის გერბი“.
1999 წ.

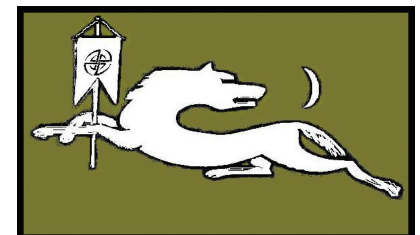
აფხაზეთის ტერიტორიისთვის უმნიშვნელოვანესია დიოსკურების სიმბოლო, რაც უკავშირდება ტერიტორიული ცენტრის სახელს – დიოსკურას.

ქალაქი დიოსკურია შავი ზღვის სანაპიროზე დიდი ბერძნული კოლონიზაციის პერიოდში (ძვ. წ. VI-IV სს.) დაარსდა. I საუკუნის ბერძენი გეოგრაფი სტრაბონი დიოსკურიის მნიშვნელობაზე საუბრისას ხაზს უსვამს, რომ ქალაქი „წარმოადგენს საერთო სავაჭრო ცენტრს. აქ იკრიბება 70-მდე ეროვნების ადამიანი“. რომაელი მეცნიერი პლინიუსი დიოსკურიის შესახებ წერს: „იქ იკრიბებოდა 300-მდე ეროვნების სხვადასხვა ენაზე მოლაპარაკე ადამიანი და ამის შემდეგ ჩვენი რომაელები თავის საქმეებს აწარმოებდნენ 130 თარჯიმნის დახმარებით“. რამ გამოიწვია ქალაქის დაკნინება, უცნობია, თუმცა, გარკვეული ხნის შემდეგ, იმავე ადგილას ქალაქი ცხუმი (შემდგომში სოხუმი) აღმოცენდა. ადგილი ყოველთვის იყო თანამედროვე აფხაზეთის ტერიტორიის პოლიტიკური, კულტურული და სავაჭრო ცენტრი – იმდენად დიდი იყო მისი პოლიტიკური გავლენა, რომ, რა სახელიც არ უნდა რქმეოდა ქალაქს, ვინც ამ გეოგრაფიულ პუნქტს ფლობდა, ის ფლობდა მთელ აფხაზეთსაც.

ქალაქ სოხუმის თავდაპირველი სახელი ლეგენდარულ ტყუპ ძმებს, დიოსკურებს, უკავშირდება. ჰესიოდე მოგვითხრობს, რომ ზევსი გედის სახით გამოეცხადა ევფრატში მოხანავე ეტოლიის მეფის ასულ ლედას. ზევსთან თანაცხოვრების შემდეგ ლედამ შვა ბუმბერაზი ტყუპი ძმები – კასტორი და პოლიდეკე. მათ დიდძალად და ტინდარიდებდაც მოიხსენებენ, ვინაიდან ჰომეროსი მათ ტინდარევის შვილებად მიიჩნევს.

„ღერბი ლევისა დალისტანისა“.
ვახუშტი ბაგრატიონი.
1735 წ.

„ავარეთის ხანების დროშა“.
ვლენე და ტაგირ გაპუროვების
რეკონსტრუქცია.
1992 წ.

კონრად გრიუნენბერგის მიერ აფხაზეთისათვის მიწერილი პირველი გერბი. 1483 წ.

კონრად გრიუნენბერგის მიერ აფხაზეთისათვის მიწერილი მეორე გერბი. 1483 წ.

სოხუმში აღმოჩენილი მონეტა. ავერსზე - დიოსკურების სიმბოლო

სხვადასხვა მითით ცნობილია, რომ ძმებმა რამდენიმე გმირობა ჩაიდინეს. ჩვენთვის ყველაზე ყურადსაღებია, რომ ორივე მათგანი „არგოს“ ექსპედიციის წევრი იყო. შესაძლოა, სწორედ ამიტომ უნოდეს შავიზღვისპირეთის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს კოლონიას მათი სახელი (თუმცა არსებობს მოსაზრება, რომ დიო/დია „დედა“ – სკური „წყალი, მდინარე“ ქართველური ტოპონიმებია). დიოსკურების პირველი სიმბოლური გამოსახულება გვხვდება ძვ. წ. II საუკუნის ბოლოს მოჭრილ სპილენძის მონეტაზე, რომლის ავერსზე გამოსახულია ორი ქუდი, ექვს- და რვაქიმიანი ვარსკვლავებით, რევერსზე – კვერთხი და ბერძნული წარწერა: „დიოსკურიადოს“.

დიოსკურების ემბლემა, ორი ოქროს ბერძნული პილოსი (თექვის ქუდი), დაგვირგვინებული ოქროს რვაქიმიანი ვარსკვლავებით, ლაფვარდის ველზე გამოსახული იყო აფხაზეთის მთავრების – შერვაშიძეთა (ჩაჩბა) გერბზე, რომელიც ოფიციალურად დამტკიცდა 1895 წლის 25 ოქტომბერს. შერვაშიძეთა დინასტია აფხაზეთს XI საუკუნიდან 1863 წლამდე განაგებდა.

1863 წელს რუსეთის იმპერიამ გააუქმა უკანასკნელი ქართული პოლიტიკური ერთეული – აფხაზეთის სამთავრო.

აფხაზეთის გერბზე ქუდია გამოსახული ასევე კონრად გრიუნენბერგის „საგერბე წიგნში“. მხატვარმა-ჰერალდიკოსმა ზაქარია კიკნაძემ საფუძვლიანად შეისწავლა 1483 წელს აფხაზეთისათვის მიწერილი ორი გერბი და, მისი ვარაუდით, ისინი დასავლეთ საქართველოს აღნიშნავს. ინტერესს მოკლებული არ უნდა იყოს აგრეთვე პირველი გერბის ფე-

შერვაშიძეთა
საგვარეულო გერბი

ქუთაისის
გუბერნიის გერბი

დადიანების
საგვარეულო გერბი

რები მენამულ (მუქ წითელ) ფარზე დატანილი ყვითელი/ოქროს ღია გვირგვინი, რომელსაც მწვანე/ზურმუხტის ჩაჩი აქვს.

ასევე ყურადღების ღირსია ის ფაქტი, რომ დღევანდელი აფხაზეთის ტერიტორია მოიცავს ისტორიული ოდიშის ნაწილს. ოდიში ანუ სამეგრელო ძველი კოლხეთის ერთ-ერთი გამორჩეული ნაწილია, რომელიც მსოფლიოში ცნობილია მნიშვნელოვანი სიმბოლოთი – ოქროს საწმისით. შესაძლებლად მიგვაჩნია თანამედროვე აფხაზეთის გერბზე ოქროს საწმისის გარკვეული ფორმით ასახვა. ოქროს საწმისის, როგორც სიმბოლოს განმარტებასა და მის მნიშვნელობაზე ამჯერად საუბარს არ გავაგრძელებთ. ვფიქრობთ, ის საყოველთაოდ არის ცნობილი.

საყურადღებოა რუსეთის იმპერიის დროს ყუბანის მხარეში შემავალი პორტის, სოხუმ-კალესთვის შემუშავებული გერბის პროექტიც, რომელიც არ დაუმტკიცებიათ.

აუცილებელია განვიხილოთ საბჭოთა პერალდიკური მემკვიდრეობა. ჩვენს არცთუ შორეულ წარსულში, 1921 წლის ბოლშევიკური ანექსიის შედეგად, საოკუპაციო ხელისუფლებამ და ბოლშევიკურმა რუსეთმა ამ ტერიტორიაზე შექმნეს ფსევდოსახელმწიფოებრივი წარმონაქმნი – „აფხაზეთის საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკა“. ამ წარმონაქმნმა სამოკავშირეო ხელშეკრულება გააფორმა საქართველოს საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკასთან და მასთან ერთად შევიდა ამიერკავკასიის სოციალისტური ფედერაციული საბჭოთა რესპუბლიკის შემადგენლობაში. ეს პოლიტიკური ცვლილება მაშინვე აისახა სიმბოლიკაზე.

ქალაქ სოხუმის გერბის პროექტი.
XIX საუკუნე

1921

1925

1926

1928

აფხაზეთის გერბები საბჭოთა პერიოდში
(1921-1928 წწ.)

1925 წლის საერთოაფხაზურმა ყრილობამ მიიღო აფხაზეთის კონსტიტუცია. 1926 წლის 27 ოქტომბრის აფხაზეთის კონსტიტუციის VII თავის 101-ე მუხლში მოცემულია რესპუბლიკის გერბის აღწერილობა: აფხაზეთის საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის გერბი შედგება აფხაზეთის ხედზე გამოსახული ოქროს ნამგალი და უროსაგან, რომლის თავზედაც ამომავალ მზესთან ერთად გამოსახულია წითელი ხუთქიმიანი ვარსკვლავი. გერბი შემკულია თავთავების, თამბაქოსა და ყურძნის გვირგვინით და სამენოვანი სადევიზე წარწერით აფხაზურ, ქართულ და რუსულ ენებზე: „პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!“

ასე გაგრძელდა 1931 წლამდე, ანუ იქამდე, სანამ აფხაზეთი საქართველოს სსრ-ის შემადგენლობაში შევიდოდა არა სამოკავშირეო რესპუბლიკის, არამედ ავტონომიური რესპუბლიკის ფორმით. 1931 წლიდან, არსებული წესის გათვალისწინებით, ავტონომიის გერბი გახდა მოკავშირე რესპუბლიკის გერბი აფხაზური წარწერით.

პარალელურად მიმდინარეობდა საყურადღებო კულტურული ცვლილებები. რამდენჯერმე შეიცვალა აფხაზური დამწერლობა. პირველი ეფუძნებოდა რუსულ კირილიცას, შემდეგ – ლათინურს, ქართულ მხედრულს და ბოლოს – კვლავ კირილიცას. ასევე იცვლებოდა გერბზე აფხაზური წარწერები და ცვლილებები ყოველთვის ფორმდებოდა სამართლებრივად.

1931 წლის 11 თებერვალს აფხაზეთის სსრ-ის კონსტიტუციაში შევიდა ცვლილება, რომლის თანახმადაც შეიცვალა ტერიტორიის სტატუსი – გახდა ავტონომიური სსრ საქართველოს სსრ-ის შემადგენლობაში.

1937 წლის კონსტიტუციით აფხაზეთის ასსრ გერბი გახდა საქართველოს სსრ-ის გერბი და დაემატა დევიზი აფხაზურ ენაზე. 1938 წელს აფხაზური დამწერლობა ლათინურიდან ქართულ შრიფტზე გადავიდა, შესაბამისად, ცვლილება განხორციელდა გერბზეც.

1954 წელს გერბმა კიდევ ერთი ცვლილება განიცადა, რისი მიზეზიც აფხაზური ანბანის კირილიცაზე გადასვლა იყო.

1978 წელს, ახალი კონსტიტუციის მიღების შემდეგ, აფხაზეთის ასსრ გერბზე გაჩნდა წარწერა – „აფხაზეთის ასსრ“ – ქართულ და აფხაზურ ენებზე.

წარმოდგენილი ნიმუშების განხილვა და შედარება ისტორიულ მასალასთან საშუალებას გვაძლევს ვიმსჯელოთ აფხაზეთში უკანონოდ მოქმედი რესპუბლიკის გერბის შესახებ. არც ერთ ისტორიულ წყაროში არ გვხვდება მხედრის ფიგურა, ამიტომაც შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ აფ-

ტორებმა სიმბოლოდ აიღეს რუსეთის იმპერიის დიდ გერბზე დაფიქსირებული ივერიის სამეფოს გერბის ფარის ის ნაწილი, რომელზეც მხედრის ფიგურაა გამოსახული და რომელიც აღწერილია ასეთნაირად: „ოქროს დაბოლოებაში – ჩერქეზ და მთიელ თავადთა გერბი: გაჭენებულ სევადის ცხენზე ჩერქეზი, ვერცხლის აღჭურვილობით, მენამულ ტანსაცმელში და ბენვის სევადის მოსასხამით; მხედარს მარჯვენა მხარზე სევადის შუბი აქვს გადებული“ (თ. ასათიანი, ქართული გერბთმცოდნეობა).

როგორც აღწერილობიდან ჩანს, მხედარი წარმოადგენს მთიელ ხალხთა სიმბოლოს, ანუ მოიცავს ჩრდილოეთ კავკასიის გარკვეულ ნაწილს, ამიტომ არ შეესაბამება არც აფხაზეთის და არც სოხუმის გერბს (სოხუმის გერბის ფარის მესამე ნაწილში მენამულ ველზე ოქროს მხედარია გამოსახული).

ვფიქრობთ, ეს არის სწორედ იმ პოლიტიკური და სოციალური ძვრების რეალური ასახვის მცდელობა, რაც ამ ტერიტორიაზე მოხდა ბოლო 3-4 საუკუნის განმავლობაში: ეთნიკური ცვლილებები, ქართული ფეოდალური და სოციალური სისტემის გამოდევნა, სამეურნეო-ეკონომიკური ცვლილებები.

გერბი ჰერალდიკური თვალსაზრისითაც გაუმართავია, დარღვეულია ჰერალდიკაში ფერთა ურთიერთგამოსახვის პრინციპი (ვერცხლის ველზე ოქროს ფიგურებია დატანილი, რაც დაუშვებელია).

ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით და ისტორიულ მემკვიდრეობაზე დაყრდნობით, შესაძლებელია აფხაზეთის ტერიტორიისთვის შეირჩეს შემდეგი სიმბოლოები:

1. დიოსკურების ორი ოქროს ქუდი, დაგვირგვინებული ოქროს ორი რვაქიმიანი ვარსკვლავით.
2. ვერცხლის ვაცი სამი ოქროს ნახევარმთვარით.
3. ლაჟვარდოვან ველზე ოქროს საწმისი.

თუ გავიხსენებთ, რომ ჰერალდიკაში შესაძლებელია ვექსილოლოგიური ტრადიციის გამოყენებაც, მაშინ ზურმუხტის/მწვანე და ვერცხლის/თეთრი სარტყლები შეიძლება იყოს მონაცვლეობითი. ზურმუხტის ველი ამ შემთხვევაში ვახუშტისეულ ტრადიციას აგრძელებს. რა თქმა უნდა, უპირობოდ გამოირიცხულია ბოლშევიკურ ტრადიციებზე დაყრდნობა.

1938

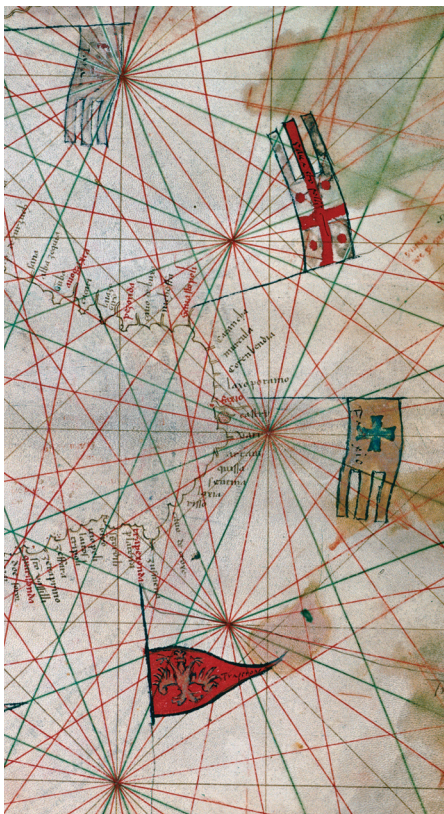
1954

1978

აფხაზეთის გერბები საბჭოთა პერიოდში (1938-1978 წწ.)

აფხაზეთის ტერიტორიის ვექსილოლოგიური მემკვიდრეობა

1325 წ. პიეტრო ვესკონტეს პორტოლანი. დიდი ბრიტანეთის სამეფო ბიბლიოთეკა

აფხაზეთის ვექსილოლოგიური მემკვიდრეობის უმნიშვნელოვანეს წყაროს წარმოადგენს შუა საუკუნეების ევროპული სავაჭრო, საზღვაო რუკები (პორტოლანები), რომლებზეც, ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობის გამო, ხშირად არის მონიშნული სოხუმის ნავსადგური. დღევანდელი სოხუმი ევროპულ პორტოლანებზე სხვადასხვა სახელით გვხვდება: სებასტოპოლი, სავასტოპოლი, საუასტოპოლი, პორტო მეგრელო და სხვა. კარტოგრაფიულ წყაროებზე დაყრდნობით შეგვიძლია დავადგინოთ, როგორი სიმბოლიკა მოქმედებდა ამ ტერიტორიაზე და როგორ იცვლებოდა ის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში.

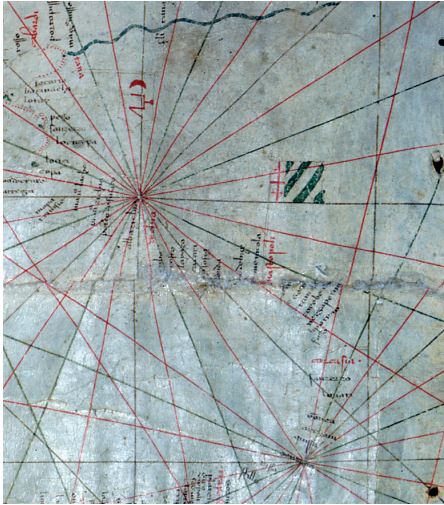
XIV საუკუნეში, 1325 წლის პიეტრო ვესკონტეს ატლასში – პორტოლანზე ჩნდება პირველი ვექსილოლოგიური ნიმუში. დროშას აქვს სამი მართკუთხა კუნუბი და მასზე გამოსახულია თეთრ ფონზე წითელი ჯვარი, რომელიც კვეთს კიდეებს. დროშაზე გვხვდება ოთხი წითელი წრე. კომპოზიცია ნააგავს ხუთჯვრიან დროშას და სიმბოლურადაც იმავეს გამოხატავს.

მომდევნო სამი საუკუნის განმავლობაში იქმნებოდა პორტოლანები, რომლებზეც დატანილი იყო როგორც ხმელთაშუა ზღვის, ისე შავი ზღვის აუზების საზღვაო გზები და ძირითადი პორტები. წარმოდგენილი ნიმუშები შეგვიძლია დავაჯგუფოთ ტიპოლოგიურადაც და თარიღების მიხედვითაც. თითოეული ცალკე განხილვისა და კვლევის საგანია.

ერთი შეხედვითაც ჩანს, რომ მასალა საოცარი სიზუსტით ემთხვევა იმდროინდელ საქართველოსა და კავკასიაში განვითარებულ ისტორიულ მოვლენებს. აღნიშნული ნიმუშები საფუძვლად უდევს აფხაზეთში მოქმედ დროშას და ასევე პირველადი წყაროა ჩვენი პროექტისთვისაც.

შეგვიძლია გამოვყოთ რამდენიმე პირობითი ჯგუფი:

1. ხუთჯვრიანი კომპოზიცია;
2. მწვანე და თეთრი მონაცვლე ირიბი ზოლები (სარტყელი);
3. განსხვავებული სიმბოლოები.

1329-1350 წწ. ანჯელინო დულჩერის პორტოლანი.
დიდი ბრიტანეთის სამეფო ბიბლიოთეკა

1339 წ. ანჯელინო დულჩერის პორტოლანი.
პარიზის ეროვნული ბიბლიოთეკა

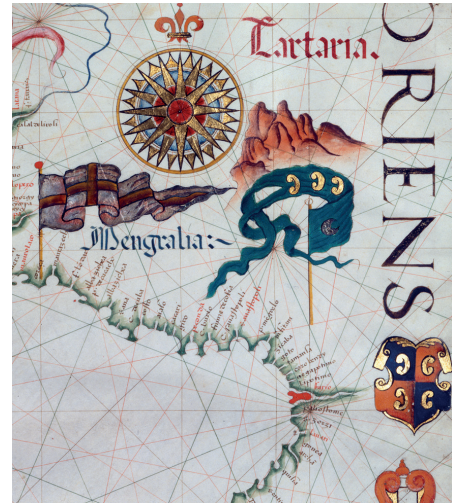
1367 წ. ფრანჩესკო და დომენიკო შიციგანების პორტოლანი.
პარიზის პალატინის ბიბლიოთეკა

1385 წწ. გუილემ სოლერის პორტოლანი (შავი ზღვა).
პარიზის ეროვნული ბიბლიოთეკა

1439 წ. გაბრიელ დე ვალსეკას პორტოლანი.
ბარსელონის სამღვალო მუზეუმი

1559 წ. დიოგო ომიმის პორტოლანი.
(შავი ზღვა)
პარიზის ეროვნული ბიბლიოთეკა

ტფილისი			
ცხუმი (სოხუმი)			
	XIV საუკუნე	XV საუკუნე	XVI საუკუნე

თბილისისა და სოხუმის თავზე გამოსახული დროშები. ქრონოლოგიური ტაბულა პორტოლანების მიხედვით

თითოეული ჯგუფის განხილვამდე უნდა აღინიშნოს, რომ ერთ სტატიაში შეუძლებელია არსებული მასალის დეტალური ანალიზი. გარდა ამისა, ჩვენთვის მოცემულობას წარმოადგენს საქართველოს სახელმწიფო სიმბოლიკა, ასევე აფხაზეთის ოკუპირებულ ტერიტორიაზე უკანონოდ მოქმედი დროშა და გერბი.

მრავალრიცხოვანი პორტოლანიდან ქვემოთ წარმოგიდგენთ რამდენიმე ნიმუშს, რომლებიც ჰერალდიკის სახელმწიფო საბჭოს მიერ არის მოპოვებული.

განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს XIV საუკუნის პორტოლანები. ეს არის გიორგი V ბრწყინვალის მეფობის ხანა. პერიოდი, როდესაც საქართველო მონღოლთა ბატონობისგან გათავისუფლდა და გაერთიანდა. შედეგად, ერთიანი საქართველოს შემადგენლობაში არსებული პორტები დასავლეთევროპელი კარტოგრაფების რუკებზეც გაჩნდა.

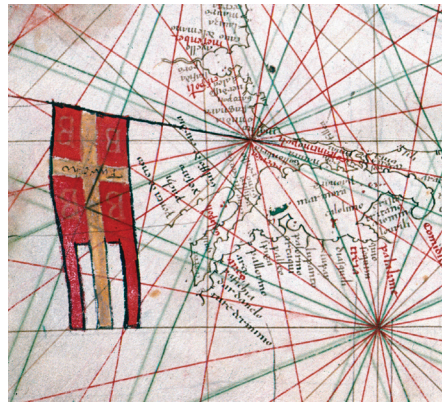
ანჯელინო დულჩერის 1339 წლის პორტოლანზე თბილისის თავზე გამოსახულია ხუთჯვრიანი დროშა, ხოლო სოხუმის (სებასტოპოლის) თავზე გვხვდება ორნანილიანი შედგენილი დროშა, რომლის ერთი ნანილი წითელი ხუთჯვრიანი კომპოზიციაა, მეორე – თეთრ-მწვანე ირიბი ზოლები. ასეთი შედგენილი დროშები, როგორც წესი, დამოკიდებულ ტერიტორიებს გამოსახავს. ამ შემთხვევაშიც შეგვიძლია ვივარაუდოთ ცენტრალურ (სუვერენის) და ადგილობრივ (ფეოდალის) სიმბოლოთა გაერთიანება, სადაც პრიორიტეტული მდგომარეობა თბილისის თავზე

აფრიალებულ ხუთჯვრიან დროშას ენიჭება. ზოგადად, ხუთჯვრიანი სიმბოლო ჰერალდიკაში მაცხოვრისა და ოთხი მახარობლის გამომხატველია.

რა გვადევს იმის თქმის საფუძველს, რომ რუკებზე ადგილობრივი სიმბოლიკაა გამოსახული? სხვადასხვა ავტორის პორტოლანებზე გვხვდება ისეთი სიმბოლოები, რომლებიც კონკრეტულ ტერიტორიებზე რუკების შექმნის მომენტში გამოიყენებოდა. ამის მაგალითია ტრაპიზონის იმპერია, ბიზანტიის იმპერია, გენუის რესპუბლიკა, ფლანდრია, უნგრეთი და სხვა ევროპული ტერიტორიები. გარკვეულ შემთხვევებში ეს სიმბოლიკა დღესაც მოქმედებს. სავარაუდოდ, რუკის ავტორები სწორედ ტერიტორიებთან ასოცირებულ სიმბოლოებს გამოსახავდნენ.

კატალონიის დროშა

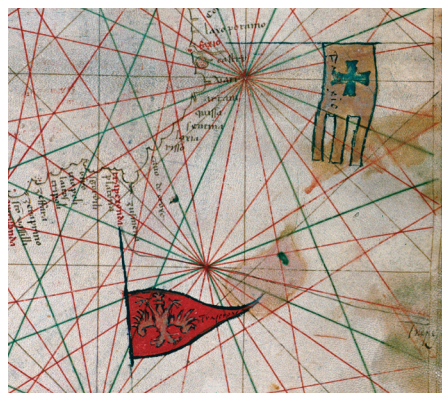
ბიზანტიის იმპერიის დროშა

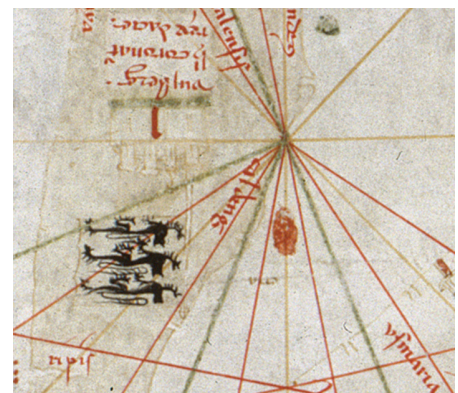
უნგრეთის დროშა

ფლანდრიის დროშა

ტრაპიზონის იმპერიის დროშა

დანის დროშა

პიეტრო ვისკონტესა (1325 წ.) და ანჯელინო დულჩერის (1329-1350 წწ.) პორტოლანების მიხედვით

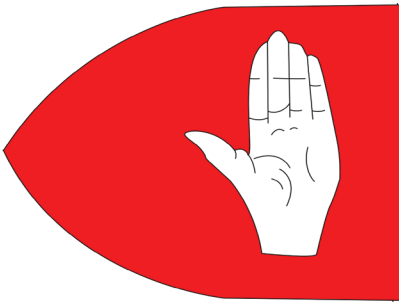
XVI-XVII სს. ბარელიეფი.
ჩხერის ეკლესია, ხარაგაული

თამარ-დავითის მონეტა.
1200 წ.

კრიპტოგრამა.
შატილი, ხევსურეთი

აფხაზეთის აღმნიშვნელი
სიმბოლო ფრანცისკანელი
ბერის ატლასიდან. 1340 წ.

„საქართველოს დროშა“
(იბრაჰიმ ჰაკი, 1936 წ.) იოჰანეს დე
ვილადესტეს პორტილანი, 1428 წ.

ნიშანდობლივია, რომ ხუთჯვრიანი სიმბოლო საკმაოდ გავრცელებული იყო შუა საუკუნეების საქართველოში. ის გამოსახულია თამარ მეფის მონეტაზე, ასევე გვხვდება ხუროთმოძღვრებაში დეკორის სახით, ეთნოგრაფიულ ყოფაში და სხვა. ევროპელი მოგზაურების რუკებზე ცხუმის თავზე ხშირად გვხვდება ხუთჯვრიანი დროშა, თუმცა გასათვალისწინებელია, რომ არსებობს რუკები, რომლებზეც ცხუმის თავზე მხოლოდ ერთჯვრიანი დროშებია გამოსახული.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სიმბოლოა წითელ ველზე გამოსახული ვერცხლის ხელის მტევანი. ხელი სამეფო ხელისუფლების (როგორც „ხელის უფლების“ – ტერიტორიის ფლობის) და ერთგულების სიმბოლოა. 1340 წლით დათარიღებულ ფრანცისკანელი ბერის ატლასში ფიქსირებულია დროშა ხელის გამოსახულებით, რომელსაც მიწერილი აქვს საუასკო (შაუასკო), რაც აღქმული იყო, როგორც სებასტოპოლისი.

მეცნიერთა ნაწილი ამ მოსაზრებას სკეპტიკურად უყურებს და ამტკიცებს, რომ ეს დროშა ანალოგიური სახელის მქონე სხვა ქალაქის აღმნიშვნელია. თუმცა საპირისპიროდ შეგვიძლია მოვიყვანოთ გაბრიელ დე ვალსეკას 1385 წლის პორტოლანი, რომელზეც ამ სიმბოლოთი ცხუმი აღნიშნული. ასევე იოჰანეს დე ვილადესტეს 1428 წლის პორტოლანი, რომელიც სტამბოლის თოფქაფის სასახლის მუზეუმშია დაცული. პორტოლანი შეისწავლა თურქმა მკვლევარმა იბრაჰიმ ჰაკიმ, რომელიც 1936 წელს გამოცემულ ნაშრომში აღნიშნავს, რომ ისტორიული წინაპირობების გათვალისწინებით „სამართლიანი იქნება, რომ დროშა ქართულად მივიჩნიოთ და არა აფხაზურად“.

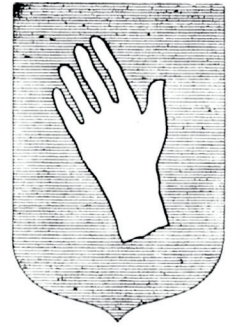
ნესგუნის მაცხოვრის ეკლესია.
X საუკუნე. გემო სვანეთი

კრიპტოგრამა.
შატილი, ხევსურეთი

წვირმის მაცხოვრის ეკლესია.
XI-XII სს. გემო სვანეთი

ზაქათალის
ოლქის გერბი

ხელის სიმბოლიკა მთელ მსოფლიოშია გავრცელებული. ძალიან ხშირად გვხვდება საქართველოს მთიანეთში, კერძოდ, სვანეთსა და ხევსურეთში.

საქართველოს ისტორიულ ტერიტორიაზე ხელი გამოყენებულია ქ. ზაქათალის გერბზე.

უნდა აღინიშნოს, რომ ეს სიმბოლო შეცდომით არის აღებული ჩრდილოეთ კავკასიაში მოსახლე აფხაზების მონათესავე აბაზების მიერ თავიანთი ეროვნული დროშის მთავარ სიმბოლოდ, ასევე თურქეთში მოსახლე აფხაზური დიასპორის დროშის მთავარ ფიგურად, ვინაიდან ხელი არის კონკრეტული ტერიტორიის და არა ეთნიკური ჯგუფის აღმნიშვნელი სიმბოლო.

მნიშვნელოვანი სიმბოლოა აგრეთვე კომპოზიცია თეთრი/ვერცხლის (კეთილშობილება, უმანკობა, უბინობა, სინმინდე, სიბრძნე) და მწვანე/ზურმუხტის (თავისუფლება, იმედი, ზეიმი, სიხარული, ლხინი) ზოლების მონაცვლეობით. ზოლები შეიძლება იყოს როგორც ირიბად დახრილ, ისე პორიზონტალურ მდგომარეობაში. ის პირველად 1330 წელს ფიქსირდება პორტოლანებზე და სამი საუკუნის განმავლობაში გვხვდება სხვადასხვა სახით. ეს ზოლები შესაძლოა ყოფილიყო ოდიშის მთავრის, დადიანის, სიმბოლო. როგორც ცნობილია, იმ დროს დადიანის რეზიდენცია სოხუმში მდებარეობდა. გარდა ამისა, რამდენიმე პორტოლანზე აფხაზეთის ტერიტორიის აღმნიშვნელად გვხვდება წარწერა „მენგრალია“ (Mengrallia).

1989 წელს შეიქმნა მთიელ ხალხთა კონფედერაცია, რომელმაც 1991 წელს მიიღო თავისი დროშა. მასზე მონაცვლეობით გამოსახეს თეთრ-მწვანე ზოლები პორიზონტალურად. ფერების ასეთი მონაცვლეობა განმარტებული იყო, როგორც ისლამისა და ქრისტიანობის ერთობა, რაც, რა თქმა უნდა, შეცდომაა. სინამდვილეში, ეს იყო აფხაზეთის ტერიტორიაზე პრეტენზიის

თურქეთის რესპუბლიკაში მცხოვრები
აფხაზური დიასპორის დროშა

აბაზების (ჩრდილოეთი კავკასია)
ეროვნული დროშა

კავკასიის მთიელ ხალხთა კონფედერაციის დროშა

დაუფარავად გამოხატვა და გასაკვირი არ არის, რომ კონფედერაციის დედაქალაქად სოხუმი გამოცხადდა (ხოლო მეორე, აღმოსავლეთის დედაქალაქად – მახაჩყალა). ზედა მარცხენა კანტონში ლურჯ (ლაჟვარდის) ველზე გამოსახული ვარსკვლავები ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხთა აღმნიშვნელია.

XV საუკუნიდან ერთ-ერთ პორტოლანზე ცხუმის თავზე გვხვდება ვენეციის დროშა. რამდენიმე რუკაზე გამოსახულია გენუის დროშაც. ეს ის შემთხვევებია, როდესაც სიმბოლოთი გამოსახებოდა არა ტერიტორია, არამედ იქ მდებარე სავაჭრო ფაქტორია. ამ ვარაუდის საფუძველს გვაძლევს ის გარემოება, რომ გენუის დროშა რამდენიმე ადგილზე გვხვდება.

XVI საუკუნიდან ჩნდება დროშები ნახევარმთვარის გამოსახულებით. მთელი საუკუნის განმავლობაში ჯვრიანი და ნახევარმთვარიანი დროშები ერთმანეთს ენაცვლება, რაც იმ დროისთვის არსებულ პოლიტიკურ სიტუაციას ასახავს. ამ პერიოდში ჩრდილოეთ შავი ზღვისპირეთში ძლიერდება ოსმალეთის იმპერია და ყირიმის სახანო ძალით იკავებს ტერიტორიებს, რასაც პოლიტიკური, ეთნიკური და სოციალური ცვლილებები მოჰყვება.

კონსტანტინოპოლის აღების შემდეგ დასრულდა შუა საუკუნეების ეპოქა და შავი ზღვა ოსმალეთის „ტბად“ გადაიქცა. ევროპელმა ვაჭრებმა დაკარგეს აფხაზეთის პორტებში საქმიანობის შესაძლებლობა. შესაბამისად, მათი პორტოლანებიდან გაქრა ქართული ტერიტორიებიც. სწორედ ამის გამო, ვახუშტი ბაგრატიონამდე ჰერალდიკური და ვექსილოლოგიური მასალა აღარ მოგვეპოვება.

რუსეთის იმპერიის ბატონობის დროს აფხაზეთის ტერიტორია რელიგიური მრწამსის გამო მრავალმა ეთნიკურმა აფხაზმა დატოვა და ოსმალეთს შეაფარა თავი. სამწუხაროდ, არ მოგვეპოვება არანაირი ინფორმაცია იმ პერიოდში დროშების არსებობის შესახებ. სავარაუდოდ, XIX საუკუნის ბოლოს აქ მხოლოდ რუსეთის იმპერიის დროშა ფრიალებდა.

საბჭოთა ბოლშევიკური ოკუპაციის შემდეგ წარმოქმნილი აფხაზეთის სსრ-ის და შემდგომში აფხაზეთის ასსრ-ის დროშები იცვლება ისეთივე ქრონოლოგიით, როგორც ეს ხდებოდა გერბების შემთხვევაში. შესაბამისად, შემოვიფარგლებით იმ დროშების წარმოდგენით, რომლებსაც არც მხატვრული და არც სხვა ფასეულობა არ გააჩნია და რომლებიც მხოლოდ ისტორიული, მიმდინარე პოლიტიკური პროცესების ასახვის თვალსაზრისით არის საყურადღებო.

1989 წლის დროშა განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს. იმ დროს აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლებას ახალი კონიუნქტუ-

1921

1925

1925

1951

1978

1989

რა მიანიშნებდა, რომ კომუნისტური იდეოლოგია და მისი სიმბოლიკა (ნამგალი და ურო) უკვე აღარ იყო აქტუალური, მაგრამ მთლად დამოუკიდებელი გადანყვეტილებაც ვერ მიიღეს. აღნიშნული განწყობილება დადასტურდა 1991 წლის 17 მარტს ჩატარებული საკავშირო რეფერენდუმით, რომლის დროსაც ეთნიკური აფხაზების ნაწილმა საბჭოთა კავშირის შენარჩუნებას დაუჭირა მხარი.

ვექსილოლოგიური ისტორიული წყაროების მიმოხილვიდან გამომდინარე და ჰერალდიკაში უმნიშვნელოვანეს მემკვიდრეობითობის პრინციპზე დაყრდნობით შესაძლებელია შეირჩეს სიმბოლოები, რომლებსაც დაეფუძნება აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მომავალი სიმბოლიკა. ეს სიმბოლოები შეიძლება იყოს:

1. ხუთი წითელი ჯვარი, როგორც ერთიანი საქართველოს სიმბოლო. შესაძლებელია მხოლოდ ერთი ჯვრის გამოყენებაც;
2. მონაცვლეობით მწვანე და თეთრი სარტყელი, როგორც რეგიონული სიმბოლო (აფხაზეთი/ოდიში);
3. წითელ ველზე ვერცხლის ხელი. ეს სიმბოლო მხოლოდ რამდენიმე შემთხვევაში გვხვდება და, როგორც ჩანს, არ წარმოადგენს დომინანტურს ამ ტერიტორიისთვის, თუმცა, ვფიქრობთ, რომ აფხაზეთის შიდატერიტორიულ სიმბოლიკაში მისი გამოყენება მისაღები იქნება (ვთქვათ, ქ. სოხუმის გერბში).

ცხადია, იდეოლოგიზებული საბჭოთა სიმბოლიკის გამოყენება ამ შემთხვევაშიც დაუშვებლად მიგვაჩნია.

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლოების პროექტი

აჭარის ავტონომიური
რესპუბლიკის დროშა

ჰერალდიკის ასოციაციაში აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლიკის პროექტზე მუშაობა ჯერ კიდევ 2000 წელს დაიწყო (ავტორი – მამუკა გონგაძე). ხანგრძლივი მსჯელობის შემდეგ მივედით დასკვნამდე, რომ ჩვენ მიერ შემოთავაზებული პროექტი შეესაბამება აფხაზეთის როგორც ისტორიულ წარსულს, ისე თანამედროვე ვითარებას. იმავდროულად ვფიქრობდით, რომ იგი მისაღები იქნებოდა ამ ტერიტორიაზე მცხოვრები ხალხებისთვის. 2000 წლის შემდგომ მოპოვებულმა არაერთმა წყარომ კიდევ უფრო დაგვარწმუნა ჩვენი არჩევანის სისწორეში.

სანამ პროექტებს წარმოგიდგენდეთ, გვსურს აღვნიშნოთ, რომ საქართველოში უკვე არსებობს ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლიკის შემუშავების გამოცდილება. 2004 წლის 6 მაისს აჭარაში ხელისუფლების ცვლილების შემდეგ დღის წესრიგში დადგა მისი სიმბოლიკის ცვლილების საკითხი. ძველი, ადგილობრივი პარტიული სულისკვეთებით შედგენილი სიმბოლიკა მიუღებელი იყო როგორც ჰერალდიკური, ისე ზოგადად სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისით. აჭარის სიმბოლიკაზე (ავტორი – მამუკა გონგაძე) მუშაობისას გასათვალისწინებელი გახდა არაერთი დეტალი, რომლებზეც ამჯერად ვრცლად არ ვიმსჯელებთ. საბოლოოდ, შეირჩა დღეისთვის არსებული დროშა და გერბი, რომლებიც, ერთი მხრივ, ხაზს უსვამს ტერიტორიის ისტორიულ კუთვნილებას და, მეორე მხრივ, აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლიკის პროექტთან ერთად ქმნის ერთიანი სახელმწიფოს ჰერალდიკურ ტრადიციას. ყოველივე ეს ავტონომიური რეგიონების ინდივიდუალურობის გამომხატველად გვევლინება.

აჭარის გერბზე გამოსახულია საქართველოს გერბის მთავარი ფიგურა – წმ. გიორგი. გადანწყვეტილება მომდინარეობს აჭარის კონსტიტუციიდან, თუმცა, ჩვენი აზრით, ეს არ იყო აუცილებელი პირობა. გარდა ამისა, აჭარის დროშის შერჩეული ვერსია, თავისი მხატვრული და ისტორიული ფასეულობით, ჩამოუვარდება ჩვენ მიერ შეთავაზებულ ვერსიას.

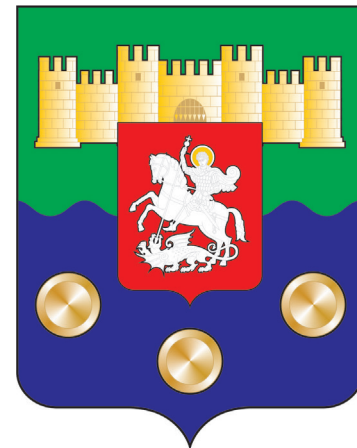
ორიოდე სიტყვით უნდა ითქვას აგრეთვე აფხაზეთის ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მოქმედ „სახელმწიფო დროშაზე“.

როგორც აღვნიშნეთ, დროშა, გარკვეულწილად, აგებულია ისტორიულ წყაროებზე დაყრდნობით, მაგრამ ასეთი სახით არ ყოფილა ისტორიის არც ერთ ეტაპზე და იგი რამდენიმე წყაროს ერთგვარ კომპოზიტს წარმოადგენს. ასევე სრულიად გაუგებარია, საიდან გაჩნდა შვიდი თეთრი (ვერცხლის) ხუთქიმიანი ვარსკვლავი, რომლებიც თითქოსდა გამოხატავს აფხაზეთის შვიდ თემს (კუთხეს).

ჩვენ მიერ შემუშავებული დროშის პროექტი ასეთი სახით, თუმცა კი მცირე სხვაობით, მთელი სამი საუკუნის განმავლობაში ფიქსირდება აფხაზეთის ტერიტორიის აღსანიშნავად. ჩვენი დროშის პროექტის პროპორციები ეფუძნება საქართველოს სახელმწიფო დროშისა და დამტკიცებული მუნიციპალური დროშების პროპორციებს.

უნდა აღინიშნოს, რომ 2012 წლის 27 იანვარს ოკუპირებული აფხაზეთის ტერიტორიაზე გაიმართა ღონისძიება სახელწოდებით «ИСТОРИЯ ЧЛАГА – ПУТЬ СТРАНЫ». გამოფენა და ამ სიმბოლიკისადმი აფხაზეთის მცხოვრებთა დამოკიდებულება გვისახავს იმედს, რომ ჩვენ მიერ შემუშავებული პროექტები შეიძენს არა მარტო დევნილობაში მყოფი აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლიკის სტატუსს, არამედ თავის კუთვნილ ადგილს დაიკავებს აფხაზეთის ტერიტორიაზეც.

შესაძლოა, ჩვენი შემოთავაზება იქცეს დისკუსიისა და მოლაპარაკების საგნად. არ გამოვრიცხავთ, გაჩნდეს განსხვავებული მოსაზრებები. სიმბოლიკის შემუშავება ცოცხალი პროცესია, ამიტომაც მზად ვართ ყველა გონივრული წინადადების განსახილველად. ჩვენი საბოლოო მიზანია, შეიქმნას აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის სიმბოლიკა, რომელიც ენგურის ორივე მხარეს მცხოვრები ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეებისთვის მისაღები იქნება.

აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გერბი

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის გერბის პროექტები

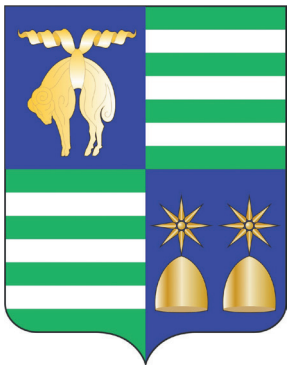
აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის გერბი (I)

წარმოადგენს შერალდიკურ ფარს. ფარი გაყოფილია ოთხ ნაწილად: პირველი ნაწილის მენამულ ველზე (წითელი – სიმამაცე, გამბედაობა, ვაჟკაცობა, დიდსულოვნება, სამართლიანობა, სიყვარული) გამოსახულია ვერცხლის მხედარი (წმ. გიორგი, საქართველოს სახელმწიფო გერბის დეტალი – მთავარი ფიგურა); მეორე და მესამე ნაწილების ზურმუხტოვან ველზე ჰორიზონტალურად სამი ვერცხლის სარტყელია. ლაჟვარდოვან მეოთხე ნაწილზე (ლურჯი – ერთგულება, დიდება, პატიოსნება, ღირსება, გულახდილობა, ხვავრიელობა – ზღვა) გამოსახულია ოქროს ორი თექის ქუდი, რომლებიც თითო-თითო რვაქიმიანი ვარსკვლავით არის დაგვირგვინებული.

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის გერბი (II)

წარმოადგენს შერალდიკურ ფარს. ფარი გაყოფილია ოთხ ნაწილად: პირველ ნაწილში მენამულ ველზე ვერცხლის ხელია. მეორე და მესამე ნაწილების ზურმუხტოვან ველზე ჰორიზონტალურად სამი ვერცხლის სარტყელია. ლაჟვარდოვან მეოთხე ნაწილზე (ლურჯი – ერთგულება, დიდება, პატიოსნება, ღირსება, გულახდილობა, ხვავრიელობა – ზღვა) გამოსახულია ოქროს ორი თექის ქუდი, რომლებიც თითო-თითო რვაქიმიანი ვარსკვლავით არის დაგვირგვინებული

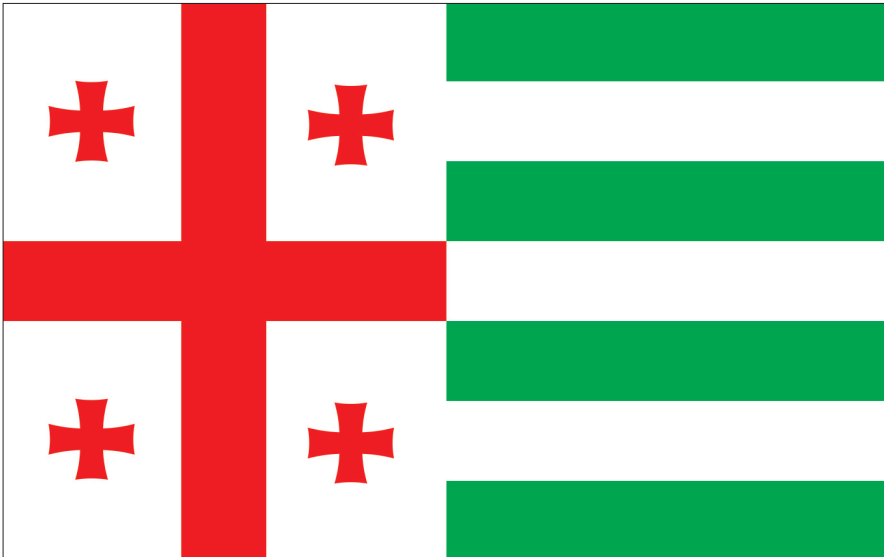

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის გერბი (III)

წარმოადგენს შერალდიკურ ფარს. ფარი გაყოფილია ოთხ ნაწილად: პირველ ნაწილში გამოსახულია ოქროს სანმისი. მეოთხე ნაწილში ლაჟვარდოვან ველზე გამოსახულია ოქროს ორი თექის ქუდი და ორივე თითო-თითო რვაქიმიანი ვარსკვლავით არის დაგვირგვინებული.

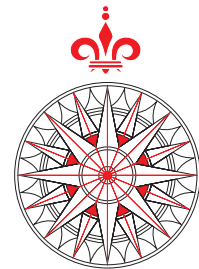
აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის დროშის პროექტი

აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის დროშა წარმოადგენს ქსოვილს პროპორციით 2:3, რომელიც გაყოფილია ორ ნაწილად: პირველ ნაწილში ვერტიკალურად გამოსახულია საქართველოს სახელმწიფო დროშა. დროშის მეორე ნაწილს ჰკვეთს შვიდი ჰორიზონტალური ზოლი, სიმაღლით დროშის ქსოვილის სიმაღლის 1:7. იწყება ზევიდან: 1-3-5-7 – ზურმუხტის ზოლი (მწვანე ფერი – თავისუფლება, იმედი, ზეიმი, სიხარული, ღვინო), 2-4-6 – ვერცხლის ზოლი (თეთრი ფერი – კეთილშობილება, უმანკობა, უბინობა, სიმშინდე, სიბრძნე).

პროექტის ავტორი: მამუკა გონგაძე

Мамука Гонгазе

Аҭсны асимвалика азы

Аҭснытәи автономтә республика атакчыдақәа рыпроект

Гералдикатә аҳәынҭқарратә аилак

Қарт 2016

апрект давторуп Мамука Гонгазе

Мамука Гонгазе - асахъатыхъы, агеральдика аказа. Қырттэыла ахэынтқарратэ агерби, Қырттэыла ақалақы, амуниципалтэи адыргақэеи, арратэ - айбашьратэ абираққэеи, Қырттэыла ахада иштандарти, иреихазоу ахэынтқарратэ ағъяхақкэа, (“Амилаттэ афырхаца иорден”, “Тьаргъ ацкъа иорден”, “Ахьтэы сысцэа аорден”, “Амедал атэыле ауааратэ ахымеигзаразы”), аматцуратэ адыргақэеи, ағъяхақкэеи, ахамштратэи, аце иркулиациатэ амонетақэа равтор.

аредактор хада Давит Чхеизе

ағъсуа бызшэа ахь айтагафы Ирма Осиа

англыз бызшэа ахь айтагаф Виктория Сарцьвелазе

аурыс бызшэа ахь айтагаф Виктория Сарцьвелазе

ахкъа адизаин Мамука Гонгазе

Икыпъхьын, еибытан ахеилакра “Сезан” акны 2016 ш.

ISBN 978-9941-0-8810-0

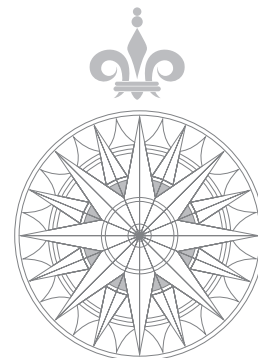
© Автортэ азин хьчоуп.

Ап̄хьяжэа

Иахьатэи адуней атэылакэа реиҳарак реип̄ш, Қырттэыла ахэынтқарра зегьы асимволикакэеи, аемблемакэеи рызцаара ихаду темоуп. Ари аган ала Қырттэылатэ ахэынтқартэ атрибутикакэа рыдагы ахшыөзышьтра: агерб, абирак, агимн рыдагы хара хтэыла ацакырадгьыл, амацуратэ, арратэ ма егырт асимволика хккэа рахьгы ирхоуп.

Чыдала ихадоу ахшыөзышьтра иап̄соуп Қырттэылатэ импыцахалоу ацакырадгьыл акны икоу асимволикакэа, арт ацакырадгьылкэа рѣы урт иахья ишыкоу, дыргас ирнып̄шои. Қырттэылазы арт азцааракэа реилыргара даараза ихьяауп, аха хара ихазбит хѣымтра аилагара, иартны халацэажэарц ари азцаара, Қырттэыла ижэйтэзоу акуакь – Ап̄сны асимволика иазкы. Хара еилхаргоит де-факто аиҳабырала иазхатцоу асимволкэа, урт рыдагы иара убас асимволика апроект, Қырттэыла апарламент акны икоу агеральдикатэ ахэынтқарратэ ахеилак ала ирмазеиугьы. Иара арака иазгэататэуп, Ап̄снэтэи автономтэ республика астатус ахэдыкэцас икоуп Қырттэылатэ аконституция, ахп̄атэи ахэтаци, ап̄шьбатэи ахэтаци акны иануп: Ап̄снэтэи автономтэ республика астатус ихэаакэнатцит Қырттэылатэ аконституциатэ азакуан ала “Ап̄снэтэи автономтэ республика астатус иазкны” иара убас аинтирес амоуп Ап̄снэтэи автономтэ республика аконституция абыжьбатэи ахэтаци – “Ап̄снэтэи автономтэ республика асимволкэа шыакэыргылоуп закуанла” – зегьы ирдыруа амзыз ала, ари азакуан иахьанзагы ирыдрымкылацт, убри акнытэ Ап̄снэтэи автономтэ республика асимволкэа иухэар калцит иказам, избанзар уи Қырттэылатэ аиҳабыра иаднакылароуп.

Азцаара атцаара аан иазп̄хьагэататэуп, ичыдоу атып̄ акны икоу асимволика еснагь ианп̄шылоит аамтатэ аполитикатэ, асоциалтэ, акультуратэ тагылазашья. Урт ркнытэ иарбынзаалагь хэтаци ап̄сахра,

уи асимволика зегы аҗсахуеит. Уи аазырҗшуа иакымкэа апрецеденткэа ыҗоуп, уи азы иакымкэа астатиакэа рҗны аҗырҗшыгакэа аарҗшуп.

2008 шыкэса Урыстэылеи – Җырттэылеи реибашьра амшала, Аҗсны аҗакырадгьыл зегы импыҗахалоуп Урыстэылатэи афедерация ала. Аибашьра аамышьтахь аамта кьаҗала Урыстэылатэ афедерация Аҗсныи, “Аахыҗ Уаҗстэылеи”, ахьҗшымыра азханатит.

Аҗснытэи автономтэ республика аҗакырадгьыл иазгэанатоит ахатэы аҗоурыхтэ Аҗсныи, Гыртэыла адгьыл ахэҗаки. Автономтэ республика шыҗоуп атэыла амраташэара-аладатэ ахэҗа аҗны, амшын Еикэа аҗшахэаҗы. Аҗснытэи автономтэ республика аҗадатэ аган ала Кавказтэи ашьхаеибаркыра ыҗоуп, аладала, алада – амраташэарала амшын Еикэа иахэаауп, аҗада-амраташэарала уи азиас Җьсоу аҗнынза иҗоуп, уи Урыстэыла – Җырттэылеи ахэынҗкэрратэ ахэаа ауп амрагылара аган ала азиас Игры аҗнынза, уаҗа ииасуеит иахьатэи административтэ хэаа Аҗсныи, Гыртэыла-Аҗада Шэынтэылеи аганкэа рыбжьара. Уи аҗакырадгьыл 8660 квадраттэ километр иҗоуп. Автономтэ республика ахҗныкалакь – Аҗэа. Еиуеиҗшымыз аепохақэа раан ари ахэаа аеаҗсахуан, убри аҗнытэ Аҗсны аҗакырадгьыл еиуеиҗшымыз ахьызкэа аман, Абазг, Аҗшил, Гыртэыла, Сабедиано. Аҗсны аҗакырадгьыл еснагь аҗлымх ара аман аныкэаөҗеи, ахэаахэҗтөеи рзы, урт рышьҗа анҗшылоит Аҗсны аҗоурых аҗны.

8-6 ажэытэ ашыкэсаҗхьазарала, абырзенцэа амшын Еикэа аҗшахэа аколонизация ианалага аан, 6 ажэытэ ашыкэсаҗхьазара ианрҗны, Аҗсны аҗшахэатэ атыҗкэа рҗны ахадара змоу абырзентэ аҗыҗнхарҗакэа шыақэыргылан: Питиунт (Пицунда), Диоскэыр (Аҗэа), Гионос (Очамчыра). Настэи ашэышыкэсақэа рзы араҗа Генуиатэ ахэаахэҗратэ факторкэеи, аколониақэеи шыақэгылт.

Хара хастатиа мзысз иамам Аҗсны аҗоурых еимактэ азҗаарақэа реилыргара. Хара хус даараза имариоуп: иахҗахуп Аҗсны (автономтэ республика) аҗакырадгьыл азы асимволкэа рыпроект армазеира, уи агерольдика апринципкэа инрыкэырҗшыны, аҗоурыхтэ абшьтра азҗхьагэатаны ауп алшара шыҗоу. Убри аҗнытэ аҗоурых акьысрагы хакэшэоит, уи азы ххэы иахархэоит, еилхаргоит еиуеиҗшымы ахыҗхырҗакэа, аҗоурыхтэ азгэатаракэеи, атагылазаашьақэеи.

Иара абраҗа иазгэахҗоит, иахьа Аҗсны аҗакырадгьыл аҗны иҗоу асимволика, хэҗак ала ишьақэгылоуп аҗоурыхтэ аҗынхаратэ хыҗхырҗакэа

рыла, уи даараза ибзиоуп, еизаку ахэынтқарратә тоурых апатукәцара иадыргоуп, уи анаәс еиха инткааны еилхаргоит.

Халагоит иааигәэзоу атоурых ала. 1917 шықәсатәи ареволиуциа калаанза Урыстәылатә аимпериа акны иқан акыр ибзиаз агеральдикатә атас, уи зынза еиғшымзт Европатәи агеральдика, аха ашыагәытра чыдала аклассикатә Европатә агеральдика ахәта аман. Абасцәкәа, аха еиха имаңыз атаскәа хәарада Қырттәылагы иаман. Аха ареволиуциа аамышьтахь Урыстәыла акныи, 1921 шықәса ампытахалара аамышьтахь Қырттәыла акныи ишыакәгыло иалагит аидгылатә хәа изыхъызы агеральдикатә атас. Абольшевикцәа зынза ирғсахит уаанза иқаз азнеиракәа, рхатәи агеральдикатә аерархиа шыакәдыргылит. Иқан ихадоу хәа изышьтаз “аусуцәеи-анхацәеи” рсимволкәа: хәыкәакь змаз аецәа, еихшьалаз ахьтәи амаганеи, ажьахәеи, ацәағшь адәы (ақағшь, аусуцәа рытысра аинтернационалтә ағштәы), Асовет еидгыла иалахәыз зегы рғы (урт ируакуп Қырттәылатә ССР) асимвол акны ихымғадаз хәтан.

Еидгылаз ареспубликакәа рсимволикакәа зегы ирзеиғшыз аидгыла асимволика еикәшәаны иқазар акун. Автономтә республикакәа рсимволикакәа, ирыкәшәар акун урт злаз ареспублика асимволикакәа. Атас ишағыз ала автономтә агерби, абирақи ркны ианыз анцамтақәеи, автономтә республика ахьзи атығынтәи абызшәа ала инагзан. Автономтә аокругкәа рхатәи символикакәа рымазамзт. Ас еиғш иқоу асистема асимволикакәа рғы еидгылоу амилаттә (амилаткәа) аполитика аиерархиятә, асубординация аарғшра акун.

Асоветтә агеральдика аерархиа Асоветтә Урыстәылатә афедерациякәа ареспубликакәа рғырғшыра

Атакырадгьылтә асимволика, ас еипш иказ ицьбараз аиерархиа зынзагы еипшымзт Европа иказ азнеиракәа, уака ақалакыцпхьаза, амуниципалитет, зны-зынла, ахылтшштра, ма ақыта, ахатәы агерби, абираки аман. Қырттәылагы икан ас иепш иказ атас. Икан абираккәа, ихадаз атауадракәа, урт рхатәы асимволикакәа рыман. Уи ибзианы ианпшылоит Вахушти Багратиони “ихсаала” аҕны иарбоу асимволикакәа. Иахьатәи Қырттәыла аҕны ари атас аҕиаратә астадиа аҕны иҕоуп, хәчы-хәчы еиха аиҕьхара иаҕуп хара хцакырадгьыл асимволикакәа. Аха 90 тәи ашықәскәа ралагамта аан атагылазаашья усакузамз изыказ, аидгыларатә аиерархратә асимволика, асубординациеи, аҕыжәареи анпшылон.

90 тәи ашықәсакәа ралагамтазы атагылазаашья аеаҕсахит, ас еипш иказ азнеиреи, ахәынтқарра акыраамтатә аҕырхреи, ахьпшымра адкылара раҕхьатәи ашықәскәа индыркны илахьеикәцагоу алабҕабара аҕхьа харгылит. Ахәынтқарра аҕамзааратә атагылазаашья аан инцәеит асимволикакәа рыҕиара аҕсабаратә процесс, ауаажәлартә ахуцра аҕны аидгылатә азнеира ашьатә арҕбәеит. Ахьпшымра раҕхьатәи ашықәс азы аҕсуа амилаптә ацысра “Аидгылара” иаршәыршәыроз абирак, ақырута жәлар уи рыдыркылеит Москватәи апровакацианы Қырттәыла ахьпшымреи, атакырадгьыли иаҕагыло еипш. Амилаптәи ацысра аамтазы асимволика ацынхәрас хабалакгы идыршәыршәыруан раҕхьатәи Қырттәыла ареспублика абирак, хәцъарк зныз, ма егырт абираккәа, ақыртуа ауаажәларра ирыдрымкылеит арегионалтә, ихазыз арегионтәи асимволика. Зегы реихаза илахьеикәцагоу, “аҕсуа абирак” хәа зыхьыз иазкны адырра аҕшаара азәы ихаҕы имааит, итырцаар уи ахытхьирта абантәауа, зегы рзы уи адырра аладыртәар даеа мҕак хәкәларгы калон. Иахья атоурых атцаара хашьталар, еснагьтәи куаматцамакәа, иахпшаауеит, Аҕсны де-факто арежим ала иазхатцоу абирак Қырттәылатә атоурыхтә абштра ахәтак шаку, хара хамдырралеи, ма ахшыөзымшштралеи мап акра мацара акум, зынза анегативтә амч ахтит. Иахьагы ауаажәлар реихарак рзы “аргәументкәа” аецәапштәы аҕсылманра аазырпшшуа, Аҕсны уажәы иҕоу абирак аҕсылманратә (уи зынзагы ииашам) аказшья иадырхәалоит, иаанырпшоит “ишьақәырҕбәәоу ацабыргра” уи аревизиа азура ишахбо ала аусду адулара атахәуп. Хара хгәаанагарала уи иашьягәытуп иакнаго атцареи, адырреи амачра ма зынза амдырра, аказаара, уи еиха иарҕбәәоит ахадара ари азцаара чыдала атцаара ахымҕадара.

Абирак азы икоу иееим азнеира еиха иарбѣѣит Аѣснытѣ аѣакырадгыл аќны 1992-1993 шыкѣсаќѣа раан имѣаѣысыз аибашьратѣ аиѣагылараќѣа. Абирак асепаратистратѣи амчќѣа риааира иадыргахит. Аѣыхѣтѣаны Аѣсны 1999 шыкѣса жьѣтаара 12 иаднаќылеит ахѣынѣќарра ахьѣшымратѣ акт, уи аретроактивтѣ амч аман, иазханаѣон ахьѣшымра аибашьра ианалга инарќны. 2008 шыкѣса нанхѣамза 26 рзы Аѣсны раѣхьатѣи жѣларбжьаратѣи азхатара аиуит Урыстѣылатѣи афедерация аќнытѣ, уи иашьѣагыланы хтѣылак уи ахьѣшымра азхарѣит. Никарагуа, Венесуела, Науру. Уи ишыѣќѣнаргылит “аиуридиултѣ” ашыѣа, асепаратисттѣ арежим абирак арт атѣылакѣа рќны иаартны ахархѣара. 2008 шыкѣса аамышьѣтахь изныќымќуа ахѣыскѣа ыќан, иаххѣозар Кремль иафициалу адќылараќѣа анымѣаѣнагоз Аѣсны де-факто ареспублика абирак Урыстѣылатѣ абирак аган аќны иќѣыргылан.

Ари афакт аќырѣуа ауаажѣлар рзы еиха иарѣьбарѣит уаанза ирымаз азхамѣара Аѣснытѣ аѣакырадгыл аќны икоу асимволика. Инартѣбааны икоу агѣаанагара аѣагыларазы, ихаѣхьѣзоит ари асимволика атѣара хымѣада ишѣаѣахѣу, иѣаѣѣауѣит, ахшыѣзышьѣтара азахѣуѣит уи иамоу ахадара аќырѣуа ахѣынѣќарразы. Ихаѣхьѣзоит ари азѣара ирѣаауланы атѣара аамышьѣтахь алшара ќалоит иахьѣ изаќуанымќѣа икоу асимволика ичыдоу хѣѣаќѣак аќырѣуа ахѣынѣќарра асимволика хѣѣаны иќалап хѣа, лассы ишыќалало еиѣш амуниципалтѣи, аќалаќѣтѣи, ма автономтѣ хѣѣаќѣак асимволикаќѣа рќны еиѣш.

Аѣоурыхтѣ хьѣѣхьѣрѣаќѣеи, аматѣахѣќѣеи рдырра халагаанза иѣаѣахѣуп Аѣснытѣи аѣакырадгыл легитимрада икоу асимволикѣи, атрибутќѣа реиќѣыршѣарѣи, аусурѣи иашьѣагѣытны, азаќуанрѣи, урт рѣаќи, аарѣшра ихѣлашратѣ урт ирыќѣнаго ахѣшьѣара рыѣаразы, хара хѣпроект иахѣѣоу ашыѣагѣыѣра армазеиразы.

Чыдала Аѣсны агѣрѣальдикѣи, авексология ашыѣтра аилыргарѣи ахь хаиасаанза, аинѣирѣс амоуп еилхаргар Аѣсны аѣакырадгыл аќны икоу асимволика аѣоурых ашыѣаќѣыргыларѣи уи инартѣбааны ауаажѣлар рѣаѣхьѣ аѣѣыргарѣи.

Аҕсны атакырадгыл акны иахъазы икоу асимволикакэа

Аҕсны атакырадгыл акны иахъазы икоу “ахэынтқарратэ бирак”

Аҕсны Ахэынтқарра абирак ашэага – загакэа, ауреи – атбаареи 2:1 аизыказаашья рымоуп. Аура ахы – атыхэа аецэа ҕштэи, ашкэакэа ҕштэи рыла еитнызҕсахло ацэахэакэа ануп, урт рахынтэи ҕшьба иатэоуп, хҕа шкэакэоуп. Хыхыла ацэахэа иалагоит иатэа ҕштэыла. Аиатэа – ашкэакэа цэахэакэа, Аҕсны злахэылаз Ашьхаруатэ аеспублика абирак аелементкэа ируакуп. Аиатэа ҕштэы аҕстазаара иасимволуп. Ашкэакэа – атэыла ҕхьакатэи аҕеиҕш. Хыхьтэи армарахьтэи акуакь акны абирак иануп ҕштэыла икаҕшыу аҕшьыркца иаша, абирак аура акнытэи 0,38 атбаара акнытэ х’цэахэак икоу ахышэа – цышэала. Аҕшьыркца агэтаны иарбоуп иаарту амаҕа шкэакэа. Анапы ахахь ала иаҕыкэыршоуп – хэба-хуба куакьта змоу аецэа шкэакэакэа быжьба.

Аҕсны атакырадгыл акны иахъазы икоу “ахэынтқарратэ агерб”

Агерб шыакэгылоуп ашкэакэеи, аецэеи аҕштэкэа рыла еикраны хагэтэы ишоу аҕырак ала. Агерб ацэаареи, асиужеттэ аиҕартэашьеи хыҕштэуп. Агерб цакатэи ахэтакны аа’кэакьк змоу аецэа ануп. Агерб хыхьтэи ахэта акны ашкэакэеи, аецэа аҕштэы змоу наҕ-ааҕ иануп ѳба ахьҕштэы змоу аа’кэакьк икоу аецэакэа.

Агерб агэтаны аецэакэа рахь аҕа зышьтуа аеы – уаѳы, алак – еы – Арашь дақэтэан дануп. Агерб асиужет Нартаа репос иадхэалоуп. Агерб аецэа аҕштэы иаанарҕшоит аҕстазаареи, аҕареи, ашкэакэа ҕштэы – адоухара. Аа’кэакьк змоу, ахьҕштэы змоу аецэа ду – амра, аитаира асолиартэ дыргоуп. Аецэа хэыцкэа Амрагылареи, Амраташэареи ркультуракэа реизакра аанарҕшоит.

“Акәа агерб адырга”

“Ағсны аеспублика ахада иштандарт”

“Ағсны арратә абирақ”

Агерби, абирақи авторс, асахъатыхъы Валери Гамгиа дығхъазоуп (1998 шыкәса Ағснытәи ағошьта итнажыит амарка В. Гамгиа исахъа антцаны). Уи акыр иағсаз аусура наигзеит. Ихәатәуп уи ила ишьакәыргылаз абирақ амодель акыр иакәнагоит ағсуаа рыдгыл атоурыхтә абшьтратә абирақ, шыагәытс иацоуп ичыдоу ахытхырта, урт нас ишәхардыруеит.

Ағсны атақырадгыл акны икоу асимволикакәа зегъы иреибууп Акәа агерб. Агеральдикатә азакуанкәа рган ала, агерб ибзианы инагзоуп, аха атынхаратәи апринципкәа руакы еилагоуп (иалагалоу атәым асимволика хғылоит Ағсны икоу агерб аилыргара аан).

Иара убас ииашоу апринципкәа рыла ирмазеиу “ахада” иштандартгъы. Уи ианғшылоит абирақ акны иану агерб асахъа. Ас еиғш икоу азнеира аштандарт ашьакәыргылара иатцасуп.

Ағсны иахъазы иамоуп арратә абирақгъы. Уи ақағшь ғштәы аба ауп, уақа агерб аноп. Абирақ ағсышәалеи, урысшәалеи иануп “хағсадгыл азы”. Ағсны ихъғшым аспублика арратә абирақ акны урысшәала антцара иаанаго, ганк ала Урыстәыла ахь ирымоу инткаау аизыказаашъа аарғшра ауп, егъи аган ала де-факто аспублика амилатрацәатәи ауаа реидкылараз аеышәара аанарғшозаргъы калоит. Даеа знык иазгәахтоит, хыхь еикәғхъазоу атагылазаашъакәа зегъы азинтә аган ала зынза иакәнагом акыртуа ахәынтқарра.

Аҕснытэи атакырадгьылтэ агеральдикатэ атынхара

Аҕсны агерб. Вахушти Багратиони
1735 ш.

Аатакырадгьыл иатэу асимволика айкэыршэаразы, атоурьхтэ ашьтра айлыргара атахэуп, иахьанза чыдала тынхала икоу ари адгьыл акны.

Зегь раҕхьаза, иазгэататэуп, Аҕсны агеральдикатэ ашьтра даараза имачуп, уигьы акык-обак атоурьхтэ хьтхьиртакэа рыла икоуп.

Даараза ихадоу хьтхьиртоуп Вахушти Багратиони 1735 шыкэсазы ирмазеиз “Кавказтэи ахсаалеи”, уака иарбоу Қырттэылеи, Кавказтэи аган агербкэа реизгеи. Урт ируакуп Аҕсны агерби: Адэыецэа (ажэианҕштэы) акны иануп атыҕь шкэакэа (арьзныҕштэы), уи аханы хҕа амзаҕшра змоу иөажьу (ахьҕштэы) дыргакэа.

Иазгэататэуп, Вахушти Багратиони иитэу ахьтхьирта Аҕсны аҕыц агерб анаҕьиртоз зынзагы рхы иадмырхэеит. Ишахбо ала уи рхы иадмырхэеит, иазҕхьагэарымтеит акьиртуа ахьтхьирта ахьамаз азы. Иазгэахтароуп, даеакала рхы мөаҕьргеит Аахьт Уаҕстэыла – Аланиа ахатарнакцэа. Вахушти иыла Овсетэ агербс иаарҕшу адырга акухеит ихадоу ахьтхьиртас иаиыуыз Нхьт Уаҕстэылатэ автономтэ республика агерб азы. Ицэоушьаша ахымөаҕгара амоуп “Аахьт Уаҕстэыла” хэа изыхьзу агерб уи 1992 шыкэса ишьакэыргылан нас 1999 шыкэсазы иҕсахын Нхьт Уаҕстэыла агерб ала, уи аполитикатэ апроцесскэа адырга аарҕшра ауп хэа ихаҕхьазар алшоит, чыдала ишҕакала тоурьхла нхьт иказ “Овсети” адырга ашьха абҕаб мчыла алартэара аахьт Қырттэылатэ импыцахалоу атакырадгьыл акны. Ари азцаара хазы еилыргатэу темоуп, наҕ-наҕтэи астатиакэа рҕны хымҕада хазыхьнхэоит.

Уамашэа иубаша ахэынзаа (адаҕьстан) амилаттэ символгы Вахушти иитэу атынхара иашьатакуп.

“Овсети агерб”.
Вахушти Багратиони
1735 ш.

Нхыц Уагъстэыла агерб.
Мурат Цыкаев
1994 ш.

“Аахыц Уагъстэыла агерб”
1992 ш.

“Аахыц Уагъстэыла агерб”
1999 ш.

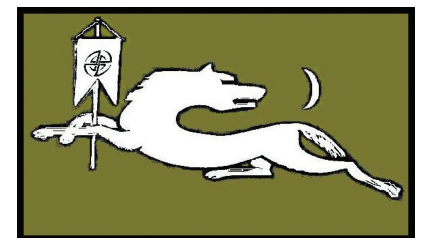
Ахадара ду амоуп адырга Аҕсны ацакырадгыл азы Диаскуриатэ асимвол, уи ацакырадгыл агәта ахыыз иадхәалоуп – Диаскур.

Ақалақь Диаскур, амшын Еикәа ағшыхәа ақны абырзенцәа рколонизация аамта ду (64 ашәшыкәсқәа анцәа диаанза) аан иргылан. 1тәи ашәшыкәса азы абырзен агеограф Страбон ақалақь данахцәажәоз ацәахәа атишьуан, ақалақь ихадаз ахәаахәтрәтә центрны ишықаз, уақа 70 инейханы амилаҭ жәлар еизон. Ромтәи атцаабы Плиниус Диоскури азы иџуеит “уақа еизон 300 рыкныза еиуеиҕшымз амилаҭ хазы – хазы абызшәала ицәажәоз, дара рус нарыгзон 130 ык аитагацәа рыцхыраарала” Ари ақалақь ахыыз алыркәра зыхкәыз азәгы издыруам иахьанзагы, аха ҕытк анцы аамышьтахь иара ари ажәйтә атыҕ ақны ақалақь Цхәым (нас Сухум) ргылан. Ари атыҕ уажәтәи аамтазгы Аҕсны азы ахадара ду аман еснагь аполитикатә, акультуратә, ахәаахутратә центрн. Ақалақь ахыыз, здыруаз мацын аха атыҕ убрыскак идуун, уи аполитикатә нырра ду аман, ари агеографиятә тыҕ зтәыз Аҕсны зегы инапыаҕқа икан.

Ақалақь Ақәа раҕхьазатәи ахыыз адхәалоуп еициз аешьцәа ирызку ахәамта – Диаскураа. Гесиод ихаихәоит” Зевс амшынкыз деиҕшны, Еврот ақны зезыкәабоз, ах Етол иҕха Леда длызцәырцит. Урт реизыказашьакәа раамышьтахь Леда акәтаҕь шьталцит, уи иахылцит даараза идуз, еициз аешьцәа Кастори, Полидевки. Аешьцәа ахәамтақәа ркны еиуеиҕшым ахызқәа рылагы иахҕылоит. Иаххәап Гомер урт Тиндаревс ихылц хәа иааирҕшоит. Еиуеиҕшым ахәамтақәа рыла идыруп, аешьцәа имџаҕыргахьаз афырхатара даараза рацәан.

Дагстантәи агерб.
Вахушти Багратиони
1735 ш.

“Авараа раамта абирак” Еленей,
Тагири Гапуроваа реконструкция,
1992 ш.

Конрад Гривненберг ила ирмазеиз
раҕхатәи агерб Аҕсны азы.
1483 ш.

Конрад Гривненберг ила ирмазеиз
раббатәи агерб Аҕсны азы.
1483 ш.

Акәа иргшааз амонета.
Аверс иануп аешьцәа Диаскураа

Җара хзы зегы реихаза аҕашьахәра аанарҕшоит аешьцәа рәҕагы Арго аекспедиция ралахәра. Иҕалар калоит, аиашазы, амшын Еикәа акны зегы реихаза ахадара ду змаз аколониатә атыҕ аешьцәа рыхьыз захырцазгы. (аха икоуп агәаанagara, Дио/Диа – “нан” – скури, “азы”, “азиас”, акартвелтә атопоним ауп).

Диаскуриатә раҕхатәи асимволтә анцара хҕылоит анцәа диаанза 2 тәи ашәышыкәса анцәамтазы ирмазеиз аббатә аҕара акны. Амонета аверс ала иануп ҕхылаҕак, фбеи, аабеи куакь змоу аецәакәа, реверс аган ала аскипитер, бырзеншәала “Диаскуриадос”.

Диаскураа рдырга, ҕба жәбангәыҕштәы змоу адәы акны абырзентә пилоскәа (акәызцәатә ахылаҕакәа) ихрыгәшоуп ахтәы ецәакәа рыла, уи анын Шервашизеаа (Чачба) ргерб акны (Аҕсны ахцәа). Агерб афициалла ишьакәырҕәбан 1895 шыкәса жьтаара мза 25. Шервашизеаа рабшьтра Аҕсны 11 тәи ашәышыкәса инаркны 1863 шыкәсанза иахагылан. 1863 шыкәсазы Урыстәылатә аимпериа иаҕырнахит атыхәтәантәи Қырттәылатәи ахәта Аҕсны ахра.

Аҕснытәи агерб акны иара убас ахылҕа аноп, Конрад Гривненберг “игербтә шәкәы” акны. Асахьатыхәа агеральдик Закариа Кикназе ишьагәытны итицааит 1483 шыкәсазы Аҕсны азы иазкыз ҕгербк, уи игәаанagarала уи амраташәаратәи Қырттәыла аанарҕшоит, иара убас аинтирнес амоуп раҕхатәи агерб аҕштәкәа, афон қаҕшыы акны иалатуоп аецәа ахылҕакәацә.

Шервашизеаа рыжэла агерб

Кәтешь агуберниа агерб

Дадиаанаа рыжэла агерб

Иара убас афлымхара азура иафсоуп, иахьатэи Афсны атакырдыгьыл иатцанакуеит, атоурыхтэ Одышьтэи ахэтак. Одышь ма Гыртэыла ажэытэ Колхети ахадаракэа змоу ахэтакэа ируакуп, уи иамоуп адунеи зехьынцъара идыру, ахадара ду змоу асимвол, ахьтэы асысцэа. Икалар калоит иахьатэи Афсны агерб акны ахьтэы асысцэа, мацк ипсахны ианызаргы. Ахьтэы асысцэа асимвол иамоу ахадара айлыргара уажэы арака халагом. Избанзар уи зегьы ибзианы ирдыруеит.

Ацъашьахэра амоуп Урыстэылатэ аимпериа Кэбантэи аган иалало абафэаза, Сохум-Кале азы ирмазеиу агерб апроект, уи шыакэдмырфэбэеит.

Хымфэада еилхаргароуп асоветтэ геральдика ахылтшьтра, аамта, ари атакырадгьыл акны 1921 шыкэса абольшевикратэ анексия амшала импыцахалоу аихабыреи, абольшевиктэ Урыстэыла ала ишыакэыргылан псевдо ахэынткаратэ шыакэыргылара “Афснытэи асоветтэ асоциалисттэ республика”, уи еикэнаршэит аифызаратэ айкэшахатра Кырттэылатэ асоветтэ асоциалисттэ республика акны, нас урт рыфбагы еицны иалалит Аахыц Кавказ асоветтэ асоциалисттэ республика ахь. Ари аполитикатэ афсахра иаразнак ианфшылеит асимволика акны.

1925 шыкэса Еизакыз Афснытэи аизара иаднакылеит Афсны аконституциа. 1926 шыкэса, жьтаара мза 27 рзы Афснытэи аконституциа 7 тэи ахы, 101 ахэтач акны иаарфшуп Афснытэи агерб

Апрект акэатэ аокруг агерб
19 ашэышыкэса

адьрганца: Аҕснытэи асоветтэ ареспублика агерб, шыақэгылоит Аҕсны аҕсабара афон акны ануп ахытэы амаганеи, ажыахэеи, уи ахаҕы хэкэакык икоу еҕэа. Агерб еиҕаууп ача ашытыҕереи, ататыни, ажы ыркыақыеи рыла, уаҕа хбызшэак рыла адевиэзтэ анцамта, аҕсуа, ақыртуа, аурыс абызшэакэа рыла, адунеи апролетарцаа зеггы шэеидгыл.

1921

1925

1926

1928

Аҕсны агербкэа асоветтэ аамтазы
(1921-1928 шш.)

Ас инагзеит 1931 шыкэсанза, мамзаргы, Аҕсны Кырттэыла иахэтакхаанза автономиа хасабла. 1931 шыкэса инаркны ишыақыргылаз атас азҕхыагэатаны, автономиа тэ агерб калит, аидгылара ареспублика гербны аҕсуа бызшэала.

Иара уи аамтазы имҕаҕысуан акультуратэ аҕсахракэа. Иакымкэа иҕсахын аҕсуа абыра. Раҕхыа икан аурыс-кирилица, нас латынтэи, уажэытэи ақыртуа, атыхэтэаны кирилица аанхит. Иара убас аеаҕсахон агерб анцаракэа, уи еснагь еиқэдыршэон закуанла.

1931 шыкэса жэабран мзасы, Аҕсны асоветтэ ареспублика аконституциа иалалит аҕсахракэа. Аеаҕсахит ацакырадгыл астатусгы, икалит автономтэ республиканы, Кырттэыла асовет еидгыла иахэтакны.

1937 шыкэса конституциала Аҕснытэи автономтэ асоветтэ еидгыла агерб калит Кырттэыла асоевт еидгыла гербны, иацлит адевиэз аҕсуа бызшэала. 1938 шыкэса аҕсуа абыра латын акнытэ ақыртуа ашриффт ахь ииасит. Уи инакэырҕшны аҕсахракэа калит агерб анцамта аҕынгы.

1954 шыкэса аҕсуа агерб даеа знык иҕсаххит, уи мзыс иаман аҕсуа анбан кирилица ахь аиасра.

1978 шыкэсазы, аконституциа адкылара аамышытахь, Аҕснытэи автономтэ асовет еидгыла агерб акны ақыртшэалеи, аҕсышэалеи адымтакэа “Аҕснытэи ААЕ” анылит.

Иаарҕшу аусумта аилыргареи, иакэнаго атоурыхтэ маҕэахэкэеи ихартоит алшара Аҕсны акны атыхэтэантэи ашыкэскэа рзы иказ агерб иазку адырракэа. Иарбын атоурыхтэ хытхыртазаалакь ркны иахҕылом аеииакэтэоу исахыа, хгэы иаанагар калоит авторцаа символ Урыстэыла аимпериа агерб ду акны иану Ивериатэ ахра агерб аҕырак ахэҕа ауп, уаҕа аеыуады исахыа ануп абас “ахытэы анцэамта акны – ачаркыази, ашыа тауадцаа ргерби: иоуа аеы еиқэатэа ачаркыаз,

арызнытә абцъарматәеи, аматәа каҕшыи, ацәа еиқәатцәа иқәыршәны, аеыуааы иарҕа жәаахәыр атцәы еиқәатцәа ыкәуп (Т. Асатиани, Акыртуа агербдырра). Уаҕа ишаарҕшу ала иубоит, аеықәтәааы иныҕшуеит ашьха уаа рсимвол, мамзаргы Амрагыларатә Кавказ ахәтак, убри аҕнытә уи зынза иакәнагом Аҕсныи, Аҕәеи ргербқәа (Аҕәа агерб ахҕатәи ахәта аҕны, адәыкаҕшыи аҕны ахьҕштәыла аеықәтәааы дануп).

Хара хгәы ишаанаго ала ари ииашаны аполитикатәи, асоциалисттә тысра алабәабара аарҕшра аеазкра ауп, ари атакырадгьыл аҕны атыхәтәаны икалаз аарҕшра.

3-4 ашәышыкәса рыбжьара, аетникатә ҕсахракәа, акыртуа афеодалтәи, асоциалтәи атемакәа рынаскыагареи, анхамәатә-аекономикатә ҕсахракәеи.

Агерб агеральдикатә аган алагы ииашам. Зегы реиха ииашам, зегы реихаза ихадоу атас, ахы-арзни ахархәара аилагара ауп (арзнытә адәы аҕны ахьтәы сахыакәа ранцара, уи зынза икалом, ииашам).

Хыхь иаххәаз зегы рыла, Аҕсныи атакырадгьыл азы, атоурыхтә атынхаракәа рыла икоуп алшара иалххыр абарт асимволкәа:

1. Диаскураа рыхьтәы хылҕкәа аба, рынцәамта аҕны ахьтәы аакәакык змоу аецәакәа абеи.
2. Арзнытә ацьмеи, хҕа арзнытә амза-бжақәеи.
3. Ажәсанҕштәылатә адәы аҕны, ахьтәы асысцәеи.

Иахгәалахаршәар, агеральдика аҕы ишыкоу алшара авексилологиатә атаскәа рхархәара, икалар калоит аҕсахракәа ралагара ажәсанҕштәы (аецәҕштә), арызныҕштә (ашкәакәа) акәырша. Аецәахәҕштә адәы уажәазы Вахушти иитәу атас аанырҕшоит. Хәарада икалом абольшивикцәа иртәу атас ахархәара.

1938

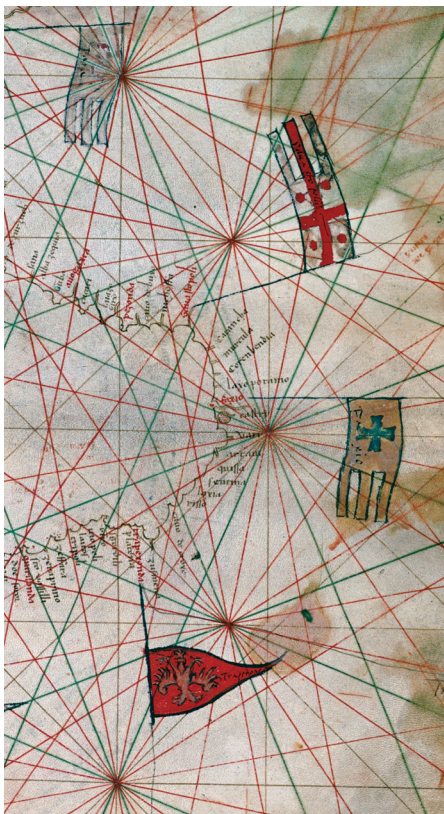
1954

1978

Аҕсны агербқәа асоветтә аамтазы
(1938-1978 шш.)

Аҕснытәи аҕакырдыгыл авексилологиатә атынхара

Пиетро Висконти 1325 шыкәсәтәи
ипортолан,
Британия ду ахратә абиблиотека

Аҕсны авексилологиатә атынхара ихадоу ахытхыртакәа аанартшоит абжыратәи ашәышыкәсакәа Европатәи ахәаахәтрәтә - амшынтә ахсаалакәа (апортоланкәа), уака лассы-лассы иахпылоит Акәатәи амшынбаҕәаза, уи ибзиоу агеографиатә тагылазаашыа иабзоуруп. Иахыатәи Акәа Европатәи апортоланкәа ркны еиуеиҕшым ахызхккәа рыла иахпылоит: Себастополь, Савастополь, Саустополь, Порто Мегрело убас егырт. Акартографиатә хытхыртакәа рыла, ихалшоит ишыакәхаргылар, иарбын символиказ иказ ари аҕакырадгыл акны, насгы аамта-аамтала уи аеаҕсахра шымҕаҕысуаз.

Раҕхыатәи авексилологиатә усумта цәыртит 14 тәи ашәышыкәсазы, 1325 шыкәса Пиетро Висконти ихсаала апортолан акны. Абирак иамоуп акәакыиаша змоу аҕҕаракәа. Абирак иануп аҕыар каҕшыы, аҕштәхәи шкәакәа акны, аганкәа зегы ирхшылаауеит. Абирак акны иахпылоит ҕшыба икаҕшыу агыжкәа. Акомпозиция еиҕшуп хәҕыарк змоу абирак, ҕакчыдала уи ауп ианҕшылогы.

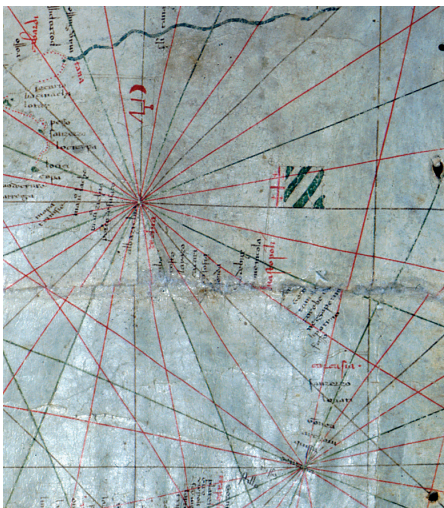
Х шәышыкәса рыбжыара интенсивла ишыакәдыргылон апортоланкәа, уака иарбан амшынтә амҕакәеи, ихадаз абаҕәазакәеи Адгылбжыаратә амшын зегы, амшын Еикәа аҕшахәа зегы рҕы иказ атыҕкәа.

Иаарҕшу аусумтакәа ихалшоит иахшар гәыҕ-гәыҕлеи, типологиаралеи, арыцхәкәа ирыкәыршәаны. Чыдала хазы-хазы рытцаара уи ичыдоу темоуп.

Иҕшаау аусумтакәа иҕоушыаша иашарала иакәшәоит ускәнтәи аамтазы Кырттәылеи, Кавкази иказ атоурыхтә атагылазаашыеи, ахтыскәеи. Арт амаҕәахәкәа роуп шыагытс ирымоуп Аҕсны рхы иадырхәо абирак, иара убас ииашоу ахытхыртуп хара хапроекциягы, ихалшоит иакымкәа агәыҕкәа ралкаара:

Ихалшоит иалхкаар иакымкуа агәыҕкәа:

1. Хәыетәактәи акомпозиция,
2. Аетцәеи, ашкәакәеи еитнызыҕсахло инаау ацәәхәкәа (акәырша),
3. Ирылкаау асимволикакәа.

1329 – 1350 шыкәскә Андьелино
Дулчери ипортолан, Британиа ду ахратә
абиблиотека

1339 ш. Андьелино Дулчери ипортолан
Парижтәи амилаттә абиблиотека

1367 ш. Франческой, Доменики Пице
иганаа рпортолан.
Пармтәи абиблиотека палатина

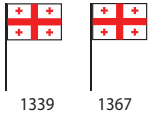

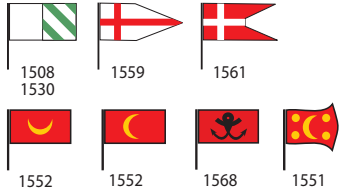
1385 ш. Гуилем Солери ипортолан
(Амшын Еикәа). Парижтәи амилаттә
абиблиотека

1439 ш. Габриел де Валсека ипортолан
Барселонатә амшынтә музени

1559 ш. Диего Гомем ипортолан
(Амшын Еикәа). Парижтәи амилаттә
абиблиотека

Тбилиси (Tiflis)	 1339 1367		
Цхаум (Sevastopoli)	 1321 1327 1330 1339 1350 1340 1385	 1439 1447 1450 1456 1470-80	 1508 1530 1552 1559 1561 1568 1551
	XIV ашәышықәса	XV ашәышықәса	XVI ашәышықәса

Қарти, Ақәи ахағы иарғышу абирақкәа Ахронологиатә анцара апароланкәа ирықәырғышны

Агәыпқәа хазы-хазы реилыргара халагаанза, иазгәахтароуп, статиак ақны акузаргы иқам алшара аарғышра арт аусумтакәа зегы куаматамала иахеилыргоу.

Иара убас иазгәатәтәуп, хара ихамоу аарғышра ианарғышоит Қырттәыла ахәынтқарра асимволикен, Ағысны импытахалоу ацакырадгыл ақны закуанда иқоу абирақи, агерби.

Апортолантә ахыпхьазара рацәатәи аматәахәкәа рыкнытә, хыхь ишәыдах галоит имачым аусумтакәа, урт пшаан агеральдикатә ахәынтқарратә хеилакрала.

Ичыдоу аинтирес рымоуп 14 тәи ашәышақәса апортоланқәа. Уи Гьаргы 5 тәи (ащырцыр) иахра аамтоуп, усқан Қырттәыла ахакәйтәри аиуит монголтәи ахра ақнытә, атәыла еидылеит, уи аамышьтыхь иаку Қырттәыла иалахәыз абафәазакәа зегы амратәшәаратә Европатә апортографтә ахсаалақәа рқны ианылит.

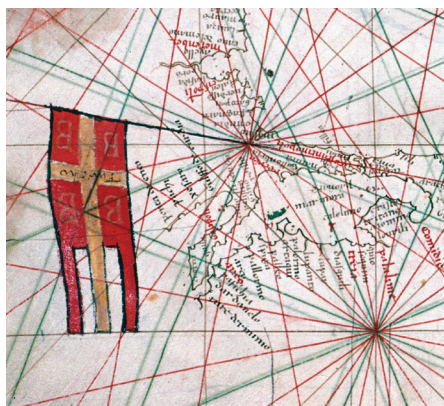
Анцелино Дулчери 1339 шықәсатә апортолан ақны, ақалақь Қарт х'царк змоу абирақ ахагылоуп. Ақалақь Ақәа (Севастополь) ақны иахпғылоит абирақ, уи ахәтак рыла ишыакәгылоп. Ас еипгыш иқоу абирақ ишапгу ала ихыпгышу ацакырадгылқәа аанарғышоит, убри ақнытә хара иқалшоит хазхәыцыр ацентралтәи (ихыпгышым) атыпгынтәи афеодалра асимволқәа резак. Уақәа априоритетратәи атагылазаашьа амоуп Қарт ахы ақны ишәыршәыро хәцарк зну абирақ. Еизакны иаххәозар, хуцарк зну абирақ агеральдика ақны, хазшази, пгышьык хзыргәырбәзи аанырғышоит.

Иарбан хытхыртоу ихазто алшара иаххээрц, ахсаала акны атыпъынтэи асимволика анууп хэа. Еиуеиушым авторцэа рпортоланкэа ркны иахгъылоит асимволкэа, урт ичыдоу атакырадгыл ахсаала антырхоз аамтазы рхы иадырхэон. Уи хбоит Трапзонтэ аимпериа, Византиатэ аимпериа, Генуатэ аеспублика, Фломандриа, Амацъар, ухэа убас итегъ Европатэ атакырадгылкэа. Ичыдоу атагылазаашьякэа ркны ари асимволика иахьяггы ахархэара амоуп. Ххафы иаахгар халшоит, ахсаала.

Иазгэататэуп, хэцъарк зну абирак акыр иаларцэоу дыргоуп абжъаратэи ашэышыкэсакэа раан Кырттэыла акны. Уи ианын Тамар ахэынткарцъхэыс лмонета акны, иара убас иахгъылоит архитектуратэ

Каталониа абирак

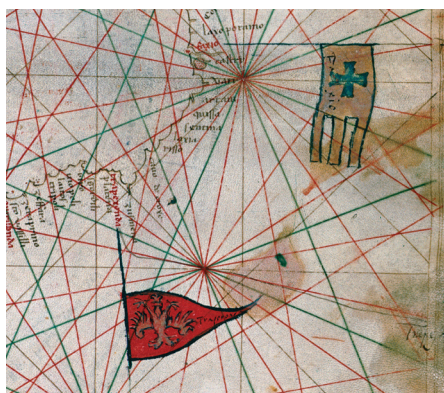
Византиатэи аимпериа абирак

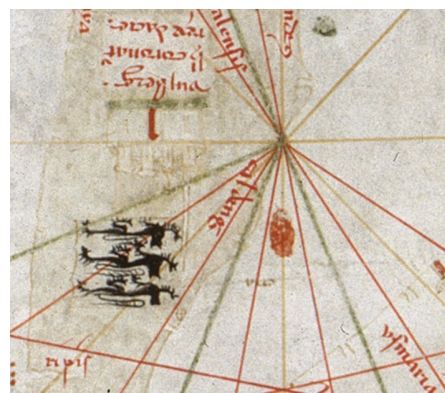
Венгрия абирак

Фландриа абирак

Трапзонтэи аимпериа абирак

Дания абирак

Пиетро Висконтеса (1325 ш.), Ангелино Дулчера (1395 е 1350 ш.ш.)

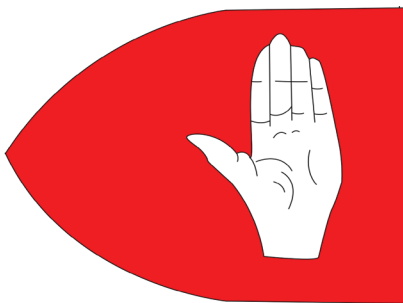
Чхертэи абариельеф
16-17 ашэышыкэсақэа

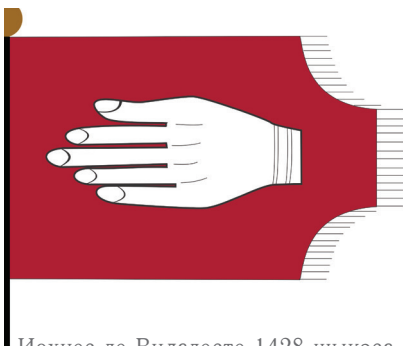
Тамар лмонета
12-13 тэи ашэышыкэсақэа

Аскриптограмма
Шатил, Хевсури

Ағсны аазырғшуа
асимвал францискантэи абер
ихсаала ақны 1340 ш.

Иохнес де Виладесте 1428 шықэса.
“Қыртэыла абирақ”
(Ибрағым Хэки, 1936 ш., Стампыл)

антамтақэа рёы, аетнографиатэ пстазаара ақны, иара убас итегь., аха иазпхьагэататэуп, икоуп ахсаалақэа, уақа Цхэым иахагылоу абирақ ақны цырк ауп иану.

Ихадю асимволқэа ируакуп, адэы қапшыы ақны арзпштэы анапсыргэыца. Анапы ахра амчреи, агэыкреи иадыргоуп. 1340 шықэсала иарбоу, афранцискантэи абер ихсаала ақны ианыз абирақ аёы анапсыргэыца ианын “Сауаско” (Шауаско), уи Себостополь хэа иарбан.

Атарадырөцаа рыхэтак ари агэаанагара гэрамгарала иахэапшоит, урт иагышыақэдырғбэоит, ари иану асахьа еипшу ахьыз змоу даеа қалақьк аанырғшоит. Уи иаёагыларатэ иаахарпшыр халшоит Габриел Валсек 1385 шықэсатэи апартолан, уақа ари адыргала Цхэым ақалақь аарпшуп. Иара убас Иохнес де Виладесте ипортолан 1428 шықэсатэ, уи Стампыл –оҕқаптэи амузеи ақны итэахэуп, апортолан итытцааит атырқэа атцааёы Ибрағым Хэки уи 1936 шықэса ақны иаиырбоит, атоурыхтэи ахтысқэа рыла абирақ ағсуатэиым уи ақыртуатэиуп.

Иара убас ихамоуп рапхьатэи адырра, иаахарпшыратэ Ибрағым Хэки 1336 шэықсатэи еизга, уи пшаан Стампылтэи арратэ архив ақны. Аизга ақны иаарпшуп абирақ аескиз аилыргарала, “апштэхэы қапшыы ақны – Мосе инапы”, уақа иарбоуп, уи Қыртэыла (Гэырцьыстан) аанарпшоит. Хэарада ари аматэхэ аус адулара, атцаара атахэуп.

Анапы асимволика адунеи зехьынцъара иалартэоу дыргоуп. Уи даараза лассы-лассы иахпгылоит Қыртэыла ашьхауаа-ашэануаани, ахивсураани рёы.

Қыртэылатэ атоурыхтэ цакырадгьыл ақны анапы асимвол ахархэара амоуп ақалақь Закатала агерб ақны.

Несгэынтэй хазшаз иуахуама, 10 тэй ашэышыкэса, Авада шэынтэыла

Аскриптограмма Шатил, Хевсури

Цвиртэй хазшаз иуахуама 11-12 тэй ашэышыкэсакэа

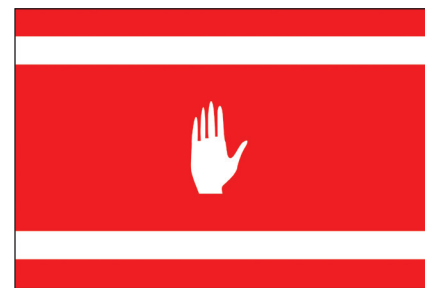

Закаталатэ аокруг агерб

Иазгэататэуп, ари асимвол Нхытц Кавказ инхо аҕсуаа ирыуацооу амилаат абазаа, иганы рбирак хада акны символс антцара, ииашам уи ала агха катцоуп. Иара убас Трыкэтэыла инхо аҕсуаа рдиаспора абирак акны ихадоу дырганы антцара, ииашам, избанзар уи ичыдоу атакырадгыли, амилааттэ гэыҕи аанарҕшоит.

Иара убас ихадоу дыргоуп ашкэакэа-арызнытэ агэыхалалра, ацкьара, аҕшьяра, акэыҕара, аецэа 'ашьабаҕштэ ахакеитра, агэыхэтэы, аныхэара, агэырҕара, агэыҕра, ацэахэакэа реитныҕсахлара акомпозиция. Уи иахҕылар калоит, ирнааны, ииашаны, цэантэы атагылазаашьала. Уи раҕхьаза 1330 шыкэсатэй апортоланкэа ркны иарбоуп, хшэышыкэсак рыбжьара еита иахҕылоит еиуеиҕшым асахьала. Арт ацэахэакэа икалар калоит Одышьтэй ахада – Дадияни исимвол акузаргы. Ишдыру ала уи аамтазы Дадияни инхарта тыҕ Акэа акун иахьыказ. Насгы апартолан рацэа ркны Аҕсны атакырадгыл аарҕшразы иахҕылоит антцамтакэа “Менгралиа”, (Гыртэыла).

1989 шыкэсазы ишьакеыргылан ашьхауаа рконфедерация, урт 1991 шыкэсазы ирыдыркылит рхатэы бирак. Уака иануп ашкэакэа-аецэа-зееитнызҕсахло цэантэы иану ацэахэакэа. Хэара атахеума уи агха катароуп, избанзар ианыз аҕштэхэкэа реилыргара аан иаарҕшын аҕсылманрей-акьырсианрей ракра. Аиаша ххэозар уи иаанагоз Аҕсны атакырадгыл рнапы атака аагара иаартны аарҕшра ауп, уамашэа ибатэым, аконфедерация ахтныкалакэс Акэа алхрагы (аобатэй, Нхытцтэй ахтныкалакэс – Махачкала), Армарахь хыхьтэй акуакь акны ажэанҕштэхэы акны иану аецэакэа Нхытц Кавказ инхо амилааткэа азҕхьагэанатоит.

Трыкэтэылатэ ареспублика акны инхо аҕсуаа рдиаспора абирак

Абазаа (Нхытц Кавказ) рмилааттэ абирак

Кавказ ашьхауаа
рконфедерация абирак

15 тәи ашәышықәса инаркны апортоланқәа руакы аҕны Цхәым иахагыло иахҕылоит Венециатә бирак. Иакымкуа ахсаалақәа рҕны иара убас иахҕылоит Генуиатә абиракҕы, уи иаанаго асимволс рхы иадырхәоз адырҕакәа, атакырадгыл акумулят иаадырҕшоз, урт иаадырҕшон уака иҕаз ахәаахәтратә афакторқәа. Ас еиҕш иҕоу агәаанагара хазто Генуатәи абирак иакымкәа атыҕқәа рҕны иахьхҕыло иамзызуп.

16 тәи ашәышықәса инаркны ицәыртоит абиракқәа амзабжа асахьа зну. Ашәышақәса зегы иахҕылоит аҕари, амзабжа зну абиракқәа реитныҕсахлара, уи ускантәи аамтазы иҕаз аполитикатә тагылазаашьа иалтшәоуп. Ари аамтазы амрагыларатәи Амшын Еикәа аҕәара арҕәбәеит Османтәылатә аимпериеи, Қрымтәи аханреи, урт мчыла иаанырклоит адгылкәа. Уи амшала аполитикатәи, аетникатәи, асоциалтәи аҕсахрақәа мөаҕысит.

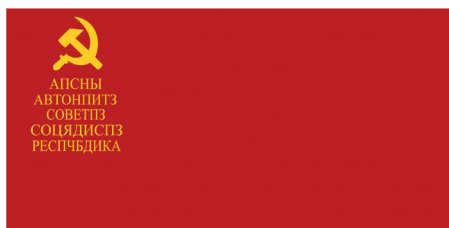
Константинополь анырга аамышьтахь интәеит абжьаратә ашәышықәсатәи аамтаҕы, амшын Еикәа Османтәылатәи “азиа” акухеит. Европатә ахәаахәтцәа ирцәызыит Аҕснытәи абаҕәазақәа рҕны рус анагзара алшара. Убри аҕнытә урт рпортоланқәа рҕнытә изит Қыртәылатәи атакырадгылҕы.

Убри амшала, Вахушти Багратиони иантамтақәа дрылагаанза агеральдикатәи, авексилологиатәи маҕәахәкәа уаха цьарҕы иахзымҕшааит.

Урыстәылатә аимпериа ахра аамта аан адин хатаратәи атас амшала, Аҕсны иахагылаз, Османтәыла аҕны иеыҕхьейикит, ааҕсуааа рацәаоны икәтцит. Рыщарас иҕоу иахзыҕшаауам иарбынзаалак адырра, уи аамтазы иҕаз абиракқәа ирызкны. Иҕоу агәаанагарала 19 тәи ашәышықәса интәамтазы Урыстәылатә аимпериа абирак шәыршәыруан ари атакырадгыл аҕны.

Асоветтә большевикра ампыҕтахалара анымөаҕнага аамышьтахь ишьақәдыргылаз Аҕсны асовет еидгыла ареспублика, нас Аҕснытәи автономтә республикас, уи аамта аан абиракқәа рөырҕсахуеит, агерб аезаҕсахуаз еиҕштәкьа. Убри аҕнытә абирак мацара аахарҕшоит, урт асахьатыхратәи аума, ма егыс ахәшьара бзиа змоу аума акҕы рыла иалукаауам, ус баша иалырхит “Мзиури” хәа изыхьызы Аҕснытәи абирак.

1989 шықәсатәи абирак даараза аҕашьахәра амоуп. Уи аамтазы Аҕсны аихбыра даеа кониуктурак аанарҕшон, акомунистратәи аидеологиеи, асимволикееи (амаганеи, ажьахәеи) ускак идыуз актуалра амамзт аха ихьҕшым адкылараҕы рзыкацомзт. Ас иеҕш агәалаказарра ишьақәнарҕәбәеит 1991 шықәса хәыжәкыра 17 имөаҕгаз аидгыларатәи

1921

1925

1925

1951

1978

1989

ареферендум акны етникала аҕсуаа рыхэтак асовет еидгыла аикэырхара иадгылеит.

Аҕсны абираққа асоветтә аамтазы

усканти аамтаз иказ аполитикатә процесскәа рыла аинтирес амоуп.

Авексилологиатә атоурхтә хытхыртақәа реилыргарақәа рылеи, агеральдика акны ахадара ду змоу абшьтратә апринципкәеи рыла, ихалшоит икахцар, асимволкәа иарбын хытхыртоу рхәы иадырхәаз, Аҕснытәи автономтә республика ҕхьақатәи асимволика, хыхь иарбоу абартқәа зегьы рыла ихалшоит иаххәар, ари асимволика икалар калоит:

1. Хуба ацбар қаҕшькәа, уи еизақу Қырттәыла асимволика ауп. Ирылшоит цьарк амацара рхы иадырхәар.
2. Зееитнызҕсахло аецәеи, ашкәакәа куаршақәа, уи арегионалтә символуп (Аҕсныи, Одышыи).
3. Адәы қаҕшьы акны арзынтә напы, ари асимвол хҕылоит ус баша тагылазаашьақәак ркны, ишахбо ала уи ахадара ду амам ацакырадгьыл азы.

Хара хгәы иаанагоит Аҕсны аснутқатәи ацакырадгьыл асимволикаҕы уи ахархәара калоит (иаххәап ақалақь Ақәа агерб акны).

Хәара атахума, аидеологиара змаз асоветтә символика ахархәара, иара абри атагылазаашьа аангы икалом хәа ихаҕхьазоит.

Аҕснытэи автономтэ республика асимволқэа рыпроект

Ачара автономтэ республика абирак

Аҕснытэи автономтэ республика асимволика апроект аусадулара 2000 шықэсазы агеральдикатэ асоциация аҕны иалагит (автор М.Гонгазе). Акыр аамтатэи аилыргара аамышьтахь хазнеит аҕцэара, хара их армазеиз апроект Аҕсны, атоурыхтэ тынхара ду змоу еиҕши, иара убас аамтатэи атагылазаашьеи иакэнагоит. Иара убас хҕэи ианагоит, икалар алшон ирыдыркылар уи ацакырадгьыл аҕны инхо ауаажэларгы. 2000 шықэса аамышьтахь ихҕшааит иакымкуа ахыцхыртақэа, урт еиха агэра хнарцит хара ихармазеиз шиашоу атэи.

Апроектқэа шэхарбаанза, иахтаэуп иазгэахтар, Қырттэыла икоуп автономтэ республика асимволика аусадулара аҕышэара. 2004 шықэса лацара мза б, Ачара аҕны аихабыра аэанаҕсах аамышьтахь, аусхэаҕштэ аҕны икэгылан асимволика аҕсахра азцаара. Ажэйтэ атыпынтэи апартия агэышьтыцрала ишьақэыргылаз асимволика ирызрыдкыломзт агералдикалеи, иара убас ахэынтқарра аган алагы. Ачара асимволиказы (автор М. Гонгазе) аус анадидулоз иазҕхьагэеитар акун иакымкуа акуама-цамақэа, урт ианртбааны харзаатгылом ара.

Атыхэтэаны хаангылит иахьазы икоу абираки, агерби рэы, урт ганк ала ацэахэа атырашыеит ацакырадгьыл атоурыхтэ хыцхырта, иара убас Аҕсны автономтэ республика асимволика апроект иацны еикэдыршоит еизаку ахэынтқарра агеральдикатэ цасқэа, автономтэ регионқэа ахатаратэра аазырҕшуа роуп.

Ачаратэ агерб аҕны иануп Қырттэыла агерб ихадоу адырга, Гьаргь ацқьа. Ари аҕцэара аауеит Ачаратэ аконституция аҕнытэ. Аха хара ихаҕхьазоит уи ахымҕадара змамз тагылазаашьарамзт. Ихаҕхьазоит Ачаратэи абирак ари аверсия, иалырхыз, ахатэи сахьаркыратэи, аторыхтэи ахуҕсара аган ала, иацахоит хара ихармазеиз аобатэи аверсия.

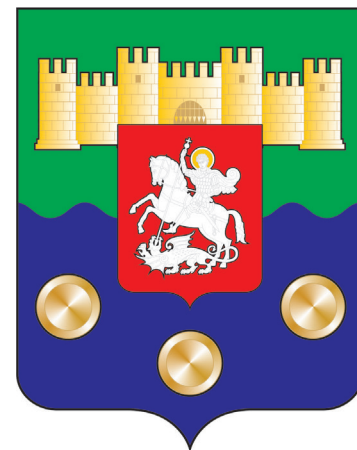
Хара хпроект аахарџшаанза иахтахэуп, џажэак ахаххэаар импытахалоу ацакырадгыл акны икоу “ахэынтқарратэ бирак”.

Ишазгэахтаз ала, абирак хэтак ала еикэыршэоуп аторухтэ хытхыртакэа ирыкэырџшны. Аха абирак ари асахьала атоурых акны иарбын аамтазаалак акны иахџылом, иаанырџшоит иакымкуа ахытхыртакэа ркомполит. Иара убас зынза иузеилкаауам, иахьымтэаагоу быжьба ашкэакэеи (арызныџштэы), хэкэакь змоу аецэеи, урт иаадырџшошэа Аџсны бжькэакь инхо ауаа.

Хара ихармазеиз абирак апроект ари асахьала (мачк иеџшыым) хышыкэса рыбжьара ишьакэгылан Аџсны ацакырадгыл ахьз ала. Хара хбирак апроект аизышара иашьашэылоит Қырттэылатэ ахэынтқарра абираки, амуниципалтэи абиракқэеи реишара.

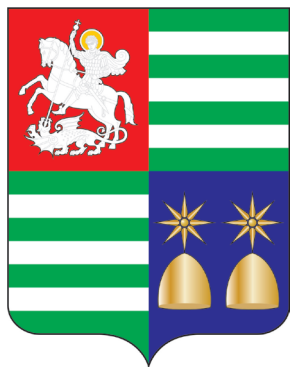
Иазгэататэуп, 2012 шыкэса жьырныхэа мза 27 импытахалоу Аџсны ацакырадгыл акны имџаџган аусмџаџгатэ, аганрацэатэи акция, “История флага путь страны” хьзыс иатаны. Ацэыргакэтеи, Аџсны инхо ауаа рызнейшьа асимволика азы иахнатэит агэыџра, хара ихармазеиз апроект ахтэацэа рыдагы, Аџсны автономтэ республика астатус аиура адагы, уи иакэнаго атыџ ааннакылап хэа Аџсны ацакырадгыл акынгы.

Икалар калэит хара ирыдахгало аймак-аиеаки, аицэажэарақэеи рымзыс икаларгы. Иара убас икалар алшоит еиуеиџшыым агэаанагарақэагы, уи иаанаго асимволика аусадулара аџсы зхоу усуп, хара хмазеиуп ихадыргало ажэалагала аилыргаразы. Хара хькэкыс ихамоу атыхэтэан ихармазеирц асимволика, Аџсны автономтэ республика Игры нак-аак, хара хтэыла ауаажалар зегьы ирыдыркылап хэа агэыџра хамоуп.

Ачара автономтэ республика агерб

Аҕсны автономтэ республика агерб апроект

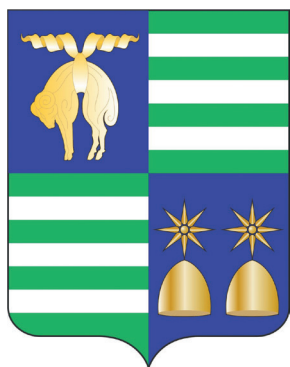
Аҕсны автономтэ республика агерб 1

Ишьякэгылоуп агеральдикатэ аҕыракала. Аҕырак ҕшьхэтак рыла ишоуп, актэи ахэта акны адэыкаҕшь аҕы (акаҕшь-афырхатара, агэымшэара, агэыхалалра, аиашара, абзиабара) арзынҕштэы аеыуаф (Гьаргы ацкыа, Қырттэыла ахэынтқарратэ агерб ахэта-ихадоу дыргоуп), аобатэи, ахҕатэи ахтакэа ркны, ицэиатэоу адэы ишьтиааны хҕа арзнтэ курша аноп. Жэвангэыҕштэыла икоу аҕшьбатэи аецэа ахэтаҕы (аецэа-агэыкра, ахызра, агэаартра, абеара, амышн) иануп ауапцэа иалху хылаҕакэа фба, урт ракака аа'куакык змоу аецэакэа рыла интэоит.

Аҕсны автономтэ республика агерб 2

Ишьякэгылоуп агеральдикатэ аҕыракала. Аҕырак ҕшьхэтак рыла ишоуп, актэи ахэта акны адэыкаҕшь аҕы (акаҕшь-афырхатара, агэымшэара, агэыхалалра, аиашара, абзиабара) арзнытэ амаҕа, аобатэи, ахҕатэи ахэтакэа рҕы аецэаҕштэы змоу адэы акны ишьтиаауп арзнытэ аҕыкэырша. Ацэгырҕаҕштэы змоу аҕшьбатэи ахэта акны (амшынгштэ - агэыкра, ахыз-ҕша, апатура, аламыс, агэыаартра) иануп ауапцэа иалху хылаҕакэа фба, урт ракака аа'куакык змоу аецэакэа рыла интэоит.

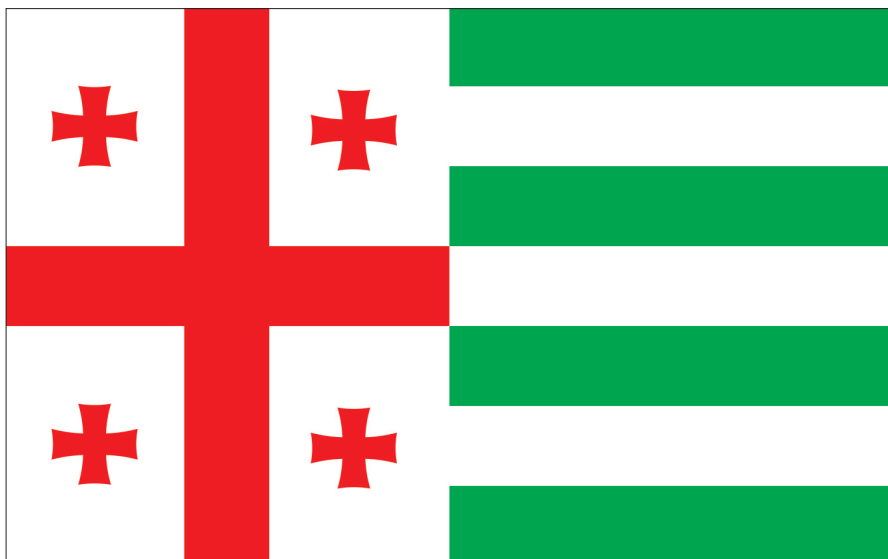

Аҕсны автономтэ республика агерб 3

Ишьякэгылоуп агеральдикатэ аҕыракала. Аҕырак ҕшьхэтак рыла ишоуп, актэи ахэта акны иануп ауапцэа иалху хылаҕакэа фба, урт ракака аа'куакык змоу аецэакэа рыла интэоит. Амшынгштэ змоу аҕшьбатэи ахэта акны ахтэы сысцэа аноп.

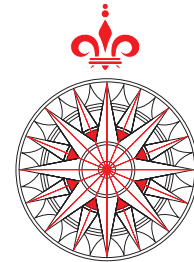
Аҕсны автономтэ республика абирак апрокт

Аҕсны автономтэ республика абирак шыакэгылоуп, аба азшара 2-3, уи 6хэтак ишоуп, актэи ахэта акны хыгэцэыла иануп Қырттэыла ахэынткарратэ абирак. Абирак егы ахэта ейкэнашоит быжьба ишьтиау ацэахэакэа, ажэпарала абирак аба асимволика 1-7, иалагоит хыхьла. 1-3-5-7 ацэахэакэа аецэаштэы (аецэа-ахақэитра, агэыбра, аныхэа, агэыбра, ахэмарра), 2-4-6 ацэахэа арызныцштэы (ашкэакэа-агэыразыра, ацкэара, ацшыра, акэыбра).

Апрокт автор: Мамука Гонгазе

Mamuka Gongadze

Symbols of Abkhazia

The draft symbols for Abkhaz Autonomous Republic

The State Council of Heraldry

Tbilisi 2016

Author of the draft: Mamuka Gongadze

Mamuka Gongadze – artist, painter, heraldist. The author of the Coat of Arms of Georgia, civic and municipal symbols, military flags, the flag of the President of Georgia, highest state awards (“The Order of the National Hero”, “The Order of St. George”, “The Order of the Golden Fleece”, “Medal for Civil Devotion”), the symbols and awards of various state and non-governmental organizations, commemorative and circulating coins.

Editor: David Chkheidze

Abkhaz translation: Irma Osia

English translation: Victoria Sarjveladze

Russian translation: Victoria Sarjveladze

Cover designer: Mamuka Gongadze

Printing House: Cezanne, 2016.

ISBN 978-9941-0-8810-0

© All Rights Reserved

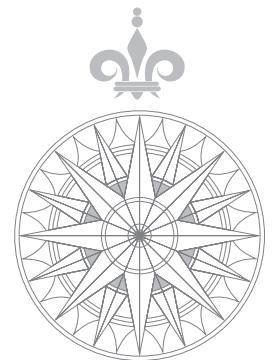
Introduction

The theme of symbols and emblems is a very important and significant issue for the country of Georgia, as well as for the majority of countries in the modern world. Therefore, not only the state attributes of Georgia - the Coat of Arms, the Flag and the Anthem, but also the territorial, military, institutional and other symbols are of great interest.

Special attention must also be paid to the acting symbols of the occupied territories of Georgia: the way they currently are and the way they should be. This issue is quite sensitive, but we have decided to break the silence and openly speak about the symbols of Abkhazia - the oldest and indigenous part of Georgia. In this article we will discuss the symbols, adopted by the de facto government of Abkhazia and the draft project, developed by the State Council of Heraldry at the Parliament of Georgia for the Abkhaz Autonomous Republic.

It is remarkable, that the status of Abkhazian autonomy is regulated by the Georgian Constitution under Article III, Section 4, whereby the Constitutional Law of Georgia on the Status of the Autonomous Republic of Abkhazia shall determine the status of the Autonomous Republic of Abkhazia. Article 7 of the Constitution of the Autonomous Republic of Abkhazia also states that organic law shall define the state symbols of the autonomous republic. However, due to circumstances, which are now well-known, the law has not yet been adopted, thus there are no legally recognized symbols currently acting on the occupied territory of Abkhazia.

For a complete understanding of the issue, one should take into account the fact, that territorial symbols often reflect the current political,

cultural and social status of a territory: a change in any of these aspects will inevitably entail changes in symbols. There are numerous examples, which will be considered in this article.

The Abkhaz Autonomous Republic consists partly of Mingrelian and actual historical Abkhaz territories. As a result of the Russian-Georgian war of 2008, the territory of Abkhazia has been fully occupied by the Russian Federation. Shortly after the war, Abkhazia and the so-called South Ossetian Republic were recognized as independent states by the Russian Federation.

The Abkhaz Autonomous Republic (Abkhaz AR) is located on the eastern coast of the Black Sea and the south-western flank of the Caucasus. From the north-west it extends to Psou River - the Russian-Georgian state border, and from the south-east - to Enguri River, the current administrative border between Abkhazia and Samegrelo-Upper Svaneti. The territory of the Abkhaz AR is 8660 square kilometers, and its capital city is Sokhumi.

These boundaries and names of the territories have been changing over the centuries. Modern-day Abkhazia has been known as Abazgia, Apsilia, Jikia, Odishi, Samegrelo, Sabediano. Meanwhile, the territory has been a constant source of interest among travelers and merchants. Between VIII-VI cc BC, Greeks established trade colonies along the Black Sea coast, in particular at Pitiunt (Bichvinta), Dioscurias (Sokhumi) and Gyenos (Ochamchire). In medieval centuries, Genoese colonies and commercial bases were established on the coast of Abkhazia (Savastopoli - Sokhumi).

The purpose of this article is not to discuss the controversial issues of Abkhaz history. Rather, the task at hand is a much more modest one, which intends to analyze the development of symbols for territorial units of the Abkhaz Autonomous Republic based solely on historical heritage and according to heraldry principles. Therefore, some contact with history is unavoidable, when considering different sources, facts and events.

We must point out, that the currently acting symbols on the occupied territory of Abkhazia are partly based on the historical evidence, what is praiseworthy as the sign of respect for a unified state historical heritage. This will be further discussed in details.

We will start from the recent history. Before the 1917 Revolution, a rich tradition of heraldry existed in the Russian Empire, which, even despite some differences, was an integral part of classic European tradition. A similar, but less extensive, tradition also existed in Georgia. Of course, after the revolution in Russia and as a result of the 1921 Soviet occupation of Georgia, a brand new so-called Soviet heraldic tradition was set.

The Bolsheviks completely changed the traditional approach and created their own heraldic hierarchy. They took a course that focused on the so-called symbols of “workers and peasants”: a five-pointed star, a golden hammer and sickle, and in scarlet (gules) color (as a symbol of the international labor movement), all of which were mandatory for all subjects of the Soviet Union. In other words, the symbols of the allied republics had to conform to the common All-Union Communist Party symbols. And the symbols of the autonomous republics in their turn had also to conform.

Soviet heraldic hierarchy on the example of
Russian Soviet Federal Republics

As a rule, the mottos and names of the Autonomous Republics on the coats of arms and flags were performed in the local language. For autonomous regions there were no symbols at all. This system fully illustrates the hierarchy and subordination of the Soviet (national) policy. Such an approach was in contradiction to European tradition, where each city and municipality, as well as villages, had their own coats of arms and flags. As we can see from the illustrated atlas, created by Prince Vakhushti Bagrationi, pre-revolutionary Georgia adhered to the same tradition and every principality therein had its own symbols. In today's Georgia the process of recreating new state and municipal symbols is on its way.

However, in the early 1990s, in the first days of independence, after the Soviet Heraldic rule and long lasting statless existence, a somewhat bitter reality was created. In the Soviet period of Georgia's history the natural development process of national attributes, such as state symbols, was interrupted and the Soviet approach was ingrained deep into public consciousness. That is why the flag, hoisted by the Abkhaz national forum "Aydgilar" in the very first year of Georgia's independence, received a hostile reception from Georgian society as the another sign of Kremlin provocation against the independence and territorial integrity of Georgia. This was despite the fact that a number of five-cross flags, flags of the First Republic of Georgia and other flags were waved in defiance to the Soviet state.

The sad truth is that no one occurred to think about the origin of the Abkhaz flag, gather information about it and promote it, to discover that the flag, recognized and accepted by de facto regime in Abkhazia, is part of Georgia's historic heritage. It seems contradictory for Georgia to reject it and also develop negative perceptions for those who do.

To this day a large part of Georgia's society perceives the green color on the flag as being "Islamist" (which is not the case). This particular misconception is the result of ignorance on the matter, which, in turn, points to the greater need for a thorough and detailed discussion of this issue.

The negative attitude towards the flag was enhanced by military actions on the territory of the Abkhaz AR in 1992-93 (the War in Abkhazia). The flag was perceived as a symbol of the separatists' victory. Thereafter, the act of state independence of Abkhazia was adopted in October 12, 1999, which was retroactive declaration of independence from the moment of the end of the War in Abkhazia. On 26th of August, 2008, Abkhaz independence received its first formal international recognition from the Russian Federation, whose example was followed by three others (Nicaragua, Venezuela and Nauru). This laid the "legal" ground for the public use of the state flag of Abkhazia. Since 2008, there have been some cases of the display of the flag of the Abkhaz AR near the Russian state flag at official receptions in the Kremlin.

However, despite widespread public opinion, we consider it necessary to study such symbols; to analyze them and to share the knowledge gathered with the public, since it is possible that in the near future illegally acting symbols may become an integral part of the Georgian state, as in the case of the municipal, district and autonomous regions.

Before we turn to historical sources and materials, it is necessary to analyze the Abkhaz symbols and attributes, and the history of their creation, content, description and use. This information will help us to draw accurate and well-considered conclusions, which will pave the way for our future projects.

Currently acting symbols on the territory of Abkhazia

Currently acting “state flag” on the territory of Abkhazia

Proportion: 2:1. Seven horizontal stripes altering vert and argent, among them four vert and three argent. Stripes begin from the top, the first stripe is vert. On the left upper corner rectangle (height: 0,38 of the height of the flag and length: three stripes) gules field with an argent hand below a semicircle of five-pointed stars on it.

Currently acting “state coat of arms” on the territory of Abkhazia

Per pale argent and vert, a horseman in the color or between three mullets of eight points also in or. The horseman at the center of the shield is flying on a fabulous steed called Arash, and shooting an arrow towards the stars, which is a scene from the heroic epic Narts. Green symbolizes youth and life, while white symbolizes spirituality. The stars represent the sun, as well as the union between the East and West.

The artist Valeri Gamgia is considered the author of the flag and the coat of arms of Abkhazia (in 1998 the Abkhazian Post issued a stamp with V.Gamgia’s picture on it). Gamgia’s design, to some extent, corresponds to the territorial heritage of Abkhazia and is based on several sources, which will be discussed below.

“The coat of arms of Sukhumi”

“The flag of the President of the Republic of Abkhazia”

“Military flag of Abkhazia”

One of the most significant symbols, which represent the territory of the de facto republic, is the coat of arms of Sokhumi. Proceeding from the principles of heraldry, we can say that this coat of arms is composed competently; however the heritage principle is violated in one element, which will be discussed later regarding the borrowed symbolic elements in Abkhazia’s current coat of arms.

The flag of the President of the de facto Republic of Abkhazia also corresponds to heraldic principles; namely, the coat of arms of the de facto republic is placed in the center of the flag. This is a traditional approach used when creating the flags of the presidents.

There is also a military flag in Abkhazia, which consists of a red cloth and a coat of arms depicted in the center with the inscription “For Our Fatherland” in both Abkhaz and Russian languages. On the one hand, the inscription in Russian on a military banner of the so-called “independent” Abkhazia indicates a strong dependence on the Russian Federation, but on the other, it may represent the desire to consolidate the multi-ethnic population of Abkhazia.

The heraldic heritage of the Abkhaz territory

Abkhaz coat of arms, Vakhushti Bagrationi.
1735

In order to draft a genuine symbol of a given territory, it is necessary to analyze the historical heritage of a particular location. First of all it should be noted that Abkhazia's historical sources are rather meager. A significant source is the "Atlas of Georgia" created in 1735 by Prince Vakhushti Bagrationi, which shows the coats of arms of Georgian principalities and other corners of the Caucasus. Here you can also find the coat of arms of Abkhazia.

There is an argent goat passant on a vert field with three or crescent signs above. However, Vakhushti's heritage has been completely ignored in the process drafting Abkhazia's modern-day coat of arms, presumably because of his Georgian origin. North Ossetia - Alania had a completely different approach. The main source, while creating the coat of arms of the republic of North Ossetia in 1994, was the historic coat of arms left by Vakhushti Bagrationi. Later, in 1999 the representatives of "South Ossetia" decided to review the coat of arms (created in 1992) of the self-proclaimed republic in accordance with North Ossetian one and use the mountain lion as the main charge. That should be considered as a significant fact in heraldic tradition demonstrating, how the forcible actions in political life such as occupation of the sovereign country, finds its reflection in symbolics. Since "Ovseti", mentioned by Vakhushti Bagrationi in his "Atlas" and depicted by him on the map, is in the North Caucasus and after the occupation of Georgian territory the symbol was forcibly spread to the south. This issue is a separate topic for discussion, which will be returned to in our following articles.

“Coat of arms of Ovseti”,
Vakhushti Bagrationi.
1735

Coat of arms of
North Ossetia.
1994

Coat of arms of
“South Ossetia”.
1992

Coat of arms of
“South Ossetia”.
1999

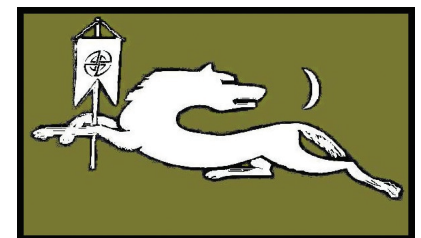
It is also interesting to note that the Avars (Dagestan) also used for its coat of arms the old symbol of the Avar Khanate, as preserved by Vakhushti Bagrationi.

The national flag of the Avars and of Avaristan is a white wolf holding a banner with a swastika and looking backward toward the crescent moon. The Avar swastika is a common symbol since ancient times, referred to as “sswerdiro” in Avar language, meaning “Power to Destroy - Power to Create: Power of God”.

The most important symbol for Abkhazia is the symbol of the Dioscuri brothers (the twin brothers Castor and Pollux, sons of Zeus), from which “Dioscurias” - the ancient Greek colony on the Black Sea coast of the Caucasus, and where present-day Sukhumi sits (VI-IV centuries BC) - takes its name. Many classical authors, in particular, the Greek geographer and traveler Strabo, described various peoples living in that commercial centre of the region and the great multitude of languages they spoke (more than 70 nationalities). Under the Roman emperor Augustus, the city assumed the name of Sebastopolis. The Roman author and geographer Pliny the Elder wrote about the city, that “more than 300 languages were spoken there and Romans used 130 translators to run their businesses”. But its prosperity was not to last, and the town came to be known as Tskhumi. Despite multiple name changes, the place has always been the political and cultural center of the territory and the crossroads of the world’s strongest maritime powers. In other words, possession of the city meant the possession of the whole territory.

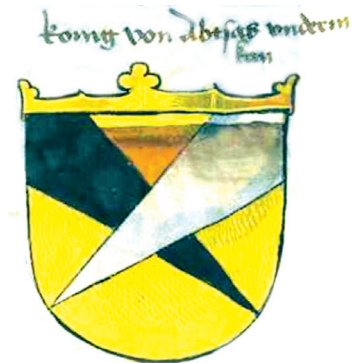
Coat of arms of “Leks, Dagestanis”
Vakhushti Bagrationi
1735

“National flag of Avars”, reconstructed
by Elena and Tagir Gapurow in 1992

The first coat of arms of Abkhazia by Conrad Gruenenberg, "The Armorial", 1483

The second coat of arms of Abkhazia by Conrad Gruenenberg, "The Armorial", 1483

The copper coin of Dioscurias (late 2nd century BC) found on the territory of today's Sukhumi

As was mentioned above, the initial name of the city originates from the mythical "Dioscuri". In Greek and Roman mythology, Castor and Pollux or Polydeuces were twin brothers, together known as the Dioscuri. Their mother was Leda, while Castor was the mortal son of Tyndareus, the King of Sparta, and Pollux was the divine son of Zeus, who disguised himself as a swan and seduced Leda. Thus Leda's children are frequently said to have hatched from two eggs that she then produced. The Dioscuri can be recognized in vase paintings by the skull-cap they wear. Both Dioscuri were excellent horsemen and hunters who participated in the hunting of the Calydonian Boar before later joining the crew of Jason's ship, the Argo. Maybe that is why one of the most important colonies on the Black Sea is named after them. (Also it's worth mentioning that by some scientific considerations the etymology of the name Dioscuri is of Kartvelian origins and means dio/dia - "mother" and scur - "river", "water"). The first symbol of Dioscuri can be found on the copper coin of Dioscurias (late 2nd century BC). Obverse: Two pilei surmounted by eight-pointed stars. Reverse: Thyrsus and the Greek inscription "Dioscuriados".

The emblem of Dioscuri - two pilei on an azure field, crowned with eight-pointed or mullets - are depicted on the coat of arms of Shervashidze, Chachba / Chachibaia (Georgian: შერვაშიძე, ჩახბა, ჩახიბაია), a Georgian ruling family of Principality of Abkhazia. The coat of arms was officially

Coat of Arms of the Shervashidze dynasty

Coat of arms of Kutaisi

Coat of arms of Dadiani dynasty

endorsed on October 25, 1895. Shervashidze governed Abkhazia from the 11th century till 1863, when the Principality of Abkhazia - the last Georgian political unit- was abolished by the Russian Empire.

The cap – crown is also depicted on the Abkhaz coat of arms in “The Armorial” of 1483 by Conrad Grünenberg. According to Heraldist Zakaria Kinknadze, both coats of arms ascribed to “Abkhaz” in the armorial should be considered as of Western Georgia. Also, special attention needs to be paid to the coloring, vert and argent crown on the gules field, which is typical to currently acting symbols on the territory of Abkhazia.

The territory of today’s Abkhazia includes Odishi, i.e. Samegrelo, a historical territory which deserves attention. Odishi was a significant part of Colchis, and serves to symbolize the world famous Golden Fleece. Therefore, we consider the Golden Fleece as a possible symbol for the coat of arms of modern-day Abkhazia. We will not dwell on the symbolic meaning of the Golden Fleece, as it is already well known.

The draft coat of arms, developed in the Russian Empire for the port of Sukhum (“Sukhum-kale”) is also a subject of interest; however this particular coat of arms was not approved.

The Soviet heraldic heritage must be also considered, starting from the Bolshevik annexation of Georgia in 1921, which resulted in a pseudo-state unit

Draft Coat of arms of Sukhumi, 19th century

Based on the samples above, we can analyze the coat of arms on the territory of Abkhazia today. Since none of the historic sources show the figure of a horseman, we can assume that the author took the emblem of the Principality of Georgia, which is a part of the composition of the Greater Coat of Arms of the Russian Empire. For example, “In the golden tip of the emblem there is a symbol of Circassia and Highland princes: a sable rider in silver armor, gules clothes and sable fur on a prancing horse, with a sable spear on his shoulder” (T. Asatiani, “Georgian Heraldic Science”). As we can see from the description, the rider refers to the mountain people of the North Caucasus and has nothing to do with Abkhaz or Sukhumi symbols (the rider is depicted on the dexter base of the current Sukhumi coat of arms).

We think that this clearly reflects the political and social changes that have occurred in this region of Georgia over the past three to four centuries, regarding in particular the ethnic and economic changes and the Georgian feudal and social order. From a heraldic point of view, the coat of arms is incorrect - a crucial rule, with regard to the use of gold and silver in heraldry, is broken - the Or charge is placed on the argent field, which is unacceptable.

Based on the foregoing, as well as historical sources, we can select the following symbols of Abkhazia:

1. Two or pilei surmounted by eight-pointed or stars;
2. A silver goat and three gold crescents;
3. The Golden Fleece on an azure field.

If one takes into account the true traditions of vexillology, which can be applied to heraldry, then it is possible to use the alternation of vert (emerald) and argent (silver) bars. In this case, vert echoes Prince Vakhushti’s heritage. And, of course, it is necessary to completely eliminate the emphasis on Bolshevik traditions.

1938

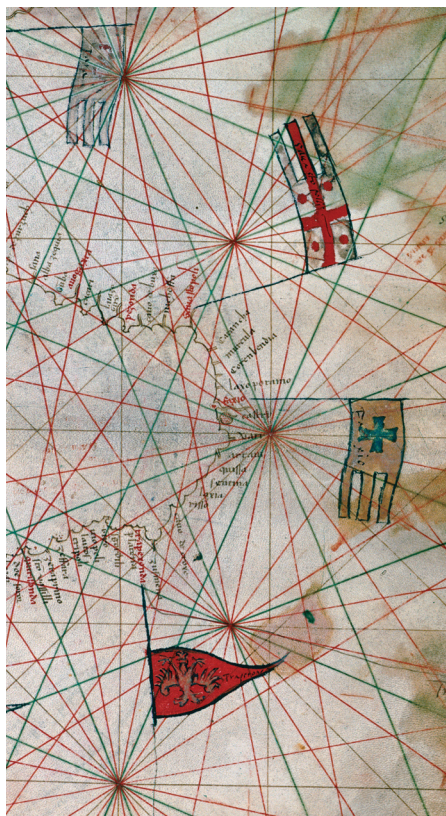
1954

1978

The coats of arms of Abkhazia during Soviet Regime (1938-1978)

The Vexillological heritage of the Abkhaz territory

1325, portolan chart by Pietro Vesconte,
The Royal Library of Great Britain

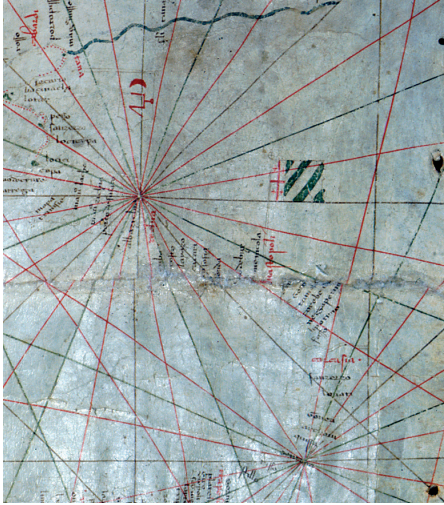
As for the vexillological heritage of Abkhazia, the main sources are the medieval European trade nautical maps (reference map), where one can easily find the port of Sukhumi, due to its convenient geographical location. The modern Sukhumi is mentioned in the maps under different names, such as Sebastopolis, Sauastopoli, Savastopoli, Porto Megrelo etc. Relying on these sources, we can trace symbols, which define the territory during different time periods. The first vexillological sample appears in the “Atlas” by Pietro Vesconte dated back to the 14th century. The symbol is a rectangular flag with three festoons, and a red cross (one end of which rolls into festoon) on a white background with four red dots, symmetrically arranged on the sides of the cross. The image is similar to the five-cross flag, mentioned above.

The reference maps (portolans) with detailed sea routes and major ports of the Mediterranean and Black Sea basins were produced with great attention to details during three centuries. Presented samples are arranged topologically and chronologically with each representing a separate topic for discussion.

These sources with stunning accuracy transmit many historical events that took place in Georgia and the Caucasus at that period. These charts are a primary source of information on the changing of Abkhaz flag and are invaluable to our project.

We can distinguish several conventional groups:

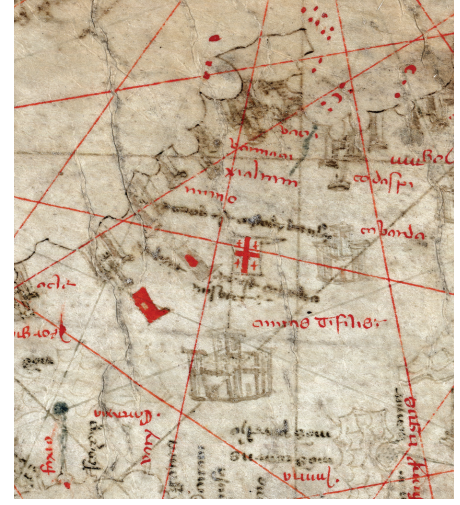
1. Five- cross composition
2. An oblique (saltire) with alternating green and white stripes
3. Different symbols.

1329-1350, portolan chart by Angelino Dulcert, The Royal Library of Great Britain

1339, portolan chart by Angelino Dulcert, Paris National Library

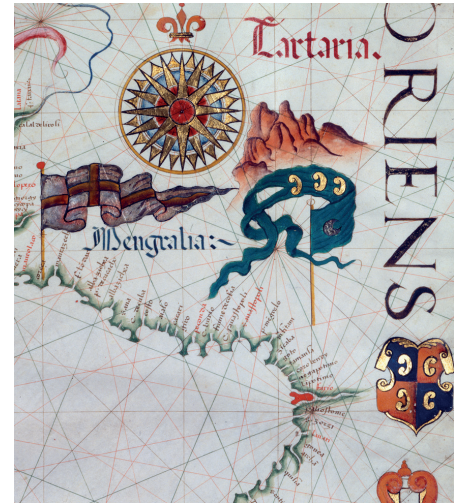
1367, portolan chart by Domenico and Franchesco Pizzigano, Biblioteca Palatina di Parma

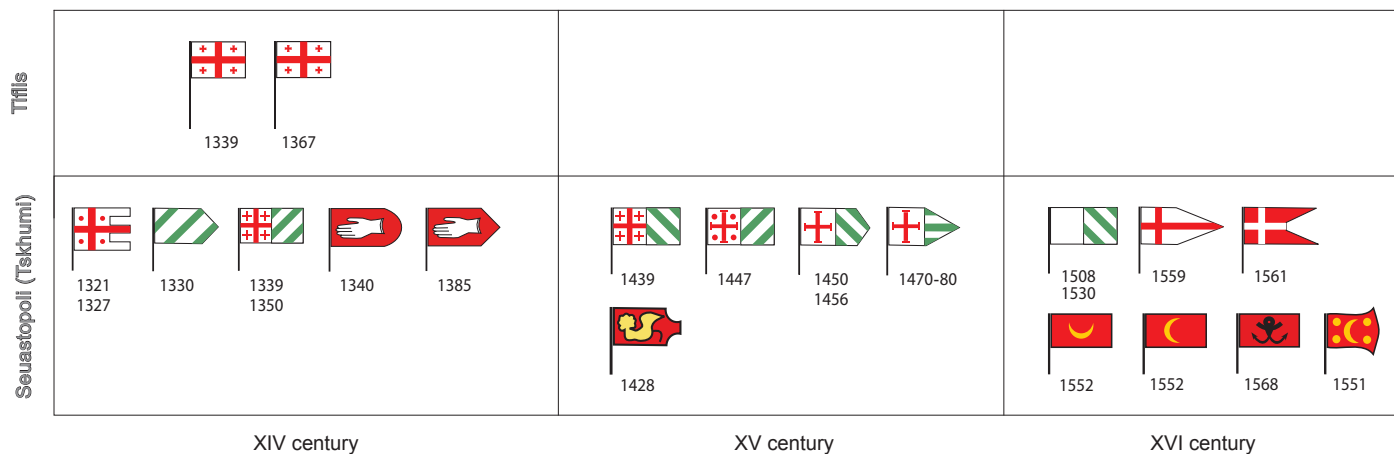
1385, portolan chart by Guillem Soler, (Black sea) Paris National Library

1439, portolan chart by Gabriel de Vallseca, Barcelona Maritime Museum

1559, portolan chart by Diogo Homem, (Black sea) Paris National Library

Flags above Tbilisi and Sukhumi according to portolans

Before we proceed to a discussion of each group individually, it should be noted that it is beyond the scope of this paper to provide a detailed analysis in this regard. The state symbols of Georgia and symbols, illegally acting on the occupied territory of Abkhazia are of our main interest.

Above we have introduced several samples, obtained from the State Council of Heraldry at the Parliament of Georgia. The most interesting are the charts of the 14th century – the period of reign of George the Brilliant, who recovered Georgia from a century-long Mongol domination, restoring the country’s previous strength and Christian culture. As a result, ports of Georgia appeared on the maps of Western European cartographers.

The chart of 1339 by Angelino Dulcert shows the entire country of Georgia with a five-cross flag above Tbilisi. The flags above Sukhumi consisted of two sections - the five-cross flag of the main city coupled with the flag of Dadiani principality – a saltire with alternating green and white stripes. Such an arrangement of flags usually indicated the relations between central (sovereign) and local feudal symbols, where priority is given to the five-cross flag. In general heraldry, the five-cross flag represents the Savior and four evangelists

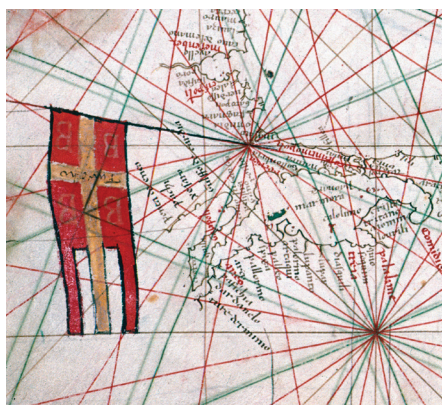
In different portolans by different authors, we can see characters that are typical for these territories during the period these maps were created. Examples

include the Trabzon Empire, the Byzantine Empire, the Republic of Genoa, Flanders, Hungary and other European territories. In some cases, the symbols used in old maps have remained the same for these places and it can be suggested that cartographers may have used symbols that were associated with these territories.

It is significant that the five-cross composition was a rather widespread symbol in medieval Georgia. For instance, it was depicted on a coin of King Tamar époque, as well as widely disseminated as a decorative element throughout architecture and various kinds of ethnographic monuments. It should be noted that there are charts, however, that also show single-cross flags above Tskhumi.

Flag of Catalonia

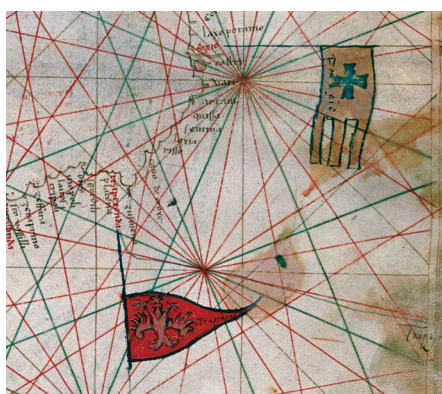
Flag of Byzantine Empire

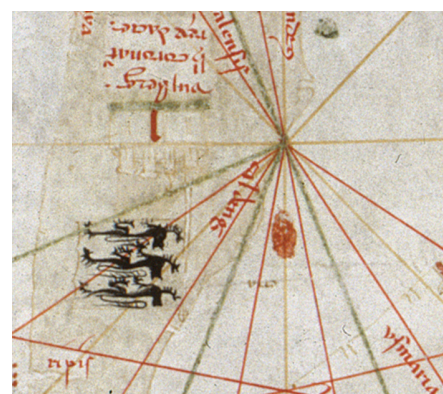
Flag of Hungary

Flag of Flanders

Flag of Trabzon Empire

Flag of Denmark

According to portolan charts of Pietro Vescone (1325) and Angelino Dulcert (1329-1350)

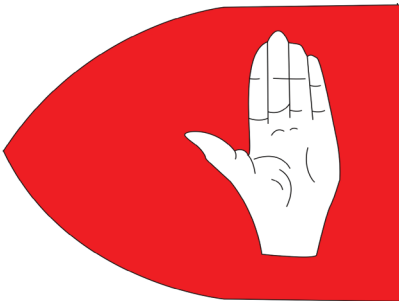
The bars-relief of Chkheri Church,
15-16th cc

“Tamar-David coin”, 1200

The cryptogram, Shatili, Khevsureti

Symbol of Abkhazia, according to
Atlas by the Franciscan monk, 1340

“Flag of Georgia” (Ibrahim Hakki,
1936) according to the portolan chart
of Johannes de Villadeste, 1428

Another important symbol is the white (argent) hand (palm) on a red (gules) field. The royal power in medieval Georgia was primarily denoted by the word “kheli” (hand) – in Georgian “authority” translates as “khelisu-fleba”, which can be translated literally as “power of hand”. The symbol of a hand also represents loyalty. Here, we can find a red flag with a white hand in the middle of the flag, with the inscription “Sauasko” (Sebastopol) in the 1340 atlas, called “Libro de Conoscimiento de Todos los Reynos e tierras e Senorias que son per el mundo e Senalas e Armas” written by an anonymous Franciscan monk.

Some scientists are skeptical about this fact and claim that this image may refer to different geographical points with a similar name. We object to this, however, citing the example from the reference map of 1385, executed by Catalan cartographer Gabriel de Vallseca, in which the city of Tskhumi is marked with the same symbol of hand.

There is further information in another source, namely, the world map of 1428 by Johannes de Villadeste (in the Topkapı Palace Museum in Istanbul). The prominent Turkish scientist İbrahim Hakki in the publication of 1936 states, that the flag with a hand on the sea port of Sebastopolis should be considered as Georgian, not Abkhazian.

The hand is a widely-used symbol. Moreover, quite often it can be found in the highlands of Georgia, in the likes of Svaneti and Khevsureti.

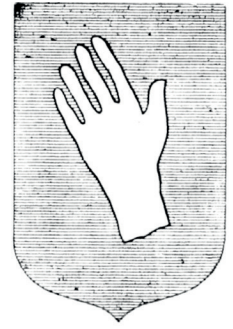
Nersgun church of Our Savior,
10th century, Svaneti

Cryptogramm, Shatili,
Khevsureti, 12th century

Tsvimra Church of Our Savior,
11-12th cc

The coat of arms of
Zaqatala

We can also find this symbol on the historical territories of Georgia; for example, on the coat of arms of Zaqatala city.

It should be mentioned that the symbol was mistakenly used on the flags of the Abazins or Abaza ethnic group, who are closely related to the Abkhaz and Circassia (Adyghe) people and to the Abkhaz diaspora in Turkey, since the symbol implies a particular territory, and not an ethnic group of people.

An important character is the alternation of white or argent (nobility, perfection, holiness, wisdom) and green or vert (freedom, hope, celebration, joy) bars. This composition can be used in either diagonal (saltire) or horizontal (fess) positions. This composition was first detected in the 1330 reference map and then repeated from different interpretations and perspectives over the next three centuries. These bars were associated with Dadiani, the princes of Odishi (Samegrelo) and with the city of Sukhumi – their residence at that time. Meanwhile, the inscription “Mengralia” appears on different reference maps to mark the territory of Abkhazia.

On the initiative of the Abkhaz ethno-nationalist movement Aidgylara, the Assembly of the Mountain Peoples of the Caucasus was established in Sukhumi in 1989. The Assembly held its second congress in Nalchik in October 1990, during which it was transformed into the so-called Mountain Republic. In November 1990 it was expanded (with 16 Caucasus nations joining) and renamed the “Confederation of Mountain Peoples of the Caucasus”. The flag of the confederation was also adopted: seven horizontal bars alternating vert and

The flag of Abkhaz Diaspora in the
Republic of Turkey

Abaza national flag

Flag of the Confederation of Mountain Peoples of the Caucasus

argent; while in the canton, 16 five-pointed stars as 16 member nations on a blue field. The bars were mistakenly interpreted as a union between Christianity and Islam. In fact it was an open claim to the territory. As such, it was little surprise that Sukhumi was declared the Western capital of the Confederation (Makhachkala was the Eastern capital).

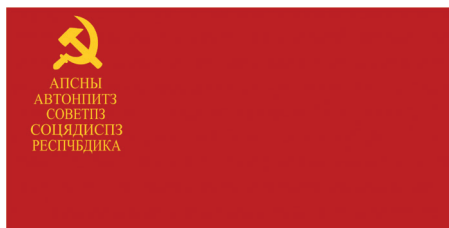
On the one of the 15th century reference maps we can see the flag of Venice above Sukhumi; there are also flags of Genoa on some charts. These are cases, when the flags mark a trading posts, rather than the territory. This is supported by the fact, that there are several Genoa flags above one territory depicted on the same chart.

Starting from 15th century, flags with a crescent moon appear on the reference maps. There is a constant alternation of flags with a cross and those with a crescent throughout the entire century. This alteration is the result of the political events that took place at that time. The Ottoman Empire increased its political influence and, with the help of the Crimean Khanate, occupied larger territory, which entailed political, ethnic and social changes.

The Middle Ages came to an end upon the conquest of the city of Constantinople, when the Black Sea turned into the Ottoman lake. European merchants lost their opportunity to enter the Abkhaz port and, therefore, the territory disappears from their charts. That is why it is impossible to find any heraldic or vexillological symbol of this period, at least up until Prince Vakhushti's contributions.

Under the reign of the Russian Empire, many Abkhaz migrated to the then Ottoman Empire because of oppression faced on religious grounds. Unfortunately we do not possess any information about the flags of that period and, presumably, only the flag of the Russian Empire was in use during this time.

After the Soviet occupation, the flags of the Abkhaz SSR and, later, the Abkhaz ASSR were changed in the same chronological order as the coats of arms. Therefore, we limit ourselves to a simple demonstration of flags, which do not represent any artistic merit, but rather reflect the historical and political process of that period.

1921

1925

1925

1951

1978

1989

The 1989 flag deserves particular attention. The political environment in the USSR at that time dictated that Bolshevik symbols such as the hammer and sickle may have already been outdated; nonetheless, making their own choices in this regard was still problematic for autonomous republics. Therefore the new flag of “sunny” Abkhazia was created on the basis of the red color remaining unchanged. The same attitudes were fixed in the referendum of March the 17th, 1991, when the part of ethnic Abkhazians voted for the preservation of the Soviet Union.

Based on the historical materials and relying on the most important heraldry principle, namely heritage, we can conclude that the figures, which form the basis for the future state symbols of Abkhazia are as follows:

1. Five red crosses as symbols of a united Georgia. A single cross may also be used.
2. Alternating green and white stripes, as a regional sign (Abkhazia / Odishi).
3. Silver hand on red background. This symbol has been encountered only several times and, apparently, is not dominant for the territory. We believe that the use of it is possible regarding the territorial attributes of Abkhazia (for example, on the coat of arms of Sukhumi).

The draft symbols of the Autonomous Republic of Abkhazia

Flag of the Autonomous
Republic of Adjara

The work on the draft symbols of the Abkhaz Autonomous Republic started in 2000 at the Heraldry Association of Georgia (M.Gongadze). After a long and frenetic discussion it was decided that the project indeed complied with both the historic past and modern-day reality of Abkhazia. Moreover, it was necessary to make this symbol acceptable to all nationalities inhabiting the territory. As such, in our view, numerous sources, discovered since 2000, have resulted in a persuasive result.

Before introducing the project, it should be noted that Georgia already has experience in developing symbols for an autonomous republic. After governmental change in Adjara on May 6, 2004, the question of state symbols of the autonomous republic rose, since the old symbols were unacceptable from both a heraldic and national point of view.

While drafting the symbols of Adjara, our attention focused on a number of significant components, which unfortunately, we cannot discuss in details in this article. As a result, the choice was based on the current flag and coat of arms, which, on the one hand, emphasizes the historical belonging of the territory and, on the other, along with the draft symbols of the Abkhaz AR, creates a unified heraldic tradition and underlines the special status of autonomous territories.

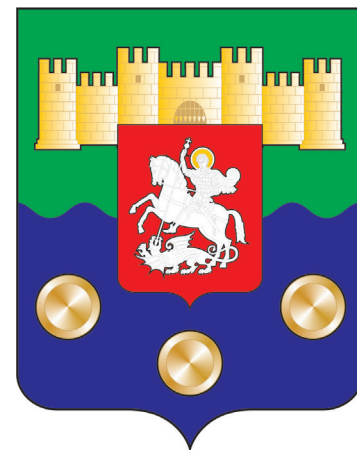
The coat of arms of Adjara depicts the central figure of the Georgian State coat of arms - Saint George. This decision was derived from the Constitution of the Autonomous Republic; however it was not prerequisite. We believe that the selected version slightly concedes in terms of artistic and historical aspects to the second option, which was presented above.

Before introducing our draft symbols, we would like to briefly discuss the current “state flag” of the occupied territory. As was mentioned before, the composition of a flag is often determined by historical sources; however, the current flag appears not to represent any stage of the history of Abkhazia. The flag, rather, represents a composition of elements from several different sources, which are entirely unclear. For instance, we can only assume that the seven silver stars come from the seven distinct Abkhaz historical areas.

The draft flag that we have introduced can be traced back to various historic sources over a period of three centuries as a way to clearly mark the territory of Abkhazia. The proportion of the flag is similar to that of the Georgian state and other municipal flags.

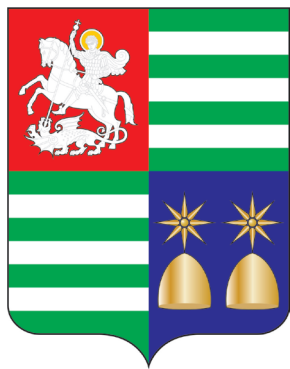
The event called “the history of flag - the route of the country” was held on January 27, 2012 on the occupied territory of Abkhazia. This exhibition – alongside the attitudes of the local population - offered a platform to show that our draft symbols are not only representative of refugees, but can also be regarded as a recognized symbol of the autonomous republic.

Our project will likely prompt much discussion and debate, and we are acutely aware that drafting symbols is a fluid process and therefore we are open to every reasonable interpretation and opinion. Our ultimate goal is to develop symbols, which will be equally accepted by the citizens on both sides of the Enguri River.

The Coat of Arms of the
Autonomous Republic of Adjara

Draft coat of arms of the Autonomous Republic of Abkhazia

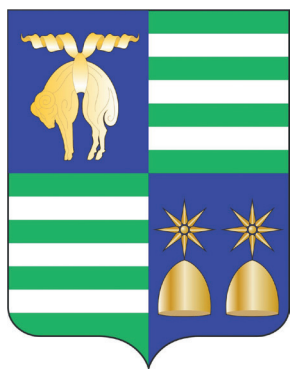
The draft coat of arms of the Autonomous Republic of Abkhazia (I)

Option I: Heraldic shield, party per cross. Dexter Chief: St. George (chief of Georgian State Coat of Arms) argent on field gules (red – courage, bravery, heroism, generosity, justice, love); Sinister Chief: – three bars argent per fess on field vert; Dexter Base: – three bars argent per fess on field vert; Sinister Base: two pilei Or surmounted by eight-pointed stars on field azure (blue – loyalty, glory, fairness, dignity, frankness, generosity – sea).

The draft coat of arms of the Autonomous Republic of Abkhazia (II)

Option II: Heraldic shield, party per cross. Dexter Chief: hand argent on field gules; Sinister Chief: – three bars argent per fess on field vert; Dexter Base: – three bars argent per fess on field vert; Sinister Base: two pilei Or surmounted by eight-pointed stars on field azure (blue – loyalty, glory, fairness, dignity, frankness, generosity – sea).

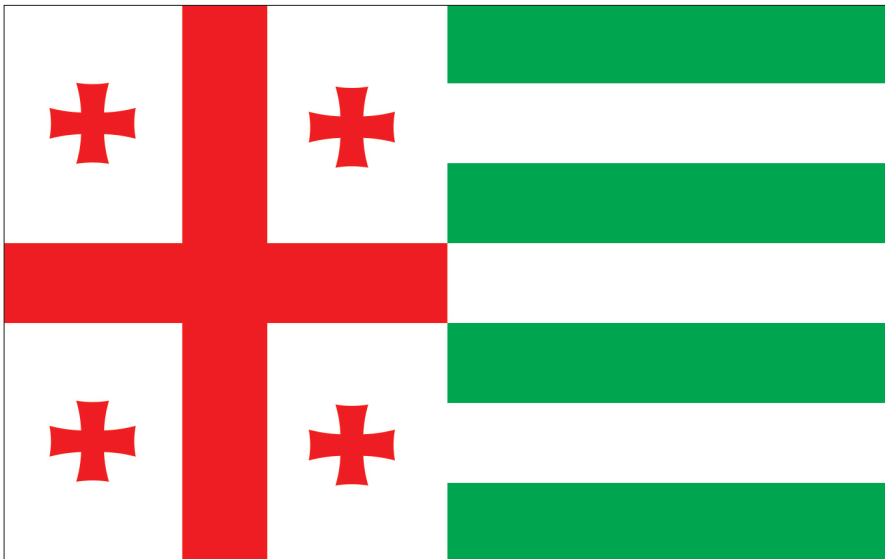

The draft coat of arms of the Autonomous Republic of Abkhazia (III)

Option III: Heraldic shield, party per cross. Dexter Chief: Golden Fleece on field azure. Sinister Chief: – three bars argent per fess on field vert; Dexter Base: – three bars argent per fess on field vert; Sinister Base: two pilei Or surmounted by eight-pointed stars on field azure (blue – loyalty, glory, fairness, dignity, frankness, generosity – sea).

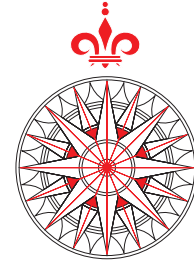
Draft flag of the Autonomous Republic of Abkhazia

Proportion: 2:3, vertically and evenly striped: State flag of Georgia per pale on the hoist; Seven alternating vert and argent stripes on the fly, each stripe is 1/7 of the width of the flag; 1-3-5-7 are vert (green stands for freedom, hope, celebration, joy), 2-4-6 are argent (white for nobility, perfection, holiness, wisdom)

Author of the draft: Mamuka Gongadze

Мамука Гонгадзе

Символика Абхазии

Проект символов Автономной Республики Абхазия

Государственный Совет Геральдики

Тбилиси 2016

Автор проекта: Мамука Гонгадзе

Мамука Гонгадзе – художник, специалист по геральдике. Автор Государственного герба Грузии, городской и муниципальной символики, военных флагов, штандарта президента Грузии, высших государственных орденов (орден «Национального героя», орден «Победы имени Святого Георгия», орден «Золотого руна», медаль «За гражданскую самоотверженность»), учредительных символов и наград, мемориальных и циркулярных монет.

Редактор: Давид Чхеидзе

Перевод на абхазский: Ирма Осия

Перевод на английский: Виктория Сарджвеладзе

Перевод на русский: Виктория Сарджвеладзе

Дизайн обложки: Мамука Гонгадзе

Типография: Сезанн, 2016.

ISBN 978-9941-0-8810-0

© Все права защищены

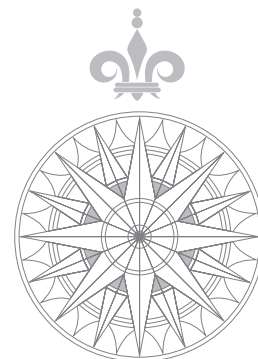
Предисловие

Для грузинского государства, как и для большинства стран современного мира, тема символики и эмблематики представляет собой весьма важный и актуальный вопрос. В связи с этим, большой интерес представляет не только государственная атрибутика Грузии – герб, флаг и гимн, но и территориальная, институциональная, военная и прочая символика нашей страны.

Особый интерес вызывает символика, действующая на оккупированных территориях Грузии; какой она должна быть, и какими символами представлены эти территории на сегодняшний день. Обсуждение этой темы весьма болезненно, однако мы решили нарушить молчание и открыто обсудить вопрос, касающийся символики древнейшего уголка Грузии – Абхазии. В этой статье мы рассмотрим как символы, утвержденные де-факто правительством Абхазии, так и проект, подготовленный Государственным Геральдическим Советом при Парламенте Грузии.

Следует отметить, что гарантом статуса абхазской автономии является Конституция Грузии, где четвертым пунктом третьей статьи прописано следующее: «Статус Абхазской Автономной Республики определяется конституционным законом Грузии «о статусе Абхазской Автономной Республики». Также представляет интерес седьмая статья «Конституции Абхазской Автономной Республики», в которой говорится, что символика автономной республики должна быть утверждена соответствующим законом. По общеизвестным причинам этот закон не принят и по сей день, и, соответственно, не существует символики Автономной Республики Абхазия, признанной властями Грузии.

Для полного изучения вопроса необходимо учесть тот факт, что территориальная символика всегда отражает актуальное на данный

момент политическое, социальное и культурное состояние этой территории. Изменение любого из этих аспектов неизбежно влечет за собой коррективы в символике. Существует множество примеров, которые мы и рассмотрим в данной статье.

В состав Автономной Республики Абхазия входят собственно исторически абхазская и частично мегрельская территории. Республика расположена в северо-западной части Грузии, на Черноморском побережье. В результате русско-грузинской войны 2008 г. территория Абхазии была полностью оккупирована Российской Федерацией. Вскоре после окончания войны, Абхазия и так называемая “Южная Осетия” были признаны Российской Федерацией независимыми государствами.

Автономная Республика Абхазия расположена в северо-западной части южного склона Главного Кавказского хребта, на северо-восточном побережье Чёрного моря. На северо-запад Абхазия простирается до реки Псоу, являющейся русско-грузинской государственной границей, а с востока – до реки Ингури, где на сегодняшний день проходит административная граница между Абхазией и Самегрело-Верхней Сванетией. Территория Автономной Республики Абхазия составляет 8660 квадратных километров, столица республики – город Сухуми.

В различные эпохи границы претерпевали изменения и вместе с ними менялись названия частей территории Абхазии: Абазгия, Апсилия, Джикия, Одиши, Самегрело, Сабедиано. Территория Абхазии всегда притягивала к себе путешественников и торговцев, что, в свою очередь, не могло не оказать влияния на ее историю.

В VII-IV веках до н. э. греки занялись активной колонизацией черноморского побережья Абхазии. Начиная с VI века до н. э., ими были основаны портовые города-колонии: Диоскуриада на территории современного Сухуми, Гюэнос на месте Очамчира, и Питиунт на месте Пицунды. В последующие же века там были образованы генуэзские торговые фактории и колонии.

Целью нашей статьи не является обсуждение спорных вопросов истории Абхазии. Перед нами стоит гораздо более скромная задача, а именно – разработка символики для территориальных единиц Автономной Республики Абхазия, и этот процесс, исходя из принципов геральдики, должен опираться исключительно на историческое насле-

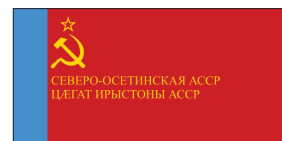
дие. Следовательно, соприкосновение с историей является неизбежной необходимостью при рассмотрении различных источников, фактов и событий.

Здесь же отметим, что сегодня на территории Абхазии действует символика, которая частично опирается на историческое наследие, что весьма приветствуется, так как является знаком уважения к истории единой государственности. Далее мы рассмотрим этот вопрос подробнее.

Начнем с новейшей истории. До революции 1917 года в Российской Империи существовала богатая геральдическая традиция, которая определенно отличалась от европейской, но по своей сути являлась частью классической европейской геральдики. Те же, но, разумеется, гораздо менее масштабные традиции существовали и в Грузии. Однако после революции в России, а также в результате советской оккупации 1921 года в Грузии, начала укореняться так называемая советская геральдическая традиция. Большевики полностью изменили прежний подход и создали собственную геральдическую иерархию. Главными «рабоче-крестьянскими» символами были избраны пятиконечная звезда, скрещенные золотые серп и молот, и красный фон (как цвет интернационального рабочего движения), которые стали обязательными деталями символики для всех субъектов Советского Союза (в том числе и Грузинской ССР).

Символика союзных республик должна была полностью соответствовать общесоюзной символике, тогда как символика автономных республик – символике той союзной республики, к которой они относились. Как правило, надписи и названия автономных республик на гербах и флагах автономий выполнялись на местном языке. У автономных округов символики не было. Эта система выражала всю иерархичность и субординацию советской народной (национальной) политики.

Такая строгая иерархия территориальной символики противоречила европейской традиции, где у каждого города и муниципалитета, а в некоторых случаях и у общин и даже сел, имелись собственные флаги и гербы. В дореволюционной Грузии придерживались тех же традиций и каждое княжество имело свою символику, о чем нам повествует

Советская геральдическая иерархия на примере Российских Советских Федеративных Социалистических Республик

иллюстрированный «атлас» царевича Вахушти Багратиони. В современной Грузии это процесс находится на стадии развития, происходит постепенное совершенствование территориальной символики.

Однако, в начале 90-х годов XX века, когда советская иерархическая символика выражала субординацию и привилегированное положение, дело обстояло иначе. Подобное отношение и продолжительная пауза в независимой государственности поставили нас перед печальной реальностью. В советский период был прерван естественный процесс развития национальной государственной символики и в общественном самосознании прочно укоренился советский подход. В первый же год независимости флаг, водруженный абхазским национальным форумом «Айдгилар», был принят грузинской общественностью как провокация Кремля против независимости и территориальной целостности Грузии. Несмотря на то, что в разгар национального движения в Тбилиси, в противовес советской символике, уже массово реяли флаги Первой Грузинской Республики, пятикрестовый и другие флаги, для грузинской общественности оказалась неприемлемой региональная символика, непохожая на республиканскую. Наиболее печальным является то, что никому не пришло в голову собрать информацию о так называемом «абхазском флаге», исследовать его происхождение и максимально его популяризовать. Если сегодня мы вернемся к некоторым важным историческим деталям, то поймем, что флаг, признанный де-факто режимом Абхазии является частью исторического наследия Грузии, а мы, по неопытности, недальновидности и невниманию, не только отказались от него, но и развили в себе негативное восприятие. И по сей день большая часть общества воспринимает зеленый цвет на абхазском флаге как «исламистский» (что само по себе является ошибкой) и переубеждение в этом, судя по всему, является весьма затруднительным. Все это является результатом неосведомленности в данном вопросе, что в свою очередь указывает на необходимость тщательного изучения и обсуждения данного вопроса.

Популярности флагу не прибавили и военные действия на территории Абхазии в 1992-1993 гг.. Флаг стал восприниматься как символ победы сепаратистов. Последней каплей стал акт о государственной независимости, принятый Абхазией 12 октября 1999 года и носивший ре-

троактивный характер – то есть декларировавший независимость с периода окончания войны. 26 августа 2008 года, абхазская независимость получила первое международное признание от Российской Федерации, примеру которой последовало еще несколько государств (Венесуэла, Никарагуа, Науру). Это заложило «юридическую» основу для открытого использования флага сепаратистского режима в качестве «государственного». Начиная с 2008 года флаг де-факто «Республики Абхазия» не раз был использован на официальных приемах в Кремле наравне с российским государственным флагом.

Вышеприведенный факт делает символику, действующую на территории Абхазии, еще более неприемлемой для грузинской общественности. Тем не менее, несмотря на широко распространенное общественное мнение, мы считаем необходимым изучать эту символику, анализировать ее и делиться полученными знаниями с общественностью, так как не исключено, что детали незаконно действующей символики, в будущем могут стать неотъемлемой частью грузинской государственной символики, как в случаях с муниципальной, окружной и символикой автономных областей.

Прежде чем обратиться к историческим источникам и материалам, необходимо проанализировать действующую на сегодняшний день на нелегитимной основе абхазскую символику и атрибутику, историю ее создания, содержание, описание и использование. Все это нужно для того, чтобы сделать правильные выводы и подготовить почву для наших проектов.

Символы ныне действующие на территории Абхазии

«Официальное» описание ныне действующего «государственного флага» на территории Абхазии

Описание: 2:1. По всей длине флага расположено 7 чередующихся, равных по ширине зеленых и белых полос, четыре из них зеленые, три – белые. Полосы начинаются от верхней кромки, первая полоса – зеленая. В левом верхнем углу (у древка) расположен прямоугольник пурпурного цвета длиной 0,38 от общей длины флага и в три полосы шириной. В центре прямоугольника вертикально расположено изображение открытой ладони белого цвета, над которой полукругом расположены семь белых пятиконечных звезд.

«Официальное» описание ныне действующего «государственного герба» на территории Абхазии

Государственный герб Республики Абхазия представляет собой щит, по вертикали разделенный на две равные части – одна белого и вторая зеленого цвета. Контур герба и сюжетной композиции – золотистого цвета. В нижней части герба расположена восьмиконечная звезда. В верхней части, на белом и зеленом фоне, симметрично расположены две восьмиконечные звезды золотого цвета. В центре герба – фигура всадника, летящего на волшебном коне Араше и посылающего стрелу к звездам. Сюжет герба связан с Нартским эпосом. Зеленый цвет герба символизирует молодость и жизнь, белый - духовность. Большая восьмиконечная звезда - солярный знак возрождения. Малые восьмиконечные звезды символизируют единение двух культурных миров – Востока и Запада.

Автором герба и флага считается художник Валерий Гамгия. В 1998 году абхазская почта выпустила марку с его портретом на фоне флага «Республики

«Герб города Сухуми»

«Президентский штандарт
Абхазской Республики»

«Военное знамя Абхазии»

Абхазия». Валерий Гамгия проделал значительную работу. Следует отметить, что разработанная им модель флага в определенной степени соответствует историческому наследию территории Абхазии и в ее основе заложены конкретные источники, с которыми мы вас ознакомим в дальнейшем.

Наилучшим образцом символики, действующей на территории Абхазии, является герб города Сухуми. Исходя из принципов геральдики, можно сказать, что данный герб составлен грамотно, однако в одном из элементов принцип наследия нарушен (мы обсудим заимствованные элементы в абхазской символике на примере действующего герба Абхазии).

Также принципиально правильно выполнен и «Штандарт Президента Республики Абхазия», который представляет собой изображение герба на полотнище флага. Это традиционный подход к созданию штандартов.

В Абхазии сегодня существует также и знамя вооруженных сил. Это знамя представляет собой красное полотнище с изображенным на нем гербом и надписью «За Наше Отечество» на абхазском и русском языках. С одной стороны, надпись на русском языке на военном знамени так называемой «независимой» республики Абхазия, указывает на прочную зависимость от Российской Федерации, а с другой, возможно, продиктована желанием объединить многонациональное население де-факто республики. Следует еще раз подчеркнуть, что юридическая сторона создания и использования всех вышеупомянутых символов является совершенно неприемлемой для грузинского государства.

Для того, чтобы верно разработать проект символики этой территории, необходимо обратиться к историческому наследию, характерному для конкретной местности.

Геральдическое наследие территории Абхазии

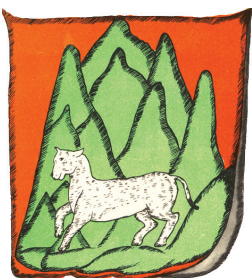
Герб Абхазии. Вахушти Багратиони.
1735 г.

В первую очередь следует отметить, что абхазское геральдическое наследие весьма скудно. Важнейшим источником является «Атлас Грузии» составленный в 1735 г. царевичем Вахушти Багратиони, в котором изображены гербы грузинских княжеств и уголков Кавказа. Здесь же можно найти и герб Абхазии.

На зеленом (изумрудном) фоне изображен белый (серебристый) козел с расположенными над ним тремя золотистыми знаками в форме полумесяца.

Во время создания современной символики Абхазии наследие Вахушти было полностью проигнорировано, по всей видимости, ввиду грузинского происхождения царевича. Необходимо отметить, что совершенно иначе повели себя представители Северной Осетии – Алании. Они взяли за основу герба Североосетинской Автономной республики геральдическое наследие царевича Вахушти. Позднее, в 1999 году, представители так называемой «Южной Осетии» пересмотрели свой герб, утвержденный в 1992 году, и, искусственно, без всякого на то основания, перенесли североосетинский символ южнее и распространили его на оккупированной территории Грузии. Разумеется, и герб, и главная фигура герба – барс, принадлежат Северной Осетии, так как «Овсети», изображенная на географической карте Вахушти, находится на Северном Кавказе. Сам факт того, как насильственное присвоение земли искусственно отражается на присвоенной же символике, является одним из лучших примеров в истории геральдики. Однако это служит отдельной темой для разговора, к которой мы обязательно вернемся в следующих статьях.

Интересно, что хунзы (дагестанцы) также использовали мотивы, зарисованные царевичем Вахушти, для своей символики – полотнище с изобра-

«Герб Овсети».
Вахушти Багратиони
1735 г.

Герб Республики
Северная Осетия.
1994 г.

Герб «Республики
Южная Осетия».
1992 г.

Герб «Республики
Южная Осетия».
1999 г.

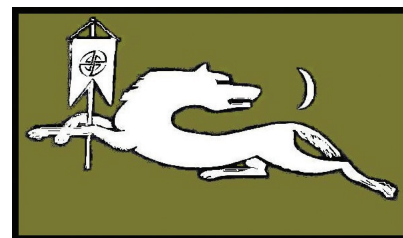
жением оглядывающегося волка гуннов, держащего в лапе штандарт со свастикой и смотрящего на полумесяц. Прообраз этого флага – древнее знамя аварских ханов.

Важнейшим символом территории Абхазии является символ братьев Диоскуров, откуда берет свое название Диоскурия, древнегреческая колония на Черноморском побережье Кавказа, нынешний Сухуми (VI-IV вв до н.э.). В трудах древнегреческого путешественника и географа Страбона указывается, что в Диоскурию прибывали суда из многих стран: «Диоскурия служит и началом перешейка между Каспийским морем и Понтом, и общим торговым центром для народов, живущих выше её и вблизи; сюда сходятся, говорят, 70 народностей». Плиний Старший, древнеримский писатель-эрудит, известный как автор «Естественной истории» – крупнейшего энциклопедического сочинения античности также писал про Диоскурию, что «здесь собиралось до 300 народов, говорящих на разных языках, а дела велись с помощью 130 переводчиков». Через определенный период времени, в результате упадка Диоскурии, на ее территории возник город Цхуми (в дальнейшем – Сухуми). Это место всегда было политическим, культурным и экономическим центром территории, на которой расположена современная Абхазия. Не имело значения название этого места, важным было его большое политическое влияние – кто владел этим географическим пунктом, тот владел всей Абхазией.

Своим первым названием город обязан легендарный братьям Диоскурам. Согласно Гесиоду, однажды Зевс в облике лебедя овладел Ледой на берегах реки Неврот. В этот же день она возлегла и со своим супругом,

Герб леков и Дагестана.
Вахушти Багратиони.
1735 г.

«Национальный символ аварцев»,
Елена и Тагир Гапуровы,
1992 г.

Первый герб, приписанный к Абхазии
Конрадом Грюненбергом.
1483 г.

Второй герб, приписанный к Абхазии
Конрадом Грюненбергом.
1483 г.

Монета обнаруженная в Сухуми.
на аверсе изображены диоскури

спартанским царем Тиндареем. В результате, через положенное время, она произвела на свет братьев Кастора и Полидевка. Неизвестно, кто был сыном Зевса, а кто – Тиндарея, но скорее всего, божественным ребенком был Полидевк, получивший при рождении в подарок бессмертие, а царским сыном – Кастор, остававшийся смертным. Гомер же упоминает их как детей Тиндарея.

Существует множество мифов о героических подвигах братьев, нас же более всего интересует их участие в походе Аргонавтов. Скорее всего, именно поэтому их именами и назвали одну их важнейших колоний на Черном море. Но нужно заметить, что существует научное соображение о том, что название «Диоскурия» является по своей этимологии словом картвельским (дио/диа «мать» и «скур» вода, река, ручей.). Первое символическое изображение Диоскуров относится к концу II века до нашей эры и представляет собой отчеканенное на монете изображение двух войлочных шапок, каждая из которых сопровождается шести- и восьмиконечной звездами (знаками Диоскуров) на аверсе, жезла и надписи на греческом «диоскуриадос» – на реверсе.

Эмблема Диоскуров – две золотые конусообразные войлочные шапки (пилоса), увенчанные золотыми восьмиконечными звездами на лазоревом поле, была изображена на гербе князей Шервашидзе (Чачба), правителей Абхазского княжества. Герб был официально утвержден 25 октября 1895 года. Династия Шервашидзе правила Абхазией с XI века по 1863 год. В 1863

Фамильный герб князей
Шервашидзе

Герб Кутаисской Губернии

Фамильный герб князей
Дадияни

году Российская Империя упразднила последнюю грузинскую политическую единицу - Абхазское княжество.

Шапка, изображенная на гербе Абхазии в «Гербовнике» 1483 года Конрада фон Грюненберга, была основательно изучена художником-геральдистом Захарием Кикнадзе. Исследователь считает, что два герба, названные абхазскими, принадлежат Западной Грузии. Не следует обходить вниманием и цвета первого герба: на пурпурном фоне изображена открытая корона, составленная из золотого, белого и зеленого цветов.

Показателен и тот факт, что сегодняшняя Абхазия включает в себя часть территории исторического Одиши, то есть Мегрелии. Это важнейшая часть древней Колхети, символом которой является всемирно известное золотое руно. Исходя из этого, нам представляется возможным включение элемента золотого руна в современный абхазский герб. Мы не будем останавливаться на символическом значении золотого руна, так как оно, безусловно, общеизвестно.

Представляет интерес проект герба, разработанный в Российской Империи для сухумского округа, порта Сухум-Кале, который, впрочем, остался неутвержденным.

Обязательно следует рассмотреть и советское геральдическое наследие начиная с 1921 года, когда в результате большевистской аннексии оккупационные власти и большевистская Россия создали псевдо-государственную единицу – «Абхазскую Советскую Социалистическую Республику», кото-

Проект Герба Сухумского Округа
XIX в.

1921

1925

1926

1928

Гербы Абхазии при советском режиме
(1921-1928 гг.)

рая на договорной основе примкнула к Грузинской Советской Социалистической Республике и вместе с ней вошла в состав Закавказской Советской Федеративной Социалистической Республики. Эти политические изменения незамедлительно отразились на символике.

В 1925 году Всеабхазский съезд Советов, проходивший с 26 марта по 1 апреля, принял Основной Закон, согласно которому в 101 статье VII главы Конституции Советской Социалистической Республики Абхазия 27 октября 1926 года описывался герб: «Статья 101. Государственный герб Советской Социалистической Республики Абхазия состоит из изображения золотых серпа и молота на фоне пейзажа Абхазии с надписью на абхазском, грузинском и русском языках «С.С.Р. Абхазия». В верхней части изображена красная пятиконечная звезда в лучах солнца. Герб обрамлен орнаментом, изображающим венки из кукурузы, табака и винограда, и окружен красной каймой с надписью на абхазском, грузинском и русском языках: «Пролетарии всех стран, соединяйтесь!»

Этот герб был действителен до 1931 года, то есть до того времени, пока Абхазия не вошла в состав Грузинской ССР под статусом автономии. С 1931 года, согласно существовавшему порядку, герб автономии принял облик герба союзной республики, но с надписью на абхазском.

Параллельно с этим происходили и культурные перемены, на которые так же следует обратить внимание. Несколько раз менялась абхазская письменность. Сначала это была письменность, переведенная на русский кириллический алфавит, затем – на латиницу, позже – на грузинский, и наконец – вновь на кириллицу. Соответственно, менялись и надписи на гербе, и все эти изменения оформлялись законодательно.

Герб Абхазии 1937 года отличался от грузинского только добавлением девиза на абхазском языке.

В 1938 году абхазская письменность была переведена на грузинский алфавит, что нашло свое отражение в надписях на гербе.

В 1954 году абхазская письменность была переведена на основу русского алфавита.

В соответствии с принятой 6 июля 1978 года новой Конституцией (Основным Законом) Абхазской АССР, в её герб была добавлена надпись в две строки «Абхазская АССР» на грузинском (сверху) и абхазском (снизу) языках.

Исходя из образцов, представленных выше, мы можем проанализировать герб республики, незаконно действующий на территории Абхазии на сегодняшний день.

Поскольку ни в одном из исторических источников нам не встречается фигура всадника, то можно предположить, что автор взял за основу золотую оконечность герба Царства Грузинского, который входил в композицию большого герба Российской Империи. В «золотой оконечности изображен герб Черкасских и Горских князей: скачущий на чёрном коне черкес, в серебряном вооружении, червлённой одежде и чёрной из меха приволоке, с чёрным копьём на правом плече» (Т. Асатиани, «Грузинское Гербоведение»). Как видно из описания, всадник символизирует собой горские народы Северного Кавказа, поэтому никак не соответствует ни абхазскому, ни сухумскому гербу (правый кантон подножья герба Сухуми – на червленном поле щита изображен золотой воин – всадник в боевом облачении).

Думается, что все это хорошо отражает политические и социальные изменения, произошедшие на этой территории в течении последних 3-4 веков: этнические и экономические изменения, вытеснение грузинской феодальной и социальной систем.

С точки зрения геральдики, герб составлен неправильно – нарушен главный геральдический принцип использования золота и серебра (золотые фигуры нанесены на серебряное поле, что недопустимо).

Исходя из всего вышесказанного и опираясь на исторические источники, для символики территории Абхазии можно отобрать следующие символы:

1. Золотые шапки Диоскуров, увенчанные двумя восьмиконечными золотыми звездами.
2. Серебряный козел с тремя золотыми полумесяцами.
3. Золотое руно на лазоревом поле.

Если вспомнить, что в геральдике допустимо использование вексиллологических традиций, тогда допустимо чередование изумрудных (зеленых) и серебряных (белых) полос. Изумрудное поле в данном случае перекликается с наследием царевича Вахушти. И разумеется, однозначно исключено использование большевистских традиций.

1938

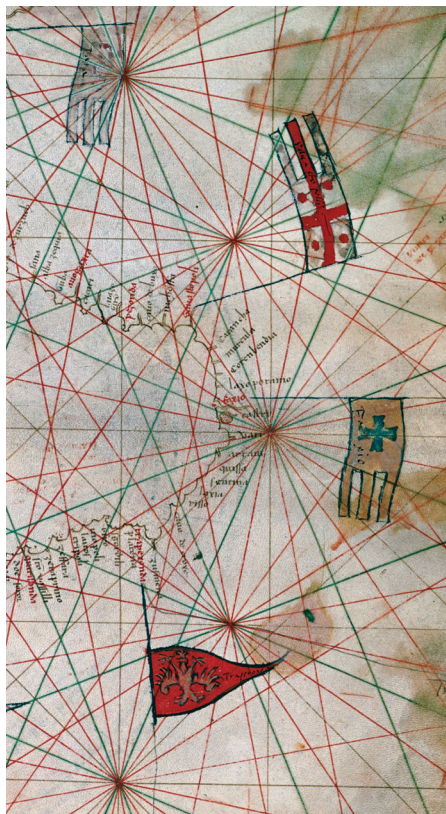
1954

1978

Гербы Абхазии при советском режиме
(1938-1978 гг.)

Вексиллологическое наследие территории Абхазии

1325 г. Пьетро Висконти. Портолан.
Королевская библиотека Великобритании

Что касается вексиллологического наследия Абхазии, то его наиважнейшими источниками являются средневековые европейские торговые морские карты (портоланы), на которых часто встречается сухумский порт, благодаря его удобному географическому положению. Сегодняшний Сухуми в портоланах упоминается под разными названиями: Себастополис, Сауастополи, Севастополь. На этих картах хорошо прослеживается действующая символика и динамика ее изменения в определенный период времени.

Первый вексиллологический образец – портолан появляется в атласе Пьетро Висконте (Pietro Vesconte) и датируется XIV веком. Символ на портолане представляет собой флаг с тремя прямоугольными фестонами, на котором изображен красный крест (одним концом переходящий в фестон) на белом фоне с четырьмя красными кругами, симметрично расположенными по сторонам креста. Композиция напоминает пятикрестовый флаг и символически его отображает.

На протяжении последующих трех веков интенсивно создавались портоланы, на которых детально изображались морские пути и основные порты Средиземноморского и Черноморского бассейнов. Представленные образцы расположены топологически и хронологически, и каждый из них представляет из себя отдельную тему для обсуждения.

Эти источники с потрясающей точностью передают все исторические явления, происходившие на тот период в Грузии и на Кавказе. Эти портоланы являются прямыми источниками информации о действующем флаге Абхазии и являются неоценимыми для нашего проекта.

Мы можем выделить несколько условных групп:

1. Пятикрестовая композиция;
2. Чередующиеся зеленые и белые полосы, расположенные по косой;
3. Различные символы;

1329-1350 гг. портолан Анджелино Дульчера. Королевская библиотека Великобритании

1339 г. портолан Анджелино Дульчера. Национальная библиотека Парижа

1367 г. портолан Франциска и Доминика Пиццигани. Пармская библиотека

1385 г. портолан Гуилем а Солера (Черное море). Национальная библиотека Парижа

1439 г. портолан Габриэля де Вальсеки. Морской музей Барселоны

1559 г. портолан Диего Омема (Черное море). Национальная библиотека Парижа

Тифлис	 1339	 1367														
Сухуми (Сухуми)	 1321 1327	 1330	 1339 1350	 1340	 1385	 1439	 1447	 1450 1456	 1470-80	 1508 1530	 1559	 1561	 1552	 1552	 1568	 1551
	XIV BEK					XV BEK					XVI BEK					

Изображения флагов над Тбилиси и Сухуми. Хронологическая таблица по портоланам

Прежде чем перейти к обсуждению каждой из групп по отдельности, отметим, что невозможно детально проанализировать существующий материал в одной статье. Для нас показательной является государственная символика Грузии и незаконно действующие на территории оккупированной Абхазии флаг и герб.

Ниже нами будет представлено несколько образцов из множества существующих портоланов, обнаруженных Государственным Геральдическим Советом Грузии.

Особый интерес вызывают портоланы XIV века. Это время царствования Георгия V Блистательного, период, когда Грузия освободилась от татаро-монгольского ига и объединилась. После присоединения Западной Грузии страна обрела выход к морю, и в результате морские порты объединенной Грузии появились на картах западноевропейских картографов.

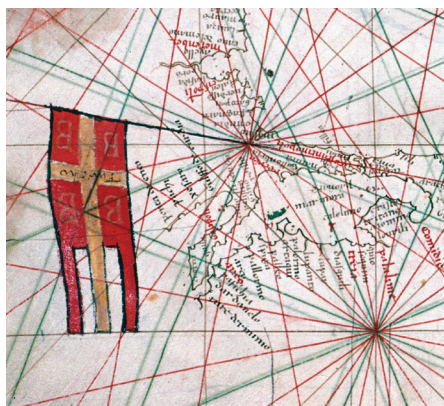
На портолане Анджелино Дульчера, датированном 1339г., обозначена вся территория Грузии. Над Тбилиси реет пятикрестовый флаг. Над Сухуми – соединенное с пятикрестовым флагом знамя эриставства Даддани в зелено-белую полоску. Такие «сборные» флаги обычно указывали на зависимые территории. В данном случае можно предположить, что объединены символы центрального (суверена) и местного феодалов, и приоритетным является пятикрестовый флаг над Тбилиси. Изображённые на государственном флаге Грузии один прямоугольный крест и по углам четыре малых креста на сере-

брюном (белом) фоне являются общехристианским символом, олицетворяющим Иисуса Христа-Спасителя и четырёх евангелистов.

Что же дает нам основание заявлять, что на картах изображена местная символика? На портоланах разных авторов мы наблюдаем символы, характерные для этих местностей именно в период создания этих карт. Как пример – Трапезундская империя, Византийская империя, Генуэзская республика, Фландрия, Венгрия и другие европейские территории. В некоторых случаях эта символика действительна по сей день. Осмелимся предположить, что картографы использовали символы, которые ассоциировались с данными территориями.

Флаг Каталонии

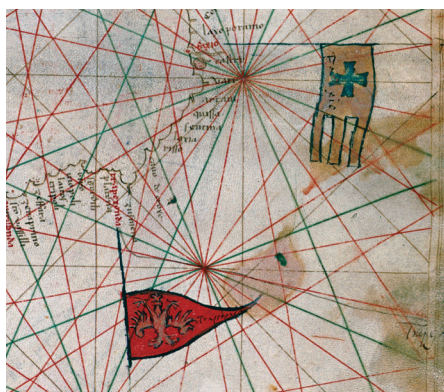
Флаг Византийской Империи

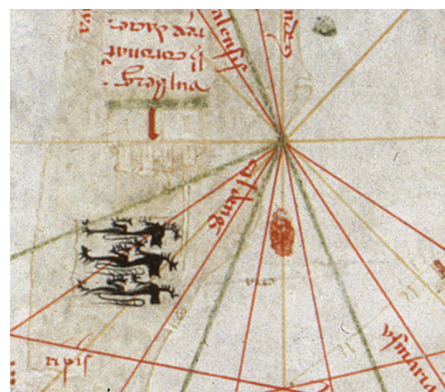
Флаг Венгрии

Флаг Фландрии

Флаг Трапезундской Империи

Флаг Дании

По портоланам Пьетро Висконти (1325 г.) и Анджелино Дульчера (1329-1350 гг.)

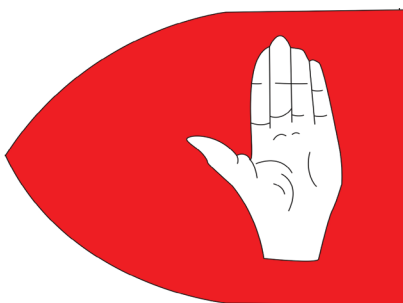
Барельеф Ччерской церкви.
XVI-XVII вв.

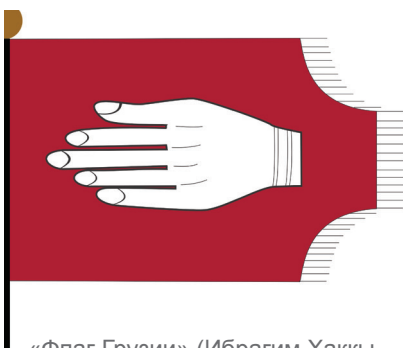
Монета «Тамар-Давид», 1200 г.

Криптограмма.
Шатили. Хевсурети

Символ обозначающий
Абхазию на атласе
францисканского монаха .
1340 г.

«Флаг Грузии» (Ибрагим Хаккы,
1936 г.) по портолану
Иоханеса де Виладесте,
1428 г.

Показателен тот факт, что пятикрестовая композиция была весьма распространенным символом в средневековой Грузии. Она изображена на монете эпохи царицы Тамар, а также широко распространена как элемент декора в архитектуре и на разного рода этнографических памятниках. Но следует учесть, что существуют карты, на которых над Сухуми рисовали флаги с изображением лишь одного креста.

Важным символом является изображение белой (серебряной) кисти руки на червленном (красном) поле. Термином «хели» (рука) в средневековой Грузии прежде всего обозначалась царская «власть» (на груз. язык «власть» переводится как «хелисуплеба» [xelisufleba] = хели+уплеба; букв. полномочие руки), «ладонь власти». Ладонь также символизировала верность. В атласе францисканского монаха, датированном 1340 годом, изображен флаг с белой рукой на красном фоне, сопровождаемый надписью «Сауаско» (Шауаско), что подразумевает Севастополь.

Некоторые ученые скептически относятся к этому факту и утверждают, что данное изображение может подразумевать другой географический пункт с аналогичным названием. Мы можем возразить этому, приведя в пример портолан 1385 года, выполненный Габриелем Вальсека, на котором этим же символом отмечен город Цхуми. Имеется у нас и еще один источник - атлас 1428 года, составленный испанцем Иоханесом де Виладесте, в котором собраны карты и флаги правителей государств Средиземного и Черного морей. Согласно одной из представленных в нем карт, над Севастополем реет флаг с изображением белой ладони на красном поле. Этот портолан был изучен известным турецким ученым Ибрагимом Хаккы, который в опубликован-

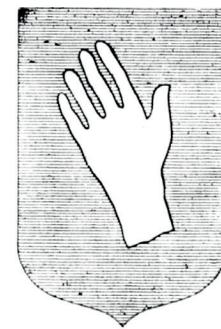
Несгунская церковь Спасителя,
X в. Верхняя Сванетия

Криптограмма.
Шатили. Хевсурети

Цвирмукская церковь Спасителя,
XI-XII вв. Сванетия

Герб Закатальского
округа

ном в 1936 году труде утверждает, что «исторические данные дают основание полагать, что флаг этот грузинский, а не абхазский.»

Символ длани (руки) широко распространен по всему миру. Очень часто он встречается в высокогорных районах Грузии – Сванети и Хевсурети.

На исторических территориях Грузии символ руки можно наблюдать на гербе города Закаталы.

Следует оговориться, что этот символ был ошибочно использован на флагах родственных абхамам абазин (Северный Кавказ) и абхазской диаспоры в Турции, поскольку этот символ подразумевает конкретную территорию, а не этническую группу.

Важным символом является чередование белых – серебряных (благородство, безупречность, святость, мудрость), и зеленых – изумрудных (свобода, надежда, праздник, радость) полос. Эта композиция может встречаться как в диагональном, так и в горизонтальном положении. Впервые эта композиция была зафиксирована на портолане 1330 года, а затем повторялась в различных интерпретациях на протяжении трех столетий. Эти полосы были символом правителей Одиши (Мегрелии) – Дадиани. Как известно, в то время резиденцией Дадиани был город Сухуми. На различных портоланах того же периода при обозначении территории Абхазии использовалась надпись «Менгралия».

В 1989 году была создана Конфедерация горских народов Кавказа (КГНК), которая в 1991 году утвердила свой флаг. На флаге были горизонтально расположены белые и зеленые чередующиеся полосы. Разумеется, это было ошибкой, так как полосы описывались как объединение христианства и ислама. На

Флаг абхазской диаспоры,
живущей в Турции

Национальный флаг Абазов
(Северный Кавказ)

Флаг Конфедерации Горских Народов Кавказа

самом же деле это была открыто выраженная претензия на территорию Абхазии и неудивительно, что столицей Конфедерации был назван город Сухуми (а второй, восточной столицей – город Махачкала). В верхнем левом углу на темно-синем кантоне были изображены белые звезды, символизирующие народы, входящие в конфедерацию.

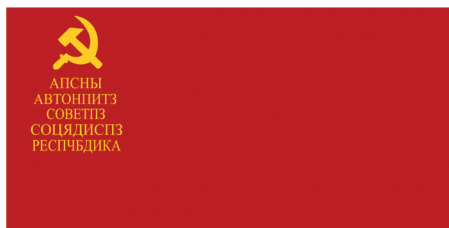
На одном из портоланов XV века над территорией Цхуми встречается флаг Венецианской Республики, на некоторых других – флаг Генуэзской Республики. Это тот случай, когда символом обозначается не территория, а расположенная на ней торговая фактория. Это подтверждается тем фактом, что генуэзский флаг встречается одновременно в нескольких местах.

С XVI века на портоланах появляются флаги с полумесяцем. На протяжении целого столетия идет постоянное чередование флагов с крестом и флагов с полумесяцем, что является результатом политических событий того времени. В этот период в северном причерноморье усиливается политическое влияние Османской империи, которая с помощью Крымского ханства занимает все большую территорию. Это влечет за собой политические, этнические и социальные изменения.

После падения Константинополя подходит к концу эпоха средневековья и Черное море превращается в османское «озеро». Европейские купцы утратили возможность заходить в абхазские порты и, соответственно, грузинские территории стали исчезать с их торговых карт. Именно поэтому невозможно отыскать геральдические и вексиллологические материалы того времени, вплоть до периода деятельности царевича Вахушти.

Во время правления Российской империи, на территории Абхазии была произведена этническая чистка. Из-за притеснений по религиозному признаку многие абхазы переехали в Османскую империю. К сожалению, мы не располагаем какой-либо информацией о флагах того периода. Предположительно на тот период в пользовании был только флаг Российской Империи.

Во время советской большевистской оккупации флаги Абхазской ССР, а в дальнейшем Абхазской АССР меняются в той же хронологической последовательности, что и гербы. Поэтому мы ограничимся демонстрацией флагов, которые не представляют из себя никакой художественной ценности, а лишь отражают исторические и политические процессы того периода.

1921

1925

1925

1951

1978

1989

Особого внимания заслуживает флаг 1989 года, когда создававшаяся конъюнктура указывала абхазским властям на то, что большевистские символы – серп и молот – уже неактуальны, но принятие самостоятельного решения представлялось им затруднительным. Следовательно, на основе флага Абхазской ССР был создан флаг «солнечной» Абхазии. Кроме того, важен и тот факт, что во время референдума 17 марта 1991 года часть этнических абхазов проголосовала за сохранение Советского Союза.

Итак, исходя из исторических материалов и опираясь на важнейший принцип геральдики – наследие, можно заключить, что фигурами, которые могут лечь в основу будущей государственной символики Абхазии, являются:

1. Пять красных крестов как символ единой Грузии. Допустимо использование одиночного креста.
2. Чередующиеся зеленые и белые полосы, как региональный символ (Абхазия/Одиши).
3. Серебряная рука на красном фоне. Этот символ встречается только считанное количество раз и, по всей видимости, не является доминантным для этой территории. Мы считаем, что применение его возможно в территориальной абхазской символике (например, в гербе Сухуми).

Разумеется, применение советской идеологической символики и в данном случае представляется недопустимым.

Проект символов Абхазской Автономной Республики

Флаг Автономной Республики Аджария

Работа над проектом символики Автономной Республики Абхазия началась еще в 2000 году, в Геральдической Ассоциации Грузии (автор М. Гонгадзе). После долгого обсуждения мы пришли к выводу, что разработанный нами проект соответствует как историческому прошлому, так и современной реальности Абхазии. К тому же, было необходимо сделать этот символ приемлемым для всех народностей, населяющих Абхазию. Найденные нами после 2000 года многочисленные источники подтвердили правильность нашего выбора.

Перед представлением проекта хотелось бы отметить, что Грузия уже обладает опытом в области разработки символики для автономной республики. После смены власти в Аджарии 6 мая 2004 года, встал вопрос о необходимости внесения изменений в символику, так как старый верноподаннический вариант был неприемлем как с геральдической, так и с государственной точки зрения. Во время разработки символики Аджарии (автор – Мамука Гонгадзе) внимание заострялось на ряде важнейших деталей, на обсуждении которых мы не будем задерживаться в данной статье. В результате выбор был остановлен на действующих сегодня флаге и гербе, которые, с одной стороны, подчеркивают историческую принадлежность этой территории, а с другой, наравне с проектом символики Автономной Республики Абхазия, создают единую геральдическую традицию и указывают на особый статус автономных областей.

На гербе Аджарии изображена главная фигура государственного герба Грузии – Св. Георгий Победоносец. Это решение вытекает из Конституции Аджарии. Однако, по нашему мнению, это не было обязательным условием. Мы считаем, что выбранная версия немного уступает в художественном и историческом аспектах представленному нами же второму варианту.

Прежде, чем представить наш проект абхазской символики, хотелось бы в двух словах коснуться темы действующего на оккупированной территории «государственного флага» Абхазии.

Как мы отмечали ранее, флаг создан в в определенном соответствии с историческими источниками, однако флаг Абхазии в сегодняшнем виде не был зафиксирован ни на одном из этапов истории. Флаг этот представляет из себя композицию элементов из нескольких источников и совершенно непонятно, откуда взялось изображение семи белых (серебряных) звезд, которые якобы подразумевают семь исторических областей Абхазии.

Проект флага Абхазии, разработанный нами, в представленном виде (с небольшими различиями) можно увидеть в различных исторических источниках в качестве обозначения территории Абхазии на протяжении целых трех веков. Пропорции флага в нашем проекте те же, что и у грузинского государственного и муниципальных флагов.

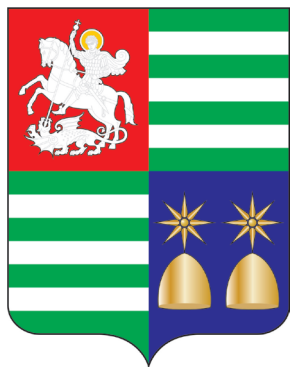
27 января 2012 года на оккупированной территории Абхазии прошло мероприятие-акция под названием «История флага – путь страны». Эта выставка и отношение к ней местного населения позволяет надеяться, что разработанный нами проект займет свое достойное место не только в качестве символики беженцев, но и на территории самой Автономной Республики Абхазия.

Вполне возможно, что представленные нами проекты вызовут дискуссию, не исключено, что возникнет масса противоположных мнений, однако разработка символики – это живой процесс, и мы открыты для всех разумных предложений и замечаний. Наша конечная цель – разработать символику, которая будет одинаково приемлемой для граждан нашей страны, живущих по обе стороны Ингури.

Герб Автономной Республики
Аджария

Проекты герба Автономной Республики Абхазия

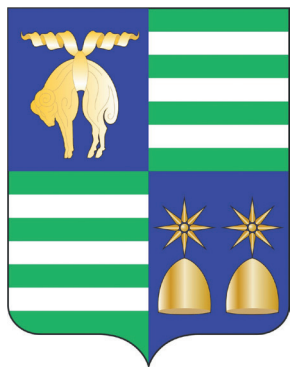
Проект герба Абхазской Автономной Республики (I)

Вариант первый представляет собой геральдический щит, разделенный на четыре части. В левой верхней (первой) части на червонном поле (красный – мужество, отвага, смелость, великодушие, справедливость, любовь) изображен серебряный всадник (св. Георгий Победоносец, главная фигура государственного герба Грузии); во второй и третьей части на изумрудном поле изображены три серебряные горизонтальные полосы. В четвертой части на лазуревом поле (синий – верность, величие, достоинство, открытость, изобилие – море) изображены две золотые шапки Диоскуров, каждая из которых увенчана восьмиконечной золотой звездой.

Проект герба Абхазской Автономной Республики (II)

Вариант второй: представляет собой геральдический щит, разделенный на четыре части. В первой части изображена серебряная рука на червонном поле. Во второй и третьей части на изумрудном поле изображены три серебряные горизонтальные полосы. В четвертой части на лазуревом поле изображены две золотые шапки Диоскуров, каждая из которых увенчана восьмиконечной золотой звездой.

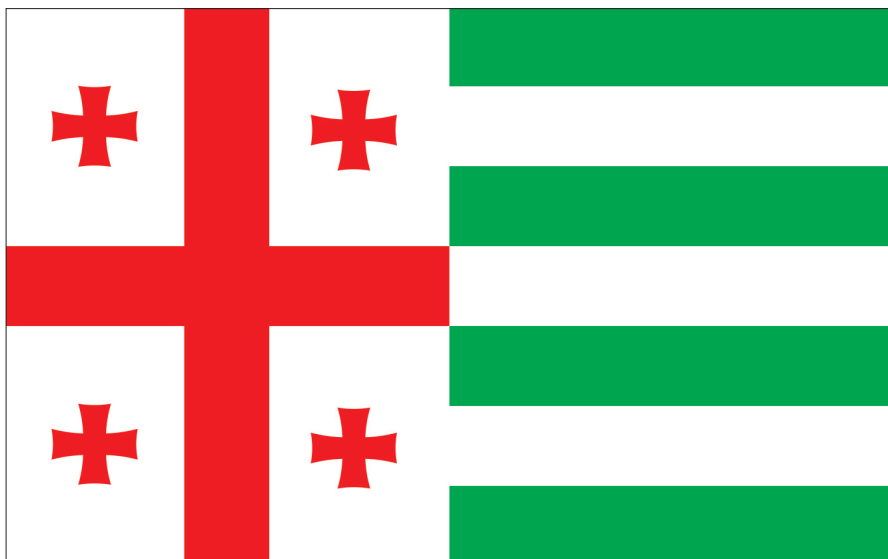

Проект герба Абхазской Автономной Республики (III)

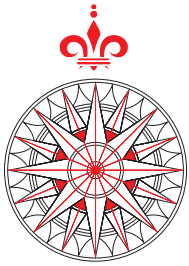
Вариант третий: представляет собой геральдический щит, разделенный на четыре части. В первой части изображено золотое руно. Во второй и третьей части на изумрудном поле изображены три серебряные горизонтальные полосы. В четвертой части на лазуревом поле изображены две золотые шапки Диоскуров, каждая из которых увенчана восьмиконечной золотой звездой.

Проект флага Автономной Республики Абхазия

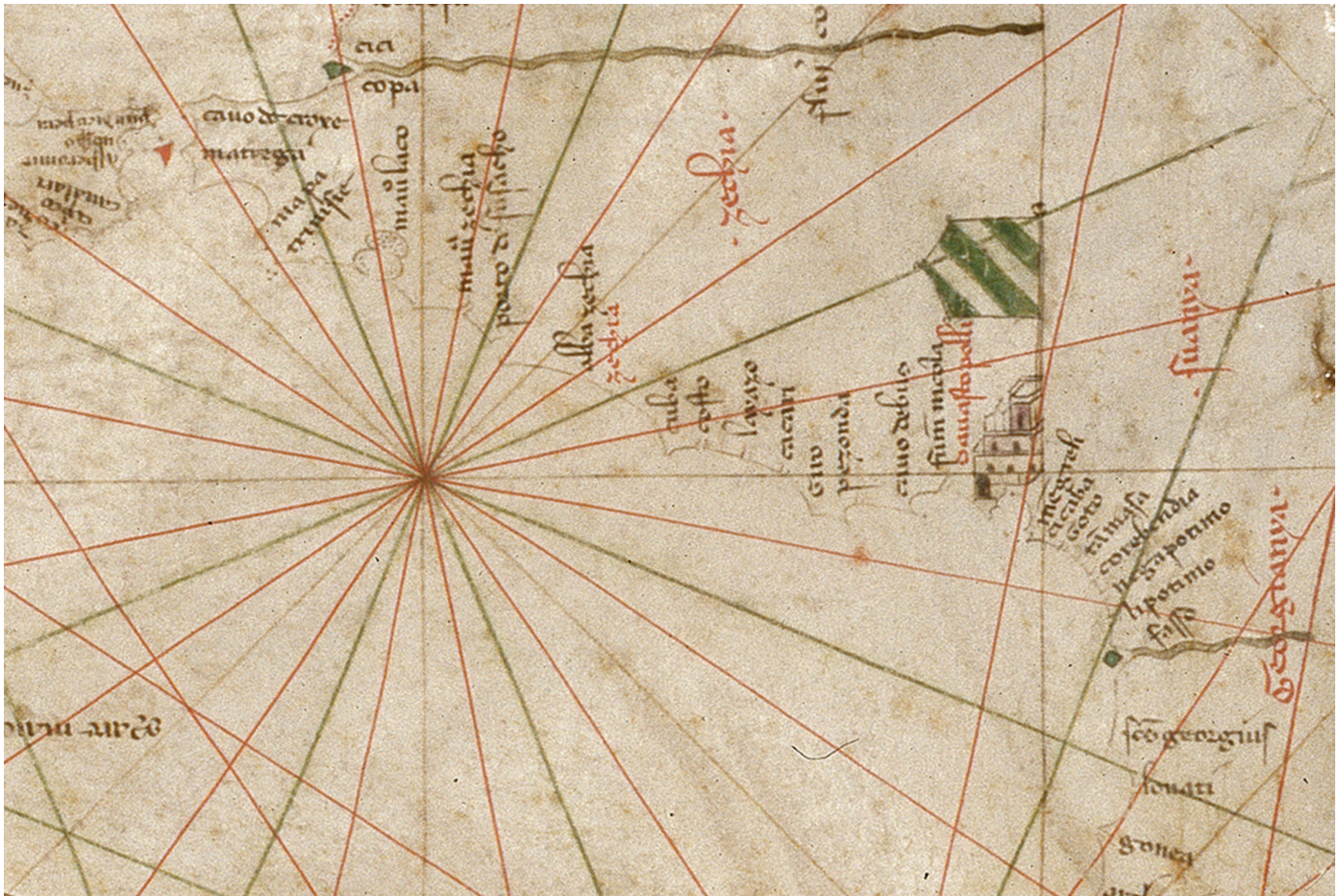
Флаг Автономной Республики Абхазия представляет собой полотнище пропорции 2:3, разделенное по вертикали на две равные части. В первой части вертикально расположен государственный флаг Грузии. Вторую часть делят семь чередующихся горизонтальных полос толщиной $1/7$ от высоты флага; начиная сверху 1-3-5-7 полосы изумрудного цвета (зеленый – свобода, надежда, праздник, радость), 2-4-6 же полосы – серебряного цвета (белый – благородство, безупречность, святость, мудрость).

Автор проекта: Мамука Гонгадзе

აფხაზეთის სიმბოლიკა ევროპულ პორტოლანებში
Аҧсны ацакчыдақәа Европатә апортоланқәа рѣы
Symbols of Abkhazia on European portolan charts
Символика Абхазии на европейских портоланах

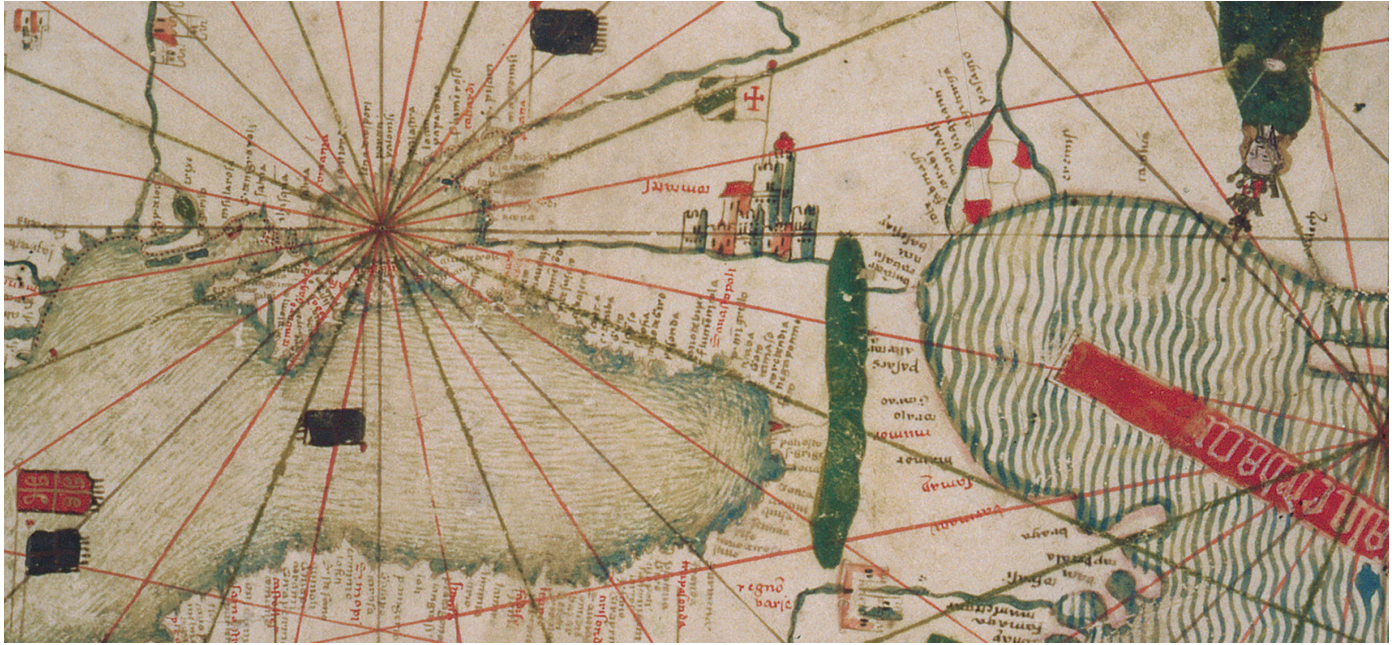
Angelino Dalorto, 1325

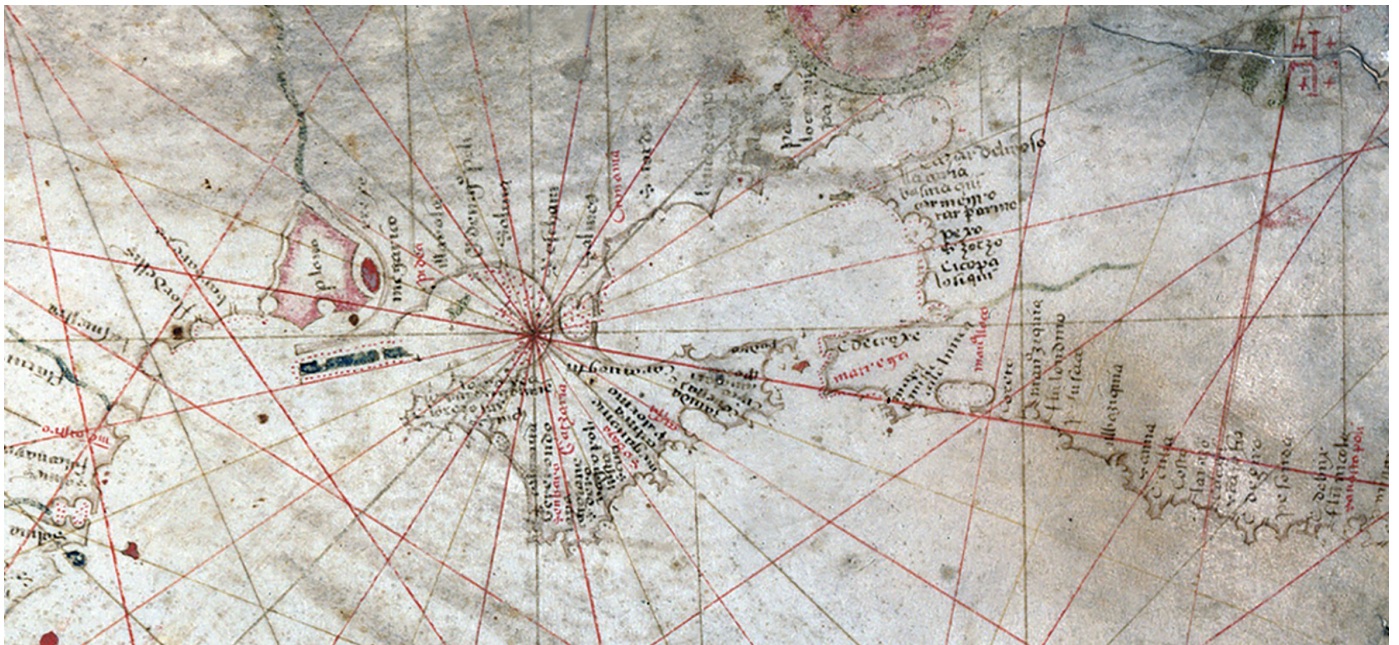
Diogo Homem, 1561

Diogo Homem, 1560

Unknown, Modena, 1450

Gabriel de Vallseca, 1447